
This is the **published version** of the article:

Garolera Comerma, Maria; Fons, Virgínia. La donació de sang. 2017. 143 p.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/181878>

under the terms of the license

La Donació de Sang

Màster en Antropologia: Investigació avançada i intervenció social

E2 Espais i relacions transnacionals

Universitat Autònoma de Barcelona

Maria Garolera Comerma

Tutora: Virginia Fons, Departament d'Antropologia Social i Cultural

Barcelona, juliol de 2017

AGRAÏMENTS

En primer lloc, voldria agrair als meus pares, Josep i Marina, i a la meua parella, en Xevi, pel seu suport incondicional durant tot el curs del màster, així com també a la meua família política, José i Carmen. Aquest treball està dedicat a tots ells.

En segon lloc, a la meua tutora Virgínia, per tota la paciència, la confiança dipositada, i la dedicació personal en aquest projecte.

En tercer lloc, voldria donar les gràcies a en Ramon, en Khaled, la Raquel i la Isabel, perquè m'han obert les portes i facilitat l'estudi de la donació de sang des d'una altra òptica.

També faig una dedicatòria molt especial a la Victòria, la Maria Gleva i en Paco per la seva comprensió i col·laboració en el tram final d'aquest treball; la seva ajuda ha estat vital.

I per últim, vull agrair enormement a tots els informants que han tingut la bondat i paciència de respondre amb sinceritat a totes les meves preguntes.

*“Creusa: Atenea li va donar, quan acabava de néixer, dues gotes provinents de la sang de la Gorgona ...
Ancià: I quin és el seu efecte sobre la naturalesa humana?
Creusa: Una porta la mort, l'altra cura els mals.
Ancià: Però, quin és l'origen de la doble virtut?
Creusa: La sang que aboca la vena cava ..
Ancià: Per a què serveix? I quin és el seu poder?
Creusa: Aparta els mals i manté la vida.
Ancià: I l'altra sang de la que parles, quin és el seu efecte? Diques-m'ho.
Creusa: Mata.”*

(Citat per Roux, 1988: 7, 10)

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
1. Interès i motivacions	7
2. Marc teòric: noció de sang i els seus significats	14
3. La importància de la donació de sang	21
Fent un breu repàs a la història de la medicina occidental	21
Situació actual de la donació al nostre país	24
La sang té data de caducitat	27
Marc legal. Legislació sobre l'hemodonació	28
 EL TREBALL DE CAMP ETNOGRÀFIC	 30
1. Metodologia i tècniques	30
Treball de camp etnogràfic – observació no participant i formulació de preguntes en diverses unitats de recaptació de sang	30
Formulació de preguntes a donants i no donants de Torelló	33
Preguntes a la nova generació	34
2. El procés de la donació de sang	37
La donació és un ritual de pas i s'obsequia amb un “do”	37
Les campanyes de donació	39
Projectes sobre la donació	43
Condicionants per ser un bon donant	48
Fases del ritual de pas	50
A la recerca de la millor sang	54
Transfusió de sang	58
3. Resultats etnogràfics sobre les nocions i les raons de les donacions	62
Donants de sang	62
Població de Torelló	68
Preguntes als estudiants d'ESO (3r i 4t), Batxillerat i Cicles Formatius	73
4. Conclusions i hipòtesis	81
5. Referències bibliogràfiques	90

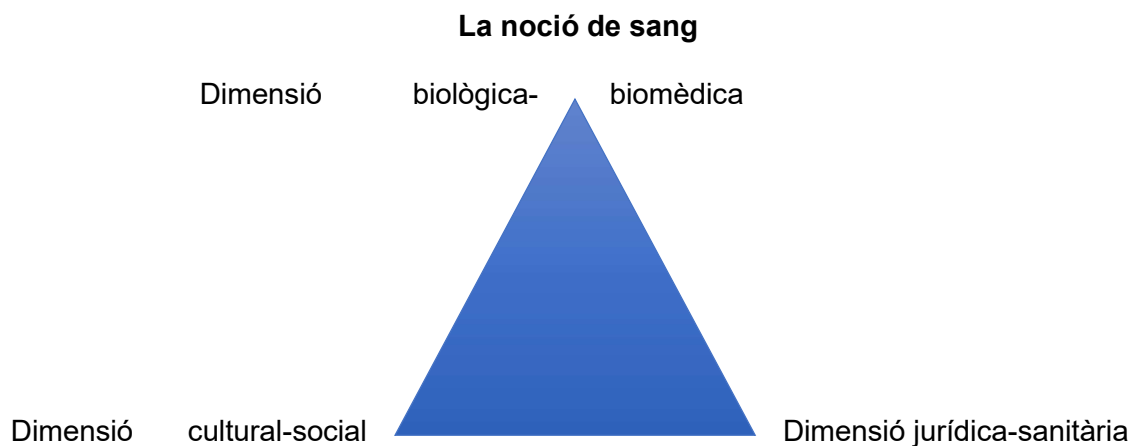
ANNEX	99
Noció de persona	100
Conceptualització del cos humà	103
Altres modalitats de recapte de sang	109
Medul·la òssia	111
Etnografia. Relats dels donants al Banc de Sang a Manresa	112
Preguntes als professionals del Banc de Sang i Teixits	114
Model preguntes estudiants ESO (3r i 4t), Batxillerat i Cicles Formatius	119
Imatges programa “Aprèn, participa i dona” a l’escola <i>FEDAC Gironella</i> (Berguedà)	120
Material del Banc de Sang i Teixits	125
Formulari d’ “autoexclusió” per a la selecció de donants	125
Nombre de donacions a Catalunya (anys 2013-2016)	129
Nombre de donacions a Torelló (anys 2010-2016)	136
Revista “DONAR”	139
El conte “Els superherois de la sang”	140
Altres materials i notícies	141

INTRODUCCIÓ

La noció de sang és un dels components centrals d'alguns àmbits d'investigació científica. Com es veurà al capítol teòric sobre *La importància de la donació de sang*, hi ha hagut tot el camp d'experimentació amb la sang des de l'àmbit de la història de la medicina, fins que la investigació al segle XX la va situar de tal manera en el camp de la Biomedicina on la sang va entrar –com molts altres components corporals– dins de la categoria de “donació”, necessitant la legislació que regulés la donació, la recaptació, la distribució, l'emmagatzematge i la transfusió. En un primer nivell, ens trobem amb la legislació i els protocols de caire internacional de l' Organització Mundial de la Salut (OMS), encara que cada país també regula a la seva manera i aprova els seu propis marcs de legislació respecte a aquest tema de les donacions de sang. Formant part dels protocols legals dels Estats i del sistema sanitari, la noció de sang adquireix un valor simbòlic relacionada amb la noció de ciutadania, amb els drets i les obligacions que planen al seu voltant, sempre depenent de les campanyes i de la recaptació continuada. D'altra banda, certes disciplines socials com l'antropologia, estudien com és de significada la sang en les societats. Es tracta de copsar la dimensió cultural i social d'aquesta noció que s'emmarca en la noció de cos i persona. L'aproximació teòrica a aquesta dimensió cultural i social es troba en el capítol *La noció de persona, cos i sang*, on es detectarà com els autors han tractat aquesta substància com a vehiculant de relacions socials i d'una diversitat de significats variables segons el context. Però, encara que les tres dimensions –la biològica-biomèdica, jurídica-sanitària i cultural-social– semblarien haver conduït les investigacions de forma independent en el camp de la medicina-la biologia, la jurisdicció i les ciències socials, el cert és que aquests límits són disciplinars tan sols. El valor biològic atorgat a la sang està impregnat de significats. La dimensió jurídica també conté algunes classificacions d'ordre social injustificades. I la dimensió cultural-social, en definitiva, la noció de sang, en alguns contextos està molt vehiculada per a la biologia.

Un dels interrogants de l'estudi és comprendre quina és la noció de sang dels habitants d'una població de Catalunya, la d'Osona, així com tots els valors vehiculats per aquesta noció. Al ser la sang, com dèiem, molt significada per valors morals i socials, cal estudiar-los molt especialment si volem acabar de conèixer les raons del perquè algunes persones són donants i altres no, perquè darrerament els baròmetres de sang han baixat a tot Catalunya, analitzat al capítol *Interès i motivacions* d'aquesta recerca.

Una primera part del treball es dedica al repàs teòric sobre la noció de persona, cos i sang, així com una revisió històrica i legislativa de la donació de sang des de l'àmbit de la medicina. Un cop assentades les bases teòriques, històriques i legislatives, ens endinsarem en el treball de camp etnogràfic, amb un preàmbul necessari sobre com s'ha desenvolupat la recerca, aportant com a resultats tant una descripció etnogràfica del procés de donació com les nocions i les raons dels propis donants i no donants de la població d'Osona.

1.- INTERÈS I MOTIVACIONS

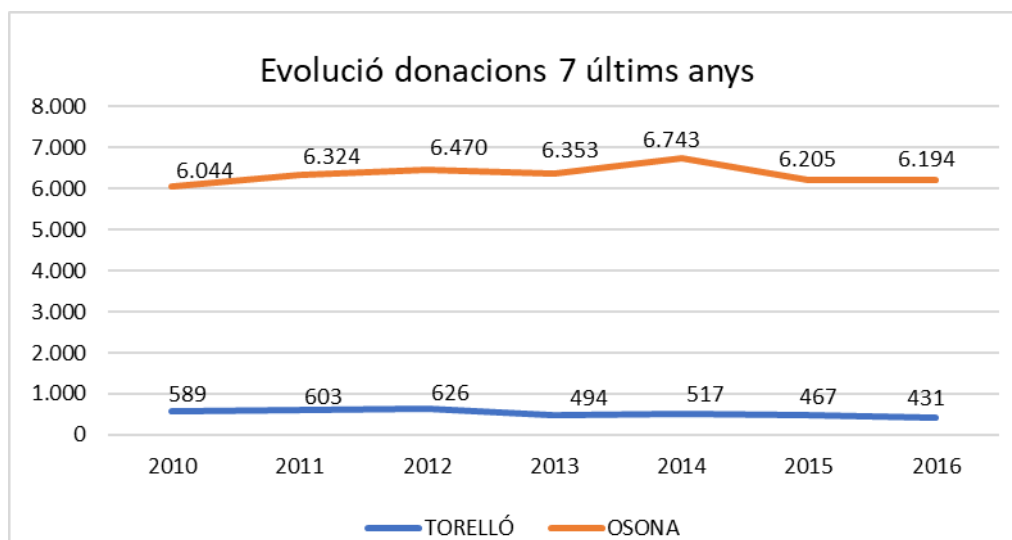
A l'inici del curs quan el professorat van proposar-nos la possibilitat d'escollir el tema del nostre treball no vaig tenir cap mena de dubte: la donació de sang. Per dos motius, perquè sóc donant de sang des dels 21 anys i perquè en els últims anys les donacions a Torelló han anat disminuint.

Quant al primer motiu, el fet de ser donant va ser fruit d'una experiència que vaig viure a l'Hospital de Sant Pau i Santa Creu de Barcelona l'estiu de l'any 1997 quan estava fent un curs sobre "Infància i Salut". Recordo perfectament que aleshores desconeixia el meu grup sanguini, tot i que sentia curiositat per saber quin era. En una de les sessions tots els alumnes vam poder visitar primer el pavelló dels nens oncològics i després el Banc de Sang situat en un altre recinte dins el mateix hospital. Avui dia, aquest Banc de Sang forma part de la xarxa de centres fixes de donacions del Banc de Sang i Teixits de Catalunya que, des de l'any 2005, depèn directament de la Generalitat de Catalunya.

Aquella experiència va causar-me un gran impacte emocional. Recordo que la sala de donació era espaiosa i l'ambient molt tranquil. Vaig poder observar *in situ* realment com era la donació de sang, ja que hi havia diverses persones estirades en butaques i el personal sanitari era molt atent. De seguida aquesta manera solidària d'ajudar als altres em va atraure. Malgrat que sóc bastant aprensiva vaig fer la primera donació en aquest mateix hospital passades unes setmanes. Des d'aleshores segueixo donant, la majoria de vegades en unitats mòbils a Torelló.

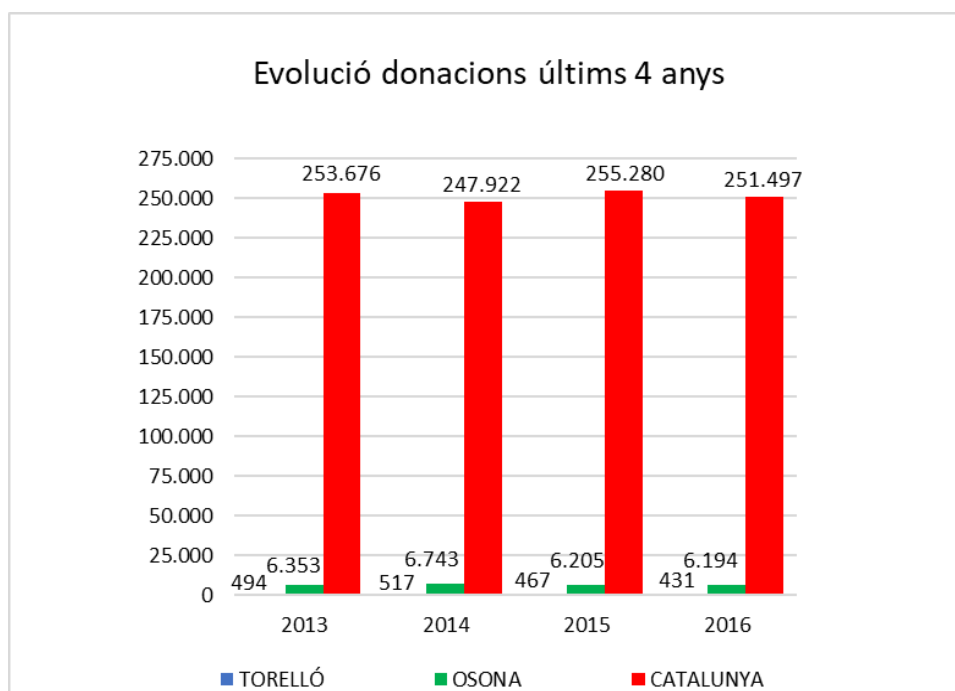
Respecte al segon motiu, el descens de donacions a la localitat de Torelló no es tracta d'un fet puntual sinó que en general les donacions han disminuït, tant a la comarca d'Osona, com a Catalunya i a l'Estat espanyol (si bé no es disposa de dades a nivell nacional). Tot seguit es mostren unes gràfiques comparatives per veure l'evolució de donacions en els últims anys.

En la primera gràfica s'observa una comparativa de donacions de Torelló i comarca d'Osona en els últims 7 anys (dades facilitades a través del Banc de Sang de Manresa) tenint en compte que la població total de Torelló és de 13.877 habitants (any 2016), d'entre els quals la població entre 18 i 65 anys (franja d'edat que podria donar) sumen 8.909 habitants, i de 66 a 70 habitants (franja d'edat que si han estat donants habituals poden seguir donant) són 672 habitants. A Osona la població total és de 155.641 habitants (any 2016), d'entre els quals la població entre 18 i 65 anys sumen 98.975 habitants, i de 66 a 70 anys són 7.087 habitants.

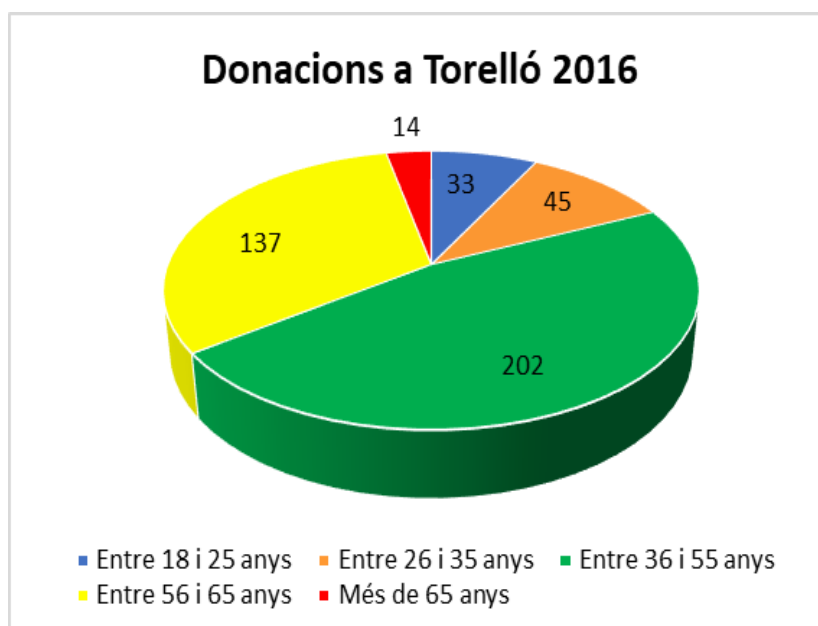
[Gràfica 1]

A la gràfica 2 a més de les dades de Torelló i Osona, s'afegeix les de Catalunya (dades facilitades a través del Banc de Sang i Teixits amb seu a Barcelona). Si bé, només s'han pogut obtenir dades dels últims 4 anys. En el cas de la nostra comunitat autònoma té una població total de 7.522.596 habitants (any 2016), d'entre els quals la població entre 18 i 65 anys sumen 3.962.985 habitants, i de 66 a 70 anys són 376.210 habitants. Si s'observen el nombre de donacions a nivell local, comarcal i autonòmic les xifres són relativament baixes respecte a la població entre 18 i 65 anys que podria donar.

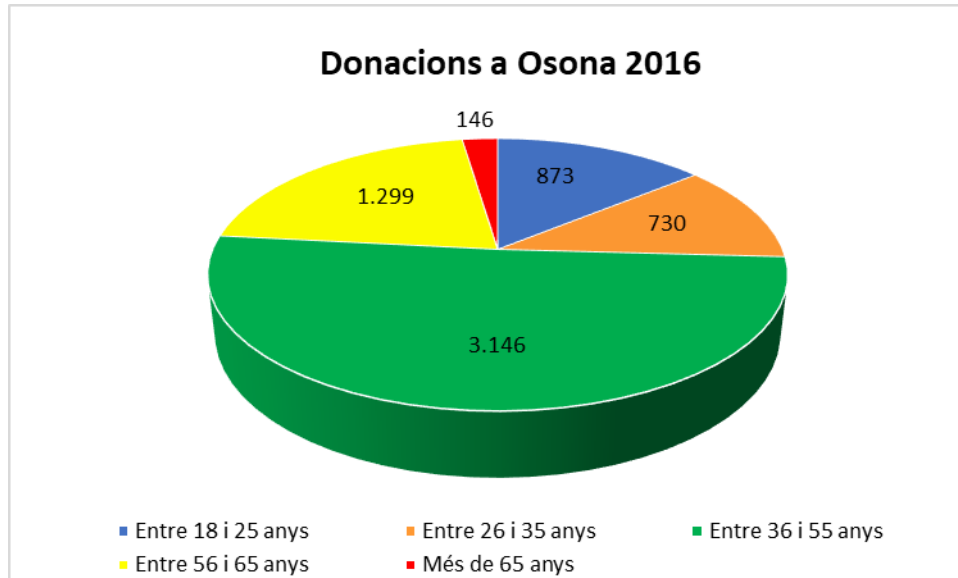
[Gràfica 2]

A la gràfica 3 s'observa les franges d'edat del total de donacions a Torelló durant l'any 2016:

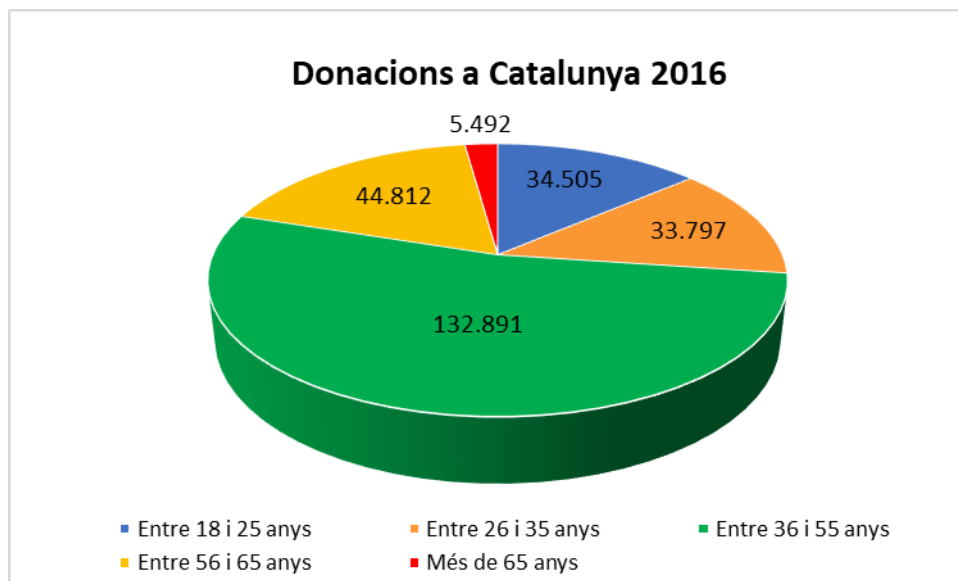
[Gràfica 3]

La gràfica 4 mostra les franges d'edat del total de donacions a la comarca d'Osona durant el mateix període (any 2016):

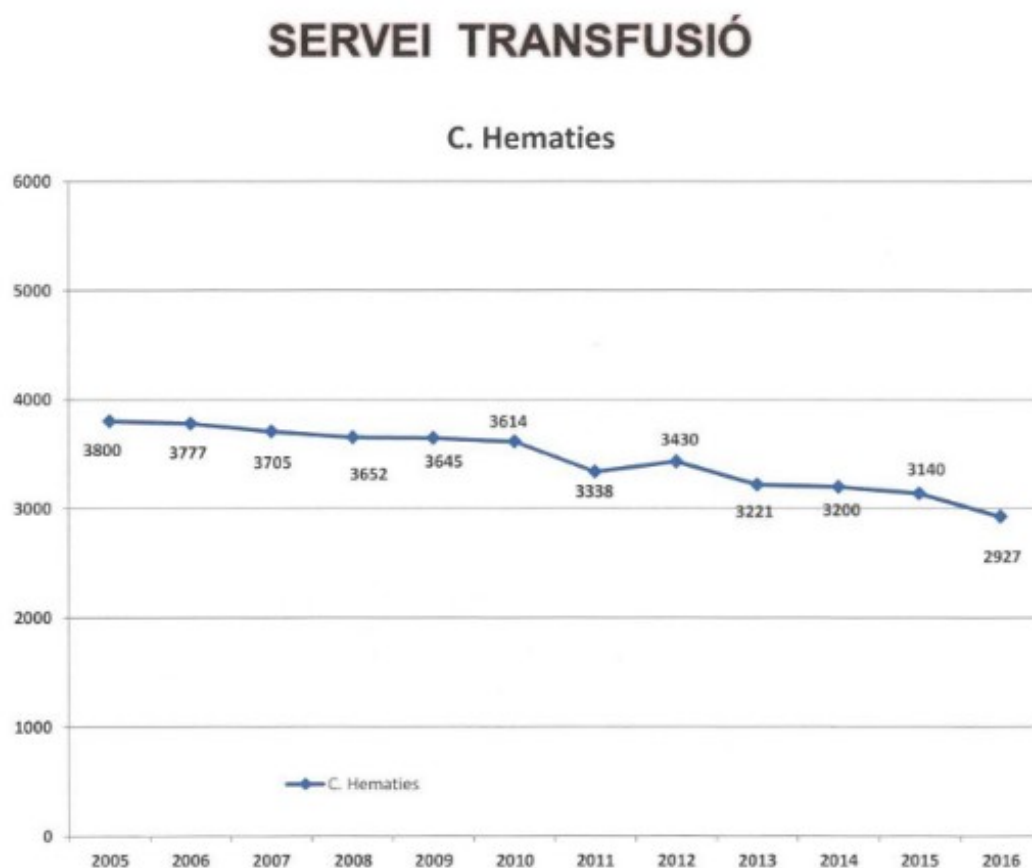
[Gràfica 4]

I finalment a la gràfica 5 mostra les donacions de tot Catalunya durant el mateix període i segons franges d'edat dels participants:

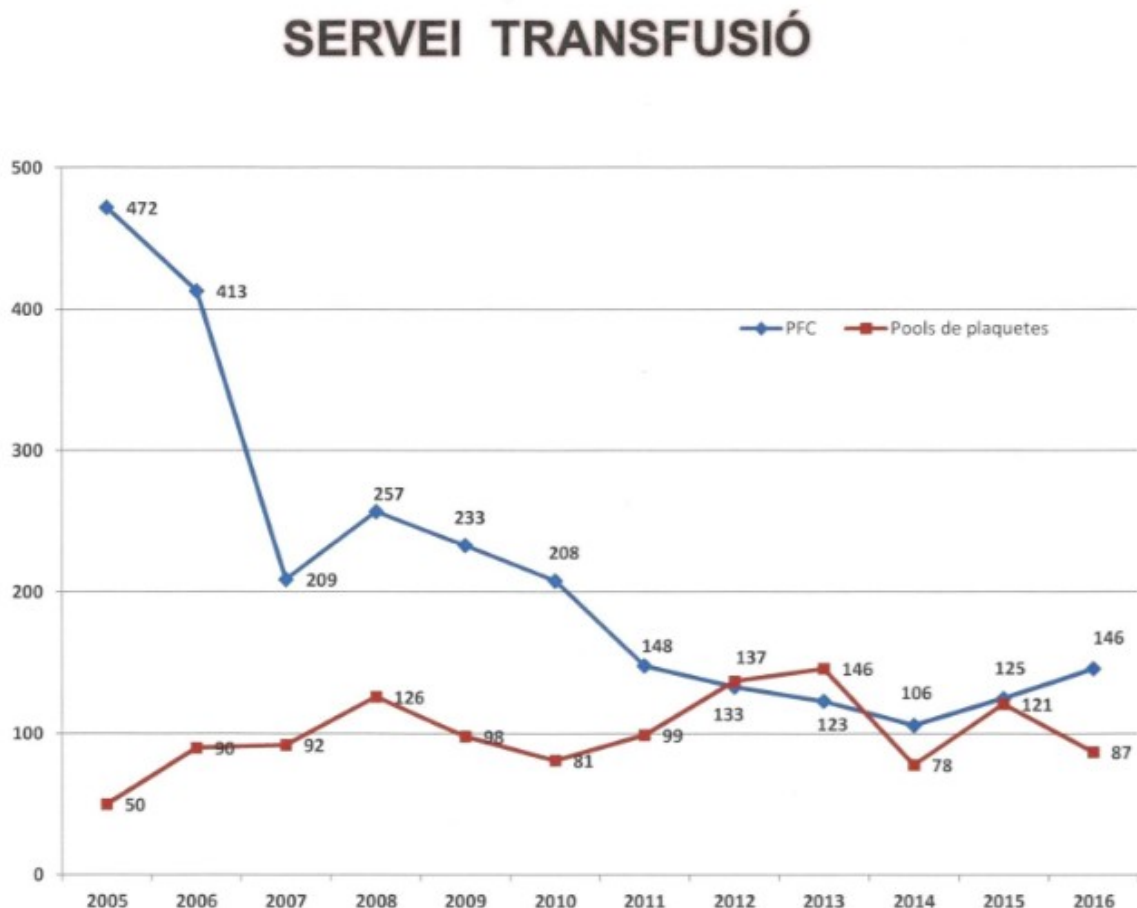
[Gràfica 5]

Per comprendre la necessitat de les donacions a la gràfica 6 (confeccionada pel Consorci Hospitalari de Vic) es mostra el nombre de transfusions d'hematies (glòbuls vermells) a la comarca d'Osona en els últims 11 anys:

[Gràfica 6]

I a la gràfica 7 (també confeccionada pel Consorci Hospitalari de Vic) es mostra el nombre de transfusions (plasma i plaquetes) a la comarca d'Osona en els últims 11 anys:

[Gràfica 7]

La confecció d'aquest treball ha suposat un repte i alhora un llarg camí d'aprenentatge, moltes hores de dedicació i esforç, desplaçaments i dificultats. Les dificultats han estat de dos tipus: en primer lloc, l'elecció del tema d'investigació no té res a veure amb la meua formació acadèmica ni tampoc amb la meua professió; i en segon lloc, l'obtenció de dades per part del Banc de Sang i Teixits. Per exemple, ha estat impossible obtenir el nombre de donants de Catalunya.

La resta de dades (padró d'habitants) s'han obtingut a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i pel que fa a les transfusions d'hemoderivats (plaquetes, plasma i glòbuls vermells) a través del Consorci Hospitalari de Vic (CHV).

Per no tergiversar els resultats obtinguts des d'un inici he hagut de prescindir de la meua experiència com a donant i conèixer de primera mà tot el procés que implica la donació de sang per tenir una visió holística. És a dir, des del recapte de sang a les unitats mòbils o fixes; el procés de fragmentació, emmagatzematge i conservació d'aquest teixit; la distribució de les reserves de sang als diversos hospitals catalans; les proves creuades per verificar la compatibilitat de grups sanguinis (entre sang del donant i receptor); la transfusió de sang a una pacient; i el programa pilot basat en la metodologia aprenentatge-servei anomenat "Aprèn, participa i dóna", el qual va dirigit a l'alumnat de les escoles de Primària i Secundària (de 6 a 18 anys d'edat).

Per últim, cal destacar que en aquest estudi han intervingut diversos actors: donants, personal professional del Banc de Sang (personal sanitari, metges i infermers; i personal no sanitari, transportistes), una pacient (receptora) voluntaris de l'Associació de Donants d'Osona, alumnes de Primària (4t d'ESO) i la seva tutora, alumnat de Secundària (3r i 4t d'ESO, Batxillerat i Formació Professional) i habitants de la població de Torelló per tal de no esbiaixar la mostra i incloure també als no donants.

2.- MARC TEÒRIC: NOCIÓ DE SANG I ELS SEUS SIGNIFICATS

És cert que endinsar-se en la noció de la sang i els seus significats implica tenir en compte la literatura teòrica –antropològica, molt especialment– sobre la noció de la persona i del cos¹, iniciada per Mauss, en 1938 (entre molts altres citar a: Leenhardt, 1947; Fortes, 1987; Turner, 1994; Geertz, 1966; Dumont, 1966; Carrithers, 1985; Le Breton, 2002). Perquè, tal com afirma Le Breton (2002), les representacions del cos estan en funció de les representacions de la persona, és a dir, que en gran part de les societats humanes la concepció de la persona no està separada del seu cos. Tanmateix, a Occident semblaria que des del anys 60 el cos ha vingut a significar un *alter ego* de la persona, d'aquí que existeixi una corrent teòrica especialment dedicada al seu estudi (iniciada amb Nòbert Elias, 1939; entre molts, trobem a: Loux, 1979; O'Neill, 1985; Douglas, 1970; Boltanski, 1974; Foucault, 1975; Bourdieu, 1979; Buhan, 1986; Sheper-Hughes i Lock, 1987; Goffman, 1987; Firth, 1971; Shilling, 1994; Héritier, 1996; Godelier i Panoff, 1998; Csordas, 1999; Le Breton, 2002). Fins i tot algunes investigacions parlen que actualment l'individu a Occident posseeix un *cos perdut*, a mans de la biomedicina i del mercat, i té un coneixement vague de la seva corporeïtat (Le Breton, 2012: 84-85, 90).

La literatura teòrica generada ha acabat aproximant-se a l'estudi del cos i de la persona des de diferents enfocaments: des de la sociobiologia el cos ha estat tractat com a una entitat biològica; i des del constructivisme sociològic com una construcció resultat de les seves interaccions amb la cultura.

¹ Degut al límit de paraules, en aquest treball s'inclouen a l'annex uns apartats teòrics dedicats al repàs d'autors que han tractat la noció de persona i de cos. Tan sols s'ha pogut introduir aquest apartat sobre la noció de sang que pretén aproximar-se al camp teòric necessari pel treball.

Des de l'antropologia, l'estudi del cos i de la persona s'ha centrat en els seus significats simbòlics i socials, com un objecte mediat per a la cultura i construït socialment, intentant sempre resoldre la relació natura-cultura per aproximar-los sempre del costat de la cultura. Per exemple, autors com Mary Douglas (1970) tractaren de superar aquesta dicotomia entre natura i cultura, que partia de la influència derivada del naturalisme, la qual cosa generà diversos estudis per intentar trobar una explicació a les diferències socials i culturals. En aquesta línia, Françoise Loux afirma que el “cos és natura i cultura”, superant aquella idea inicial que el cos actuava com a enllaç entre l'una i l'altra. Així doncs, “les dades biològiques del cos són en sí mateixes actes culturals” (Loux, 1984).

Pel que fa la noció de la sang, al llarg de la història s'observa que és una substància que ha tingut i encara té un pes molt important en totes les cultures, especialment a Occident. No sols en el passat sinó també en el present es debaten qüestions sobre la sang. Fins i tot, ha servit per legitimar polítiques de discriminació. La sang està impregnada de simbolisme segons el nostre context. Posseeix la qualitat d'animació i circulació; flueix movent-se per totes les parts del cos, i connecta el nostre interior amb el món exterior. La sang té diversos significats, tal i com descriuen alguns autors.

Així per exemple, Piero Camporesi defineix la sang com “la salsa de la vida” al seu llibre *Il sugo della vita. Simbolismo e magia del sangue* (1997). Assenyala que és un fluid especial perquè posseeix diverses virtuts: coagula, purifica, i és regeneradora, fecundadora i salvadora celestial (1997: 41). François Rabelais la denomina “el tresor de la vida”, perquè hi resideix l'ànima: “la vida consisteix amb la sang i la sang és la seu de l'ànima” (citada per Camporesi, 1997: 6). Ernesto Burgrario, també fa al·lusió a la sang comparant-la amb l'ànima, quan parla de la dialèctica entre cos i ànima (citada per Camporesi, 1997: 25).

Jean-Paul Roux al llibre *La sang. Mites, símbols i realitats* (1988) defineix la sang com la “vida” (1988: 312) i “portadora de l’ànima” (1988: 41), com també afirma Camporesi i Marina Levina al seu llibre *Pandemics and the media* (2015: 10). Així mateix, Marina Levina la defineix com el “líquid de la vida” (2015: 7, 30) i “l’essència de la vida” (2015: 11). Per a Françoise Héritier “la sang és indispensable per a la vida, és el seu suport, i la seva presència al cos constitueix la confirmació d’aquesta vida”. Afirmar també que un cos que perd sang “es converteix en un cos mort i fred, la sang i la vida són calor” (1996:129).

En aquest sentit, fer referència a la literatura on també es simbolitza la sang. De fet el que fa la literatura es recollir els significats dominants a Occident on la sang és simbolitzada com a un fluid especial, d’ordre simbòlic vinculat a la capacitat de donar vida, fins i tot més enllà de la mort o relacionada amb les morts tràgicament narrades. Per exemple, Roux també narra dos mites moderns: Nosferatu i Faust (1988: 19). Per una banda, Nosferatu (el comte Dràcula), és el naixement del vampirisme (Levina, 2015: 9, 24). Per l’altra, el mite de Faust, personatge de l’obra de Goethe. El diable (Mefisofels) demana a Faust signar un pacte de sang, perquè “la sang és un fluid molt especial”, tal i com recorda Rudolf Steiner (1861-1925) a la seva obra. L’objectiu del diable no és altra que aconseguir l’ànima del pobre Faust. Finalment, el mite d’Edip, representa per a Roux un cas de violència i mort, i com qualsevol història de la mitologia grega té un tràgic desenllaç. Es vessa molta sang. Al igual que la presència de sang present en tota l’obra *Romeu i Julieta* de William Shakespeare.

Per a Camporesi i Roux la sang conté i amaga altres significats. Per exemple, Roux destaca alguns exemples que afecten a les dones: no tocar certs aliments o no fer maionesa quan tenen la menstruació. Per a Roux, també, aquest teixit de color intens, vermell i calent desperta i provoca diferents sensacions.

Fascina, desperta curiositat, impressiona, i alhora causa respecte i provoca temor. Representa l'ambivalència entre la vida i la mort. La sang per a Roux és molt més que una substància biològica que distribueix i transporta els nutrients a tot el cos a través del sistema circulatori. A més de la funció biològica, per a Roux la sang és també l'aliment de la fe cristiana. Això es pot observar clarament durant la celebració de l'eucaristia. La sang és l'ànima que ve representada per una copa de vi (sang de Crist) junt amb una hostia (cos de Crist). A més a més, la sang de Jesús crucificat simbolitza l'expiació de tots els pecats del món, per tant, la seva sang és "purificadora" (Camporesi, 1997: 9).

Camporesi emfatitza el seu valor biològic. És "vital" i "necessària" pels humans com per a la resta d'éssers vius (animals), o com l'aigua en el cas dels vegetals. És un líquid "perenne, intern i invisible" (1997: 5). Fins i tot descriu el cos humà com una "fàbrica" (1997: 63, 107), destacant la seva funcionalitat biològica crucial en la digestió dels aliments, la circulació del reg sanguini, i el transport de nutrients i altres substàncies (1997:106). El cos humà produeix segons Camporesi diversos fluids, alguns "terapèutics" i altres "excrements", per exemple, la saliva, l'esperma, l'orina, la suor, la llet... i la sang.

Dins d'aquesta línia, hi ha autors (Héritier, 1996; Carsten 2011) que han treballat tot el camp de significació dels fluids corporals en diversos contextos entesos fins i tot com a "fluids socials" (Janet Carsten, 2011: 23). Per exemple, al llibre *Masculino / Femenino. El pensamiento de la diferencia* (1996) Héritier explica la metamorfosi entre "aliment-sang-esperma, aliment-sang-llet", per tant, són fruit de la transformació de la sang, el seu producte (1996: 138). John Ingham (1970) estableix la vinculació especial entre la sang i la llet materna (citada per Héritier, 1996: 157). I fins i tot la llet materna i el semen poden ser considerats com a "sang blanca" (Roux, 1988: 38, 43). En aquesta línia, el símbol de la sang pot estar vinculat a traçar la filiació entre els membres d'un grup. Héritier esmenta aquesta relació estreta amb el "parentiu" i en base a aquest, debat la teoria de filiació i la teoria de l'aliança (1996: 38-64).

Per altra banda, segons el context i en certes circumstàncies els fluids poden ser significats com a “impurs”, exemplificant límits (dins del cos / fora, pertànyer a un grup o no, etc.). Així, per exemple, Camporesi fa referència a la dona menstrual i tracta la sang menstrual com a “impura” (1997: 94-95, 108), com també ho fa Mary Douglas al llibre *Pureza y Peligro* (citada per Camporesi, 1997: 103). La sang del part és percebuda com a “bruta”. Com diria Mary Douglas “impura”. Però en aquest context existeix una contradicció. La sang del part simbolitza “vida”. És especialment, Françoise Héritier que explica i analitza la distribució sexual de les tasques (1996: 28) partint com a premissa les diferències del cos masculí i del cos femení, així com també les substàncies que segreguen (1996: 7). Manifesta que aquestes substàncies estan “jerarquitzades” en funció de les característiques dels sexes que les segreguen (1996: 138) i segons tot un ordre de classificació construït *ad hoc*. En altres paraules, són la transformació dels aliments del cos i “només l’esperma és perfecte”. Determina com a “principi masculí” els ossos i com a “principi femení” la carn (1996: 141). Relaciona l’esperma i la medul·la òssia com “els portadors de la llavor de la vida” (1996: 145).

Per a Héritier, en determinades cultures pot donar-se el cas de “sangs incompatibles” en la unió de matrimonis. Tal com exposa Roux (1988: 138), la noció de “sang blava” en el context d’Occident ha implicat una prohibició, la de no “barrejar” la sang amb els plebeus. Es creia que la noblesa posseïa una sang “superior” a la del poble. Aquesta prohibició de no barrejar la sang també es va donar quan els espanyols van “descobrir” Amèrica, si bé aquesta pràctica ja estava arrelada a la península, amb la prohibició d’unions matrimonials amb jueus i musulmans. Al segle XVII els juristes entenien la sang com l’equivalent a “raça” i que “barrejar sang noble o il·lustre amb sang més ‘pobra’ o inclús ‘dolenta’ o ‘infectada’ debilita la qualitat del llinatge, així com la bondat es debilita amb l’aigua” (Roux, 1988: 138).

Anteriorment, les ordenances aprovades entre els anys 1484 i 1583 afirmaven que “feia falta tres generacions perquè el que s’havia convertit en un noble realment es convertís en noble de raça” (Roux, 1988: 138-139). Per contrapartida a aquest sentit de “raça” o “sang blava” (llinatge), la mort de Lluís XVI a la guillotina va significar el naixement de la Història Moderna (Roux, 1988:308). Roux compara la sang del rei amb la sang redemptora de Jesús (1988: 311).

Al llibre *Pandemics and the media* Marina Levina (2015) explica que la sang és un símbol d’identitat, col·lectiva i individual, considerada per a alguns portadora del caràcter de la persona, i que mitjançant el seu estudi es pot predir el seu comportament. Ha estat utilitzada per construir i classificar diverses categories socials d’identitat. Esmenta el cas de Jean-Baptiste Denys, un físic del rei Lluís XIV que creia que les característiques d’una persona o un animal es troben en aquest fluid. Així doncs, la sang és una construcció social que amaga una dualitat, una dicotomia. Actua de barrera o frontera per delimitar comunitats, individus, estats-nació i “cossos contaminats”. Inclús, permet legitimar polítiques que fomenten l’exclusió social de certs individus, i alhora pot ser utilitzada com a un instrument per construir identitats i comunitats (Levina, 2015: 8-9). Levina afirma que la història de la sang és realment la història del descobriment de la “raça humana” (2015: 7). És una substància biològica que inclou aspectes socials, morals i de contaminació física de la persona (Nelkin, 1999; citat per Levina, 2015: 9). La “puresa de la sang” per al govern nazi era la provinent de la “raça ària”, considerada “superior” a la resta. L’eslògan utilitzat pels nazis era precisament *Blood and soil* (2015: 12), la sang com a símbol de nació i “raça” (2015: 13). Calia preservar com fos aquesta superioritat. Això comportà la posada en marxa de la pràctica coneguda com a eugenèsia, sota la creença que la fortalesa d’una nació recau en la salut dels propis individus, on la sang és l’essència de la persona, entenent l’essència com la “raça”, la seva ètnia (2015: 13).

Els alemanys, però, no van ser els únics en adoptar polítiques discriminatòries (influència de polítiques basades en l'eugenèsia promogudes principalment pel professor de Medicina i antropòleg alemany Eugen Fischer). Un exemple van ser les Lleis de Nuremberg al 1935 (totalment antisemites i contra la població Romaní). També en temps de la Segona Guerra Mundial, els nord-americans van aprovar lleis racials basades en el concepte de la sang. Un clar exemple és la implementació del model de donació de sang. En un primer moment la gent “de color” no podia donar. Es creia que unes gotes podia afectar a la identitat del receptor, malgrat que no hi havia cap estudi científic que ho demostrés. Més tard, gràcies als canvis legislatius aquest col·lectiu va poder donar. Si bé, l'organització humanitària Creu Roja, tot i acceptant-la, la recollien separatament de la resta i marcaven els recipients com a “sang de color” (2015: 14-17). Richard Charles Drew (1904-1950), metge i investigador nord-americà que va col·laborar amb la Creu Roja durant la Segona Guerra Mundial, conegut per les seves aportacions sobre transfusions de sang i plasma, va deixar el càrrec quan va patir en pròpia persona la discriminació de recollida de sang de la població “de color”, perquè se'l considerava que “tenia unes gotes de sang negra”.

Finalment, Levina centra el seu interès en l'hematologia, una especialització de la Medicina que estudia les malalties de la sang. També trasllada la preocupació general dels professionals de la Medicina els quals alerten que la sang sigui tractada com a un bé de consum. Per a l'equip sanitari la sang no és un producte sinó una substància biològica, i com a tal, no pot estar subjecte al comerç. Levina conclou i reflexiona sobre si es comercia amb ella implica un perill, ja que aleshores es podria comerciar amb qualsevol part del cos humà (2015: 27-28).

3.- LA IMPORTÀNCIA DE LA DONACIÓ DE SANG

Fent un breu repàs a la història de la medicina occidental

La donació de sang tal i com es coneix avui forma part de la història més recent de la humanitat, més concretament d'Occident. És un dels grans triomfs de la medicina moderna del segle XX. Antigament s'utilitzava les sangries com a mètode de sanació i curació dels malalts. Hi havia diverses modalitats; les més habituals fent una incisió al braç o utilitzar sangoneres. Aquesta pràctica comportava seriosos perills i riscos per al pacient. En el pitjor dels casos significava la mort. Tot i així, aquesta metodologia va continuar essent vigent fins al segle XIX. Per contrapartida, la donació de sang semblaria que substituïa d'alguna manera l'ús de sangries, però molt més efectiva i segura. Avui dia la donació està considerada també una pràctica curativa. Convé destacar que el camí per arribar-hi no ha resultat fàcil. Ha estat un llarg camí d'experiments frustrats i d'estudis considerables sobre el cos humà. Així doncs, l'esforç i l'èxit es deuen a un nombrós grup de metges i científics que han estudiat la maquinària del cos humà, com diria René Descartes, i han aportat grans coneixements sobre la seva composició (organisme) i el seu funcionament.

A finals del segle XVI, Miguel Servet (1511-1553) va descriure la circulació pulmonar i com s'oxigena la sang. Més tard, William Harvey (1578-1657) va comprovar que el cor actua com una bomba muscular. Se li atribueix el descobriment de la circulació sanguínia. Més endavant, l'any 1656 Christopher Wren (1632-1723) va practicar per primera vegada la venipunció (punció transcutània d'una vena) amb gossos. El mateix any, Richard Lower (1631-1691) va practicar la primera transfusió amb animals, i ho va intentar poc després amb humans, però sense èxit. L'any 1667, Jean-Baptiste Denys (1643-1704) va posar en marxa transfusions a quatre pacients utilitzant sang d'ovella.

Després va posar a prova el seu mètode utilitzant sang de vedella en un home, però el pacient va morir i la seva vídua el va denunciar. En conseqüència, la Facultat de Medicina de París va dictar la prohibició de les transfusions sanguínies, i durant 150 anys sembla ser que no es va experimentar amb aquest tipus de teràpia. Entre els segles XVII i XIX apareixen nous descobriments en relació amb la sang: els glòbuls vermells (hematies), els leucòcits (glòbuls blancs), l'hemoglobina i la importància de la medul·la òssia (es troba a l'interior dels ossos i s'hi fabriquen les principals cèl·lules sanguínies: plaquetes, glòbuls vermells, glòbuls blancs, entre altres). També es demostra que la sang transporta oxigen. Aquestes descobertes permeten distanciar-se una mica del significat diví o espiritual de la sang que durant tants segles havia marcat la vida de les persones.

L'any 1818 James Blundell (1790-1878) torna a provar una transfusió entre persones. Abans de fer-ho ho havia fet amb gossos. Blundell recopila les seves investigacions en un recull d'indicacions i contraindicacions, i conclou que per les transfusions és molt millor utilitzar sang humana que no pas d'animals. A més, dissenya diversos aparells específics per a l'administració de la sang. Ja en ple segle XX tenen lloc altres esdeveniments que marcaran un pas endavant en la història. A l'any 1901 Karl Landsteiner (1868-1943), premi Nobel de Fisiologia i Medicina l'any 1930, descobreix els grups sanguinis o sistema ABO² (A, B, AB, O). Tot i que no són els únics grups sanguinis, n'hi ha d'altres (M, N, S, *Kell*, *Duffy*, etc.). Més tard, l'any 1907 Reuben Ottenberg (1882-1959) introdueix una nova metodologia: fer proves creuades amb la sang del donant i la del receptor abans de la transfusió per determinar si són compatibles.

² El sistema ABO: S'han descrit quatre combinacions essencials d'eritròcits i plasma, que defineixen els quatre grups sanguinis que es coneixen amb les lletres O, A, B i AB. En cada un dels grups descoberts, els eritròcits tenen a la seva superfície una substància (antigen), que els diferencia. El grup A té l'antigen A, el grup B té l'antigen B, el grup AB té els dos antigens i el grup O no té antigen ni A, ni B.

L'any 1940, Landsteiner i els seus col·laboradors descobreixen el denominat factor Rh³ (pot ser positiu o negatiu). L'any 1914 Luis Agote (1868-1954) i Albert Hustin (1882-1967) introdueixen un mètode per conservar la sang utilitzant el citrat de sodi com a anticoagulant.

En les transfusions, tant el donant com el receptor han de pertànyer al mateix grup sanguini ABO i Rh. Només excepcionalment, es pot transfondre sang d'altres grups compatibles. A continuació es mostra la taula 1 (del Banc de Sang i Teixits) de compatibilitats del sistema ABO o grups sanguinis:

Grup sanguini	Pot donar a				Pot rebre de			
A+	A+	AB+			O+	O-	A+	A-
A-	A+	AB+	A-	AB-	O-	A-		
B+	B+	AB+			O+	O-	B+	B-
B-	B+	B-	AB+	AB-	O-	B-		
AB+ Receptor universal	AB+				Tots			
AB-	AB+	AB-			AB-	A-	B-	O-
O+	A+	B+	AB+	O+	O+	O-		
O- Donant universal	Tots				O-			

[Taula 1]

Resumint, la donació de sang ha suposat un gran avenç per la Biomedicina i per la salut i qualitat de vida de les persones. Amb el transcurs del temps l'hemodonació ha anat millorant, tant en l'ús de tècniques, formació i preparació dels professionals, utilització de material estèril, transport, desfragmentació de la sang, conservació dels elements sanguinis, distribució a hospitals, etc. La donació no tan sols té una plusvàlua per salvar vides, sinó també per la implementació d'un sistema sanitari "universal" arreu del món.

³ El sistema Rh: En 1940 es detecta l'existència d'un nou antigen a la membrana dels eritròcits de la majoria de la població. Aquest antigen és anomenat Rh (D) ja que les primeres investigacions es van fer en un simi del tipus *Macacus Rhesus*. Les persones Rh negatives (no tenen l'antigen D) i només podran rebre sang de donants Rh negatius.

“Universal” en el sentit d’expansió als diferents països del planeta, amb la possibilitat que tothom pugui accedir-hi, si bé encara hi ha molt camí a recórrer. No a tot arreu disposen d’un sistema sanitari públic com a l’Estat espanyol.

Situació actual de la donació al nostre país

Cada any a Espanya els bancs de sang reben més de 1.600.000 donacions de sang⁴. No obstant això, aquesta quantitat d’ “or vermell”⁵ segueix essent insuficient, ja que una part del plasma utilitzat com a hemoderivats als hospitals espanyols és comprat per Grifols directament des dels Estats Units. L’empresa catalana Grifols S.A. amb seu a Barcelona i fundada l’any 1940 està especialitzada en el sector farmacèutic i hospitalari. És la tercera empresa més gran del món del sector dels hemoderivats i la primera d’Europa. En l’actualitat s’ha especialitzat en la medicina transfusional, fet que li permet distribuir directament als hospitals. S’ocupa, entre altres, de la importació de plasma provinent dels Estats Units per així poder cobrir les necessitats dels serveis sanitaris espanyols. Per pal·liar aquesta situació, a partir de l’any 2015 el Banc de Sang i Teixits posa en marxa la recollida de plasma a tots els centres fixos que té a Catalunya. Per aconseguir-ho, adquireix nova maquinària (separadors cel·lulars), que centrifuguen la sang a moltes revolucions separant el plasma de la resta de components. Aquests són retornats al cos de la persona a través de la via intravenosa. Amb només una agulla, tal i com s’observa a la imatge 1.

⁴ Notícia emesa a través de RTVE el 27/11/2016:

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/telediario/giving-tuesday-movimiento-global-contrapunto-black-friday/3813487/>

⁵ Documental sobre Medicina de Guerra “Oro Rojo” emès per TV2:

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/la-noche-tematica/noche-tematica-oro-rojo/3462419/>

[Imatge 1]

Aquest procés es coneix com a plasmafèresi. D'aquesta manera s'aconsegueix més quantitat d'aquest líquid (fins a 600 cm³), que es pot conservar congelat fins a tres anys. S'emmagatzema i es distribueix quan sorgeix una necessitat. Aquest sistema intenta fer front a la despesa econòmica derivada de la compra de plasma fora de l'Estat espanyol. Si més no posar fi a la dependència de Grifols, empresa que fa negoci de la sang, una mercaderia (*commodity*). Gràcies a aquest mercat Grifols cotitza a la borsa des de l'any 2006.

En els darrers anys Espanya ha experimentat un descens en les donacions de sang, un problema que s'accentua encara més coincidint en període de vacances: estiu i nadal. En conseqüència, el Banc de Sang i Teixits centra la seva atenció en buscar nous donants potencials (entre 18 i 65 anys), que gaudeixin de bona salut i pesin 50 kg com a mínim. Els hospitals catalans necessiten 1.000 bosses de sang cada dia. Per aquest motiu els mitjans (TV, premsa, ràdio...) fan ressò d'aquesta problemàtica tot sovint. El passat mes de setembre de 2016 el Banc de Sang i Teixits va anunciar que faltaven 50.000 donacions⁶. Més recentment, a principis d'aquest any va sortir publicada la notícia on s'explicava la importància d'aconseguir 10.000 donants de plasma⁷.

⁶ Notícia publicada al blog del Banc de Sang el 12/7/2016:
<http://www.bancsang.net/blog/es/banc-sang-busca-50-000-donants-aquest-estiu/>

⁷ Notícia publicada al blog del Banc de Sang el 22/3/2017:
<http://www.bancsang.net/blog/es/se-necesitan-10-000-donantes-plasma/>

El Banc de Sang i Teixits de Catalunya és una empresa pública que depèn directament del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Formada per més de 600 professionals, es crea a l'any 2005 arran de la fusió dels bancs de sang de la Creu Roja i l'Hospital Sant Pau.

És un dels tres bancs més importants del món, després del de Nova York i Indiana. A més de la recollida de sang, l'anàlisi i el processament d'aquest fluid per utilitzar-lo en transfusions o altres tractaments mèdics, el Banc de Sang s'ocupa també de la gestió i administració d'altres teixits, per exemple, el cordó umbilical, la llet materna, la medul·la òssia, entre altres. A més, també disposa d'un departament de diagnosi i teràpies avançades, amb un especial interès per la traumatologia, l'hematologia i la immunologia.

Aquesta empresa pública compta amb una xarxa de 12 centres fixes⁸ i 4 centres⁹ amb punt de donació repartits entre les grans poblacions catalanes. A més, té un únic centre de processament on va a parar tota la sang recollida i que es troba ubicat a la seu del Banc de Sang i Teixits, l'*Edifici Doctor Frederic Duran i Jordà*¹⁰, situat al barri Poblenou de Barcelona. Allà cada mostra és analitzada amb meticulositat per verificar-ne la seva qualitat. Finalment si tot és correcte, es processa la sang desfragmentant-la en els diferents components (plasma, plaquetes i glòbuls vermells) i s'emmagatzema. Posteriorment, la sang es distribueix als hospitals a mesura que sorgeixin necessitats de transfusió o tractament terapèutic. Per donar tràmit a aquestes peticions, prèviament han d'estar autoritzades pels serveis mèdics de l'hospital on són atesos els pacients (receptors) i comptar amb el seu vistiplau; o en cas d'incapacitat, la conformitat de la família.

⁸ Els 12 centres fixes són: Hospital de la Vall d'Hebron, Hospital Clínic, Hospital Sant Pau, Hospital de Bellvitge (Hospitalet de Llobregat), Hospital Germans Trias i Pujol (Badalona), Fundació Althaia (Manresa), Mútua de Terrassa, Hospital Doctor Josep Trueta (Girona), Hospital Arnau de Vilanova (Lleida), Hospital Sant Joan de Reus, Hospital Joan XXIII (Tarragona) i Hospital Verge de la Cinta (Tortosa).

⁹ Els 4 centres amb punt de donació són: l'Hospital General de Catalunya (Sant Cugat del Vallès), l'Hospital de Granollers, Hospital de Mataró i Hospital Residència Sant Camil (Sant Pere de Ribes).

¹⁰ Homenatge al doctor Frederic Duran i Jordà que va posar en marxa el primer servei mòbil de transport de sang refrigerada i de transfusions a l'època de la Guerra Civil. Aquesta seu del Banc de Sang i Teixits ofereix la possibilitat de fer una visita guiada.

La sang té data de caducitat

Moltes persones depenen i es beneficien directament d'aquest teixit, la sang, com a conseqüència d'una intervenció quirúrgica, un accident o una malaltia. Ara com ara la sang no es pot fabricar, malgrat que els avenços del Banc de Sang i Teixits han permès fer un pas endavant. És a dir, han aconseguit fabricar glòbuls vermells a partir de cèl·lules mare. Però tot està en un procés inicial de la investigació. Realment s'ha de comprovar i verificar si mitjançant aquest descobriment clínic els glòbuls vermells són segurs i eficaços per als receptors. De moment, la única manera d'obtenir sang és a través de la donació.

Un altre factor que cal tenir en compte és que cadascun dels tres components principals de la sang (plasma, plaquetes i hematies) tenen data de caducitat. A més, tenen necessitats diferents quant a les condicions òptimes de temperatura i emmagatzematge. D'aquí la importància de l'hemodonació. Sense donants no hi ha sang per als receptors. Aquesta sang recollida s'utilitza com un "producte terapèutic", millor dit, un tractament mèdic, que a través de la transfusió serveix amb un únic propòsit: salvar vides o millorar la salut dels pacients.

Els principals components de la sang són quatre: glòbuls vermells (hematies), plaquetes, plasma i glòbuls blancs (leucòcits). Aquests últims no es processen per a les transfusions perquè pertanyen al sistema immunològic de cada persona, i per tant, són propis de cada individu. No es poden transferir (a un receptor) per evitar així una reacció no desitjada. La funció principal dels leucòcits és defensar l'organisme contra l'atac de virus, bacteris, fongs i paràsits. Els glòbuls vermells¹¹ transporten l'oxigen que arriba als pulmons a través de la respiració fins a totes les cèl·lules de l'organisme. Tenen una caducitat de 42 dies i es conserven a 4 graus de temperatura. Les plaquetes, en canvi, són essencials per la coagulació de la sang.

¹¹ A Catalunya cada dia es fan servir entre 800 i 1.000 bosses de glòbuls vermells.

Quan ens fem una ferida s'agrupen per impedir una hemorràgia. Tenen una vida molt curta, només 5 dies. Es conserven a temperatura ambient i en moviment constant, amb una mica de plasma per evitar que s'uneixin. Finalment, el plasma és un líquid groguenc que representa el 55% del volum total de la sang al cos. La quantitat de sang de cada persona dependrà del seu pes. Si per exemple una persona pesa uns 70 quilos i el seu cos està format per uns 5 litres de sang, d'aquests, 3 litres són de plasma. El plasma es guarda molt més temps (fins a 3 anys) i es conserva congelat a una temperatura de 30 graus sota zero.

Marc legal. Legislació sobre l'hemodonació

En nombrosos països, entre ells Espanya, es prohibeix la compra i venda de sang. Es considera un recurs públic únicament destinat a les institucions sanitàries per al tractament de pacients i la donació és totalment voluntària. Als Estats Units, però, es paguen les donacions de plasma. I en països on no hi ha cap sistema establert, o la sanitat és privada, els mateixos membres de la família s'ocupen de la donació o han de pagar per trobar un donant.

El Parlament Europeu aborda aquest tema. Per citar un exemple destaca la Directiva 2004/23/CE de 31 de març de 2004, relativa a l'establiment de normes de qualitat i de seguretat per a la donació, obtenció, avaluació, processament, preservació, emmagatzematge i distribució de cèl·lules i teixits humans. La donació no remunerada o sense ànim de lucre també és avalada per organismes internacionals com l'Organització Mundial de la Salut (OMS), la Creu Roja o la Mitja Lluna Roja, l'Aliança Europea per a la Seguretat de la Sang (*European Blood Alliance, EBA*), el Consell d'Europa – Activitats de Transfusió Sanguínia i Transplantament d'òrgans. Direcció Europea de Qualitat de Medicaments i l'Assistència Sanitària (EDQM–CD-P-TS), la Fundació Sanquin de donació de sang (*Sanquin Blood Supply Foundation*), i la Federació Internacional d'Organitzacions de Donants de Sang (FIODS).

Convé esmentar que la gestió de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha estat crucial en aquests darrers anys perquè defensa encara avui l'eslògan utilitzat a Luxemburg l'any de la seva creació (1945): “ni ‘raça’, ni religió, ni frontera”. Des de l'any 1997 ha posat en marxa la implementació de les donacions de sang voluntàries. També ha establert la celebració del dia 14 de juny de cada any com el Dia Mundial del Donant de Sang.

Així mateix, la donació de sang a Espanya és “voluntària, anònima i no remunerada”, tal i com s'estableix en la legislació espanyola segons el Reial Decret 1945/1985, de 9 d'octubre, i el Reial Decret 1854/1993, de 22 d'octubre, ambdues normatives sobre la regulació de l'hemodonació i els bancs de sang, on també queda totalment prohibida la venda de sang. Hi ha altres lleis que tracten la donació de sang, com ara el Reial Decret Llei 9/2014 de 4 de juliol, pel qual s'estableixen les normes de qualitat i seguretat per a la donació. La circular 1/2012 de la Fiscalia General de l'Estat estableix el protocol a seguir en transfusions de sang i altres intervencions mèdiques en cas de menors d'edat que es trobin en situació de risc greu.

Entitats com la Federació Espanyola de Donants de Sang (FEDSANG) o la Federació Catalana de Donants de Sang (FCDS) treballen en estreta col·laboració amb els bancs de sang i la Creu Roja Espanyola. En el cas de Catalunya, la Federació Catalana de Donants de Sang va ser creada l'any 1988 i fomenta la donació altruista de sang i plasma. Compta amb 35 Associacions de Donants de Sang (ADS) que sumen un total de 890 delegats repartits en 590 poblacions catalanes.

TREBALL DE CAMP ETNOGRÀFIC

1.- METODOLOGIA I TÈCNIQUES

Treball de camp etnogràfic – observació no participant i formulació de preguntes en diverses unitats de recaptació de sang

En una fase inicial de la meua investigació vaig fer dues visites per tal de comprendre millor i tenir una visió holística de la donació de sang. El 10 de novembre de 2016 vaig tenir l'oportunitat de poder visitar la seu central del Banc de Sang i Teixits de Catalunya (*Edifici Doctor Frederic Duran i Jordà*), a Barcelona, on processen tota la sang recollida a Catalunya a través de tots els Bancs de Sang i unitats mòbils. Uns dies més tard, el 15 de novembre de 2016, vaig presenciar en directe una transfusió de glòbuls vermells a una pacient que patia anèmia a l'Hospital Sant Joan de Déu- Althaia de Manresa. Allà també vaig poder observar com es fan les proves creuades amb la sang del donant i receptor per verificar la seva compatibilitat. Sense perdre temps, ja des d'aquest primer moment, vaig posar-me a escriure al meu diari de camp (té una extensió total de 151 pàgines), que es va convertir en el meu amic inseparable. Si en alguna ocasió me'l deixava, prenia notes a través del mòbil per després passar-les a net a l'ordinador. Qualsevol campanya de donació era l'excusa perfecte per anar-hi i observar què hi succeïa i des d'una òptica nova, des d'una mirada antropològica.

A partir d'aquestes dues experiències vaig iniciar el meu treball etnogràfic a les campanyes de sang amb les seves unitats mòbils d'Osona i al Banc de Sang de Manresa, utilitzant tècniques qualitatives, entre les quals l'observació no participant. Es així com vaig començar a estudiar la situació a la meua localitat a partir de la informació obtinguda, intentant esbrinar i analitzar les possibles causes que han fet disminuir les donacions de sang a Torelló els últims anys.

Un fet que no tan sols afecta a aquesta localitat, sinó que és una problemàtica més genèrica, que es repeteix a nivell comarcal (Osona) i també a tot Catalunya.

El treball de camp mitjançant observació no participant m'ha permès el contacte directe amb els donants de sang. No tan sols he pogut estudiar i analitzar l'entorn on tenia lloc la donació, sinó poder observar tot el que succeïa a l'espai, la interacció de les persones, el comportament, les converses... a les unitats mòbils desplaçades a Torelló, Vic i Gironella, així com també al Banc de Sang de Manresa (és el centre de donació més proper, no n'hi ha cap en tot Osona), on vaig estar des del 27 de març al 3 de maig de 2017, ambdós dies inclosos, amb un total de 37 hores (13 sessions). Convé esmentar que aquest còmput no contempla el desplaçament fins a Manresa (64 quilòmetres de distància des de Torelló en 45 minuts; per tant 128 quilòmetres diaris –anada i tornada– en una hora i mitja de viatge). Com a curiositat, el Banc de Sang de Manresa comptabilitza entre 15 i 20 donants al dia (matí i tarda), tot i que en el meu cas només hi podia anar per la tarda durant 3 hores, per tant, això significava que podia preguntar a 5 i 7 persones (cal dir que aquesta xifra podia variar depenent del dia, no era estable).

Les campanyes de donació a través de les unitats mòbils que vaig assistir sumen un total de 15 hores (5 sessions). Són les següents:

- Al centre cívic del barri Montserrat de Torelló el 14 de març de 2017 (1 hora)
- Al CAP de Torelló el 18 de març de 2017 (6,50 hores)
- A la Universitat de Vic (UVic) el 18 d'abril de 2017 (3,50 hores)
- A l'escola *FEDAC Gironella* de Gironella el 15 de maig de 2017 (2 hores)
- A l'escola Fortià Solà de Torelló el 8 de juny de 2017 (2 hores)

En total, durant la meua investigació etnogràfica vaig destinar 52 hores a recollir dades entre els donants. En tots aquests espais no tenia un rol assignat.

Els responsables evidentment coneixien el meu interès i motivació sobre l'hemodonació, i per això em van donar absoluta llibertat i accés als espais, per la qual cosa vaig poder formular preguntes tant als donants com als professionals que hi treballaven. Però a més de l'observació no participant, les preguntes obertes m'han proporcionat informació molt útil. Totes les dades obtingudes a través de les tècniques emprades han estat clau pel desenvolupament de la investigació. Perquè a partir del contacte directe amb la gent, d'edats compreses entre 18 i 65 anys, he pogut escoltar les seves vivències personals, les seves emocions, els seus relats plens de sinceritat... i com ho expressaven amb el seu llenguatge corporal. Cada informació obtinguda ha contribuït enormement a la comprensió general de l'hemodonació, conèixer les raons per donar (que poden ser diverses) i com el pas del temps pot canviar el motiu de la primera donació (no sempre és el mateix). Així mateix, la pregunta sobre quin significat té la sang ha sorprès a la majoria dels donants, incloent el personal professional del Banc de Sang i Teixits.

En tot moment, des de l'inici i durant tota la investigació vaig explicar a totes les persones participants quin era el tema d'estudi i l'objectiu del treball, així com també l'ús i el tractament de les dades recollides de manera totalment anònima i confidencial. Així mateix, se'ls va demanar el seu consentiment abans de fer fotografies o gravacions dels espais on s'havia dut a terme el treball de camp o de les persones implicades (voluntaris de l'Associació de Donants d'Osona, professionals del Banc de Sang i Teixits –infirmers, metges, transportistes...). En el cas dels donants de sang cap d'ells va voler ser fotografiat, si bé es va fer un parell de fotografies on es mostra només el braç connectat a la via intravenosa. Totes les imatges que apareixen en aquest estudi s'han fet a partir de la meua càmera del mòbil. Les imatges de la portada i contraportada pertanyen a l'escultura "Una gota de sang" de l'escultor Ramon Pons Casadevall i que forma part del mobiliari urbà de la localitat de Sant Vicenç de Torelló en homenatge als donants de sang.

Les preguntes (de 5 a 10 minuts) als donants de sang van tenir com a finalitat descobrir les seves motivacions per fer-se donants i el significat que té la sang per a ells.

- En la primera donació, quin va ser el motiu que va impulsar-lo a ser donant?
- Quin és el motiu pel qual ara vostè dóna? (aquesta pregunta no es formula als donants que fan la seva primera donació)
- Quin significat té per a vostè la sang?

Només se'ls va formular tres preguntes un cop havent acabat la donació (a excepció dels donants novells, que en tractar-se de la seva primera vegada només els vaig fer dues preguntes). El nombre total de persones a les que se'ls hi van formular preguntes va ser de 151 (83 homes i 68 dones) a diferents llocs, entre les campanyes de donació de Vic i Torelló, així com també al Banc de Sang de Manresa. També, es va parlar amb 12 professionals del Banc de Sang i Teixits, 8 homes i 4 dones (3 transportistes, 2 administratius, 5 infermers i 2 metges). Se'ls va preguntar sobre la seva experiència professional (nombre d'anys que treballen al Banc de Sang), així com també quin significat té la sang per a ells, si són donants de sang (o no) i el motiu, i quina importància té la sang al cos humà. Per últim, també es van plantejar preguntes als representants de l'Associació de Donants d'Osona (1 home i 1 dona), demanant-los sobre la seva participació com a voluntaris, el significat de la sang, si són donants (o no) i el motiu.

Formulació de preguntes a donants i no donants de Torelló

Durant el mes de maig vaig portar a terme unes preguntes (de 5 a 10 minuts) als habitants de Torelló, utilitzant la tècnica de *bola de neu*, és a dir, a través de contactar amb persones conegudes em van derivar als seus contactes més directes (amics, familiars, coneguts, companys de feina...) que també van respondre amablement. També se'ls va formular 3 preguntes:

- Quin significat té per a vostè la sang?
- És donant de sang?
- Per què dóna sang? (o per què no dóna? en cas que la resposta anterior fos negativa)

El total van ser de 81 persones (39 homes i 42 dones), menys persones si ho comparem amb el dels donants “entrevistats”. Aquesta xifra és inferior a la de donants perquè en un context com pugui ser una campanya de donació hi ha una gran aflluència de gent en un interval curt de temps; en unes tres hores pot haver-hi perfectament entre 30-40 donants. En canvi, a través de la tècnica *bola de neu* vaig estar tot un mes recopilant dades, dedicant-hi 21,50 hores repartides en 13 sessions, i vaig aconseguir poc més de la meitat de la xifra total de donants.

Per poder confeccionar aquest treball a més de les referències bibliogràfiques també s’ha tingut en compte el material publicitari utilitzat pel Banc de Sang i Teixits en la promoció de l’hemodonació, així com també he consultat la seva pàgina web. A més, he fet recerca a Internet sobre diverses notícies publicades en relació amb aquest tema, i visitat els portals webs d’organismes, com per exemple, l’Organització Mundial de la Salut, la Creu Roja Espanyola i la Federació Internacional d’Organitzacions de Donants de Sang (FIODS).

Preguntes a la nova generació

El treball de camp compta també amb la visita a l’escola *FEDAC Gironella*, a la localitat de Gironella (Berguedà), per veure la implementació del programa “Aprèn, participa i dóna” amb els alumnes de 4t de Primària (1 sessió d’una hora i mitja). El dia 6 de març va tenir lloc la presentació del projecte per part del responsable de promoció del Banc de Sang i Teixits i posteriorment el 15 de maig de 2017 es va dur a terme el recapte de sang a la mateixa escola.

Al gener d'enguany vaig posar-me en contacte amb dos centres educatius de Torelló –un institut públic que imparteix estudis d'ESO, Batxillerat i Formació Professional i una escola concertada de Primària i ESO– i la meva sorpresa va ser descobrir que cap d'ells, ni cap altra escola o institut de la localitat, estaven adherits al projecte educatiu “Aprèn, participa i dóna” del Banc de Sang.

Vaig pensar que si algun centre educatiu treballava aquest programa amb els infants i joves hi hauria una possibilitat d'incrementar les donacions. I així ho vaig manifestar a un dels voluntaris de l'Associació de Donants d'Osona-Torelló en el transcurs d'una campanya de recapte feta al CAP el passat 18 de març de 2017. Tot, però, va quedar en un comentari (o això a mi em va semblar aleshores). Posteriorment, el 15 de maig de 2017 vaig assistir a una campanya de donació a un centre educatiu de Gironella i allà em vaig assabentar a través del responsable de promoció del Banc de Sang i Teixits que la propera campanya a Torelló estava programada pel 8 de juny de 2017 en una escola de Primària.

A partir d'aquest primer contacte amb els centres vaig elaborar unes preguntes dirigides als alumnes de Secundària a partir de 3r d'ESO (14 anys) en endavant (4t ESO, Batxillerat i Formació Professional). Vaig escollir aquesta edat i no inferior per la seva maduresa personal, perquè em podien aportar informació valuosa sobre l'assumpte i conèixer de primera mà la seva opinió. Un cop fet el disseny de les preguntes, vaig formular-les en un full individual perquè cada estudiant pogués respondre-les per escrit. Vaig lliurar les fotocòpies als dos directors dels centres que havia contactat a l'espera del vistiplau dels respectius equips directius. Cal esmentar, com a inconvenient, que la presentació de l'estudi i de les preguntes va anar a càrrec del mateix professorat (cada tutor de cada classe va distribuir les fotocòpies als respectius estudiants). En conseqüència, aquest fet va condicionar notablement les respostes i l'obtenció de resultats. Aquestes preguntes van ser un total de set (sis obertes i una tancada), amb perspectiva més qualitativa que quantitativa:

- Què significa per a tu la sang?
- Coneixes quin grup sanguini tens? (pregunta tancada)
- Tens alguna experiència relacionada amb la sang?
- Et preocupa la teva salut?
- Has presenciat o coneixes què és una campanya de donació de sang?
- En un futur, estaries disposat a donar sang? Per què?
- I a rebre sang d'una altra persona?

Les fotocòpies es van repartir a principis de març de 2017 i al cap d'un mes (abril) vaig rebre un total de 379 respostes degudament emplenades (si bé s'havien lliurat 429).

2.- EL PROCÉS DE LA DONACIÓ DE SANG

La donació és un ritual de pas i s'obsequia amb un "do"

La donació de sang és un acte públic on els participants passen per un ritual de pas constituït per tres fases fins a convertir-se en iniciat i completar la donació. Fent una lectura d'*Els rituals de pas* (1909) d'Arnold Van Gennep (1873-1957), descobrim en aquest llibre que la donació de sang vindria a ser un ritual de pas perquè es tracta d'un acte públic i social (1986: 84), on els candidats han de superar diverses etapes (qüestionari, entrevista mèdica, comprovació pressió arterial i nivell d'hemoglobina, donació de sang i refrigeri) que segueixen un ordre seqüencial determinat (1986: 9), tal com s'exposa en un dels apartats d'aquest capítol titulat *Fases del ritual de pas*. Només un apunt més. És cert que la primera vegada que la persona dona sang pot ser considerada un ritual de transició al promoure un canvi d'estatus, convertint-la en "donant" –acreditat per un carnet oficial. Tanmateix, en les donacions posteriors el procés segueix la mateixa estructura, sense la intencionalitat de reconèixer un canvi d'estatus, però sí re-affirmant la seva condició de donant. L'intercanvi és canalitzat per una institució (Van Gennep, 1986: 42, 98) que actua d'intermediària (1986: 60) entre donant i receptor, la qual se ceneix a una normativa que regula tot el procés (recollida, transport, fraccionament, emmagatzematge, distribució i transfusió). Quan la persona donant supera tot el procés demostra la seva vàlua en tres sentits: el seu estat de salut, l'estil de vida (hàbits saludables) i el seu compromís social. És interessant observar com una qüestió tan personal i privada, la salut, és posada a prova públicament.

Com qualsevol ritual de pas el factor edat és clau (Van Gennep, 1986: 12, 79, 81), però no és l'única frontera o límit assenyalat per poder participar-hi. En el cas de la donació dels 18 als 65 anys, i excepcionalment fins als 70 anys en el cas de donant habitual. Es té en compte també el pes (mínim 50 kgs) i estar bé de salut (no patir malalties infeccioses, VIH o Hepatitis B i C, per exemple).

Com bé explica Van Gennep l'ús de la sang apareix en molts rituals de pas (1986: 29-30, 43) i en aquest estudi la sang és la protagonista. No es pot entendre la donació sense aquest teixit corporal. És més, per ara és la única manera d'obtenir-la per poder transfondre-la a aquells que la necessiten. En la donació també hi ha un intercanvi de regals (Van Gennep, 1986: 50). Tot i que el donant no rep cap compensació econòmica pel seu gest i temps, sí és veritat que rep un altre tipus de premi o recompensa. Normalment aquest regal sol ser un refrigeri (entrepanes, pastes, begudes). Però també poden ser altres coses: llibres i roses per la celebració de la Diada de Sant Jordi, un val de compra per a una orxata (campanya "Sang d'orxata" a Manresa l'estiu de 2016), un ou de Pasqua de xocolata...

Però el regal més preuat i valuós és la mateixa sang. Seria el "do" que fa referència Marcel Mauss (1872-1950) en la seva publicació *Assaig sobre el do: Forma i funció de l'intercanvi en les societats arcaiques* (1925), on l'intercanvi de regals serveix per signar pactes o aliances entre les persones. Per a Mauss el "do" és l'element clau en la construcció de les relacions socials d'una comunitat perquè basada en l'intercanvi, implica reciprocitat, compromís, i alhora reforça el grup (citada per Titmuss, 1970: 83). En altres paraules, el "do" de Mauss implica "donar, rebre i retornar". En el cas de la donació, el "do" (la sang) és molt més que un obsequi, un simple regal. Comporta un intercanvi i reciprocitat entre dues parts: un donant (dóna) i un receptor (rep). Sabent que igual en un moment determinat un donant pot convertir-se també en receptor en un futur. Ara bé, tot queda en l'anonimat, a diferència del que explica Mauss en la *teoria del do*. Una altra diferència és la intervenció d'un tercer agent, el Banc de Sang i Teixits, que actua com a empresa intermediària entre el donant i el receptor. A més a més, el receptor pot retornar aquest "do" convertint-se en donant, sempre i quan la seva salut li ho permeti. En cas de no poder, té dues opcions a escollir: agrair els serveis mèdics que l'han atès i/o col·laborar fent-se voluntari en les campanyes de donació.

Les campanyes de donació

Al web del Banc de Sang i Teixits es pot consultar totes les campanyes de donació que hi ha programades cada dia a diferents poblacions catalanes. A part dels 16 centres de donació fixes també hi ha la possibilitat de poder donar a través d'unitats mòbils. Per tant, qui vol exercir el seu "do" té aquestes dues possibilitats. Pot escollir l'opció que més li convingui. Pot dirigir-se directament al Banc de Sang més proper (en el cas d'Osona no n'hi ha cap des de l'any 1996, els més propers són a Manresa i Granollers), o bé dirigir-se a una unitat mòbil que s'hagi desplaçat a una localitat determinada. En el cas de Torelló s'organitzen quatre unitats mòbils anualment. Tenen lloc al Centre d'Atenció Primària (CAP) o bé al centre cívic del barri Montserrat. Si l'elecció és al CAP normalment es tracta d'una marató, és a dir, jornada intensiva de tot el dia amb un descans per dinar. En canvi, al centre cívic obra les portes en jornada de tarda, de 17 a 20:30 hores.

Sigui com sigui, encara que l'entorn o escenari siguin diferents (una escola, una universitat, un pavelló esportiu, una plaça...), el context (hemodonació) i el procés sempre són els mateixos. A vegades, la campanya de donació esdevé una festa, amenitzada amb diversos actes culturals (balls, concerts) per atraure als donants.

"Amb una vegada no n'hi ha prou", diu l'eslògan del Banc de Sang i Teixits. Aquest missatge no tan sols va dirigit als donants habituals on els demana que siguin fidels i facin periòdicament la seva donació. També amaga subtilment un altre significat. Per moltes vegades que s'hagi donat, encara que hom posseeixi el carnet de donant, cal seguir fent el ritual de pas en cada donació.

En la imatge 2 s'observa un cartell publicitari del Banc de Sang i Teixits en promoció de la campanya de donació del passat 18 de març.

Cada dia es necessiten
1.000 donacions
per garantir que tothom tingui
sang quan en necessita

- Per a intervencions quirúrgiques
- Per a tractaments oncològics
- Per a trasplantaments
- En cas d'accidents greus

Pots donar sang si

- Tens 18 anys o més
- Peses 50 quilos o més

Recorda

- Per donar sang no cal estar en dejú
- Si tens qualsevol dubte, consulta els nostres professionals

Per a més informació truca al

061 CatSalut
Respon

TORELLÓ - MARÇ

Centre cívic (Barri Montserrat)
Dimarts, 14 de 17 a 20:30h

CAP TORELLÓ

Dissabte, 18 de març
de 10 a 14 i 16:30 a 21 h

  @donarsang
 facebook.com/donarsang
donarsang.gencat.cat

**Ajuda'ns
a salvar vides**

**VINE A
DONAR
SANG**

 Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

 BANC DE SANG
i Teixits

[Imatge 2]

Un altre element a tenir en compte en la donació, indistintament del lloc on es faci, és el nombre de vegades que es pot donar anualment. En el cas dels homes són fins a quatre vegades. Les dones, en canvi, tres vegades com a màxim. La diferència radica en una qüestió hormonal. Les dones en tenir la menstruació perden aquest fluid d'una forma natural i per evitar que resultin encara més dèbils se'ls imposa aquesta petita restricció. Aquest fet cal tenir-lo en consideració, ja que molts estudis sobre hemodonació posen de manifest el nombre de donacions dels homes i dones, i per lògica el sexe femení no pot ni competir ni igualar el nombre de donacions que el sexe masculí. Per tant, no es tracta que les dones siguin menys solidàries que els homes. Com diria Françoise Héritier, la diferència sexual es troba en el cos.

Per últim, tant en les campanyes de donació com als centres fixos intervenen diversos agents. No sempre són els mateixos, si bé no es pot prescindir mai de l'equip sanitari: metges i infermers. En el cas de les unitats mòbils hi ha els representants de l'Associació de Donants de Sang d'Osona (a Torelló són dues persones), i els professionals del Banc de Sang i Teixits: habitualment un metge, diversos infermers –un parell o tres–, un transportista i, ocasionalment, en maratons, es compta amb la presència del responsable de la promoció de donacions a la Catalunya Central, i a més, un administratiu que manté el primer contacte amb els donants i comprova el seu historial de donacions. Ocasionalment pot haver-hi algun voluntari o representant de la Creu Roja (en el cas de Vic o Gironella, per exemple).

En el cas dels centres fixos no hi ha cap representant de l'Associació de Donants. El cas del Banc de Sang de Manresa és un cas atípic. Hi treballa el responsable de la promoció de l'hemodonació a la Catalunya Central, el qual organitza les campanyes de donació a quatre comarques –Berguedà, Solsonès, Bages i Osona– i també implementa el projecte “Aprèn, participa i dóna” a les escoles. A més, dues infermeres porten a terme tot el procés de la donació. Com que l'últim metge es va jubilar fa tres anys i des d'aleshores el Banc de Sang no ha contractat a cap substitut, les mateixes infermeres s'ocupen de l'entrevista mèdica, l'extracció de la sang i el refrigeri. Actualment hi ha contractada de forma temporal i a temps parcial una estudiant d'Infermeria. La seva funció és la promoció de les donacions a l'Hospital Sant Joan de Déu- Althaia, és a dir, recaptar donants i contribuir que es mantingui l'estoc de sang recollida que hi ha a la seu del Banc de Sang i Teixits a Barcelona.

El Banc de Sang de Manresa està integrat en el mateix edifici de l'Hospital, situat a un lateral i és visible i accessible, tal i com es mostra a les imatges 3, 4 i 5.

[Imatge 3]

[Imatge 4]

[Imatge 5]

Com que la sang té data de caducitat cada dia es necessita noves donacions. Segons el portal web del Banc de Sang la provisió de sang emmagatzemada dependrà de cada grup sanguini. En la majoria de casos, hi ha estoc suficient per cobrir nou dies. Però no sempre és així. Les reserves poden ser inferiors i disposar només de tres dies en alguns casos. Cada dia s'actualitza la informació del web del Banc de Sang i Teixits. En conclusió, cal "repostar" diàriament la sang que manca per poder cobrir així totes necessitats que es derivin de l'assistència sanitària als hospitals.

Projectes sobre la donació

Davant la disminució de les reserves de sang en els darrers anys, el Banc de Sang i Teixits ha posat en marxa des de l'any 2006 un programa educatiu anomenat "Aprèn, participa i dóna" basat en la metodologia *aprenentatge-servei*, concepte introduït pel nord-americà John Dewey (1859-1952). Per a Dewey l'escola havia de ser una entitat activa, una comunitat democràtica, que fomentés la participació i el compromís social.

Però, què significa *aprenentatge-servei*? Hi ha diverses definicions al respecte:

“És una proposta educativa que combina processos d’aprenentatge i tasques de servei a la comunitat en una sola activitat ben articulada que pren la forma d’un projecte educatiu (...) pensat perquè els participants aprenguin enfrontant-se a necessitats reals sobre les quals és possible intervenir amb possibilitats de millorar la situació”¹² (2012: 15).

[Tracta de] “facilitar als alumnes la possibilitat d’implicar-se personalment en algun tipus de participació social que suposi comprometre’s i responsabilitzar-se en ajudar als altres, o col·laborar amb alguna institució que tingui una finalitat humanitària o social”¹³ (1992: 63).

D’aquí ve que el projecte “Aprèn, participa i dona” és un recurs efectiu que pretén introduir els valors socials (solidaritat, altruisme, responsabilitat, civisme, voluntariat, treball en equip) als més joves (alumnes de Primària i Secundària, de 6 a 18 anys). La donació de sang ofereix una vessant educativa per tal de fomentar els valors socials, la participació i implicació dels infants i joves, i la conscienciació de la necessitat de donar sang. L’objectiu és proporcionar coneixements sobre la sang (la seva funció i importància en el cos humà), conceptes sobre la donació de sang, i ajudar en la promoció, organització, i comunicació de les campanyes de donació de sang. Els alumnes no sols adquireixen aprenentatge sobre l’àmbit de la salut, sinó també desenvolupen habilitats socials i comunicatives, a més de treballar recursos publicitaris. Dit d’una altra manera, es pretén que els alumnes integrin la donació de sang en les seves vides com qualsevol altra activitat més, adquireixin consciència de la necessitat de donar, i alhora involucrin el seu entorn familiar i més immediat en les campanyes de donació. A més, cal tenir en compte que aquests infants i joves són les generacions futures, per tant, seran els nous donants del futur.

¹² Definició extreta del llibre *Compromís cívic i aprenentatge a la universitat* (2012) dels autors Josep Mª Puig, Maribel de la Cerda, Anna Escofet, Montserrat Freixa, Sílvia Gómez López, Ariadna López, Xus Martín, Mireia Paéz, Mireia Ríos i Carlos Sánchez-Valverde.

¹³ Segons Josep Mª Puig Rovira al seu llibre *Educació moral i cívica* (1992).

L'elecció d'aquest programa és totalment lliure i dependrà de la conformitat de l'equip directiu de cada centre educatiu. Les escoles i instituts que s'hi adhereixin incorporen aquesta activitat en el seu currículum, i un cop finalitza fan una valoració global de l'experiència.

“Aprèn, participa i dona” té una durada mínima de 10 hores (en la imatge 6 s'observa el cartell publicitari del Banc de Sang i Teixits). La formació va a càrrec dels professionals del Banc de Sang i Teixits. Per a cada sessió es treballa amb un grup-classe de 25 persones com a màxim, i juntament amb el professorat destinen unes jornades dins l' horari escolar a la creació de materials per la promoció de la donació. Al cap de dos mesos de la formació rebuda, s'organitza una campanya de donació de sang en el mateix centre educatiu.

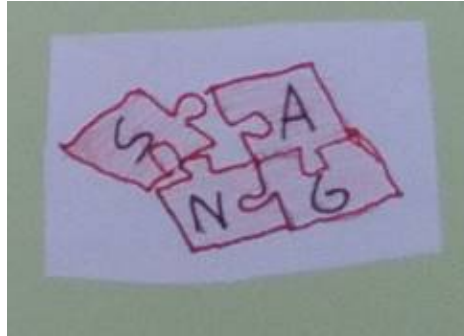

[Imatge 6]

El dia 6 de març de 2017 vaig assistir a una sessió formativa d'una hora i mitja de durada a l'escola concertada *FEDAC Gironella*, situada a la localitat de Gironella (Berguedà). La xerrada anava dirigida a la classe de 4t curs de Primària (9 anys) formada per 16 alumnes. Segons em va informar la tutora de la classe l'escola acollia per primera vegada aquest tipus d'activitat.

El representant del Banc de Sang de la zona Catalunya Central va començar la xerrada a les 15 hores i va acabar a les 16:30 hores. Mitjançant material didàctic, la lectura per part dels mateixos alumnes del conte “Els Superherois de la Sang” (editat pel mateix Banc de Sang, explica la història de tres germans –un dels quals, el més petit, és atropellat i li fan una transfusió de sang– que fan difusió de la necessitat de donar sang en veure que no cal ser un superheroi per salvar vides), ús de vídeos explicatius (“La Caitlin busca el seu donant”, any edició 2016; història real d’una nena britànica que va poder salvar la vida gràcies a una donació de cordó umbilical provinent del Banc de Sang i Teixits de Barcelona), i torn obert de preguntes, se’ls va explicar d’una manera amena i distesa què és la sang i per a què serveix, els seus components, el sistema circulatori, què és la donació i per a què serveix, les campanyes de donació, quines són les condicions per a ser donant, etc. També els infants van escoltar la cançó “Amb la teva sang” (2011) del grup musical manresà Gossos (un encàrrec del Banc de Sang i Teixits de Catalunya per a promocionar la donació). Ben acabat, se’ls va demanar que treballessin entre tots els companys i companyes un dibuix (que sintetitzés el concepte de sang o la idea de donació) i un eslògan per al cartell publicitari que s’utilitzaria per la promoció de la campanya a la seva escola. Abans d’abandonar l’escola el representant del Banc de Sang i la tutora de classe van buscar l’espai més idoni per encabir la campanya de donació, i van decidir conjuntament fer-la a la sala de música, espaiosa i situada a la planta baixa del mateix centre. En línies generals la xerrada va tenir bona acollida, tant per part de l’alumnat com de la tutora de 4t curs. Dos mesos més tard, concretament el dia 15 de maig va tenir lloc en aquesta escola una campanya de donació, de les 15 hores fins a les 20:30 hores. Des de la formació feta el dia 6 de març, els alumnes havien treballat durant les hores lectives de diverses assignatures (castellà, plàstica, ciències naturals...) el dibuix (logotip) i eslògan pel cartell promocional de la campanya, la confecció d’ unes tasses fetes amb paper i d’un mural sobre la sang i el sistema circulatori, a més de la distribució dels cartells i difusió de la campanya a mitjans de comunicació (ràdio) i a les xarxes socials (*Facebook i Twitter*).

El Banc de Sang va escollir un dibuix (logotip) d'entre tots els presentats, un trencaclosques amb les lletres de la paraula “sang” acompanyat de l'eslògan: “Només faltes tu! Tu ets la peça que ens falta!”.

[Imatge 7]

A la meua arribada vaig observar que a l'entrada de l'escola hi havia alguns alumnes que acollien els donants i els explicaven que cadascú havia d'emplenar el qüestionari. Havien habilitat en el mateix vestíbul una zona perquè poguessin seure i escriure, amb tota la informació del Banc de Sang al seu abast. Al mateix temps els acompanyaven fins a la infermera, que estava a la mateixa entrada del centre i en una petita saleta, al costat de recepció, i una vegada els donants havien acabat els mateixos alumnes els acompanyaven fins a un petit despatx on hi havia el metge, al costat de la sala de donació (l'escola de música habilitada per fer la campanya). Dins aquesta sala hi havia quatre lliteres i dues infermers, a més d'un parell d'alumnes que s'encarregaven del refrigeri i de lliurar l'obsequi (tasses de paper) als donants. A més del responsable del Banc de Sang de la zona Catalunya Central hi havia també una representant de la Creu Roja. També la tutora de 4t curs feia el relleu dels alumnes perquè veiessin tot el procés de la donació. Després de les 17 hores alguns alumnes van marxar a casa seva, i d'altres es van oferir voluntaris de quedar-se fins a acabar la campanya, i per aquest motiu algunes mares els portaven el berenar.

En general, el programa “Aprèn, participa i dóna” té una bona acollida i bons resultats per part de les diverses escoles catalanes, professorat i alumnat. La prova és que, any rere any, es van adherint més centres educatius. Ha causat un gran impacte social, ja que ha contribuït a l'augment de les donacions en aquelles poblacions on s'ha implementat. La participació directa dels infants i joves és de gran ajuda i contribueix a l'èxit de la campanya de donació, malgrat no tinguin l'edat per a ser donants.

Condicionants per ser un bon donant

Tot i que és un acte públic i obert a l'assistència de moltes persones la realitat és que no tothom està convocat a la donació de sang. Hi ha tres requisits imprescindibles que cal complir: edat, pes i estat de salut. Si es compleixen tots tres llavors el candidat podrà donar sang. A Espanya l'edat òptima del donant és dels 18 anys (coincidint amb la majoria d'edat) fins als 65 anys (edat “obligatòria” de jubilació). Excepcionalment, es pot perllongar fins als 70 anys, sempre i quan es tracti d'un donant habitual i el seu estat de salut li ho permeti. Pel que fa al pes s'accepta a tots els participants que pesin un mínim de 50 kgs. Si el pes és inferior, no podrà donar. Per què aquest pes i no un altre? Perquè el pes mínim del donant (50 kgs.) té relació directa amb la quantitat extreta de sang (450 cm³). Totes les bosses que utilitza el Banc de Sang per extreure aquest teixit tenen aquest volum i la màquina on es diposita la bossa mentre s'està fent la donació (que li procura moviment) conté a l'interior una bàscula programada que s'atura en el moment que s'han aconseguit els 450 cm³ d'aquest líquid. Per tant, no es pot recaptar una quantitat inferior a aquesta.

Per últim, la salut no és estable i en conseqüència, és un factor d'exclusió. Segons la publicació *Promoció de la donació de sang II. Criteris bàsics per a la selecció de donants de sang i components* del Ministeri de Sanitat i Consum és interessant ressaltar la descripció i detall de medicaments i malalties ordenats alfabèticament i que poden ser motiu d'exclusió.

Així com també la referència al qüestionari que han d'emplenar els donants com a "formulari d'autoexclusió" (2004: 9) i que el personal sanitari ha de tractar amb molta delicadesa quan detecta l'exclusió de certs donants (2004:10), tant els que ho són temporalment com aquells que mai podran donar. A aquests últims se'ls ofereix l'oportunitat de poder col·laborar fent difusió de les campanyes de donació (2004: 10). Temporalment s'exclouen les dones embarassades o que ho hagin estat en els últims sis mesos. També pot passar que no es pugui donar fins passades unes setmanes o mesos, per motius diversos: per fer-se un pírcing o tatuatge, haver visitat el dentista, tenir la pressió arterial massa alta¹⁴, tenir el nivell d'hemoglobina baix¹⁵, haver viatjat a l'Àfrica, etc. Aquestes situacions solen ser passatgeres i no priven a la persona que pugui donar passat un temps. Ara bé, aquelles persones que pateixin de malalties infeccioses o de transmissió sexual mai podran donar sang. Per tant, depenent de l'estat de salut es posseeix (o no) aquest preuat i valuós "do". En conseqüència, no tothom el té. En conclusió, tenir aquest "do" és comparable amb ostentar un privilegi.

Malgrat tot, encara que la donació pugui semblar un ritual d'exclusió perquè busca la màxima qualitat de la sang, és alhora un ritual d'inclusió perquè al capdavant tots els esforços sumen. Tota ajuda és benvinguda, sigui participant com a donant o com a voluntari en les campanyes de donació o de la Creu Roja.

¹⁴ La pressió arterial sistòlica (màxima) ha d'estar entre 180-90 mmHg. La pressió arterial diastòlica (mínima) entre 50-100 mmHg. Moltes persones es troben entre 90-100 de màxima i 50-60 de mínima sense presentar cap mareig o desmai, per la qual cosa són acceptats com a donants perquè és la seva pressió habitual.

¹⁵ És a dir, estar baix de ferro; en el cas de dones inferior a 120 g/l, en el cas d'homes inferior a 130 g/l.

Fases del ritual de pas

El donant presta el seu cos al servei de la Biomedicina i la societat per una bona causa: ajudar als altres. Li ofereix el seu “do” a canvi d’un petit refrigeri. Sap, a més, que la sang es regenera amb bastanta rapidesa. Per això és molt important hidratar bé el cos, beure molt líquid les 48 hores posteriors a la donació. Amb 24 hores l’organisme recupera el volum de sang donada. I al cap de 23 dies totes les cèl·lules sanguínies.

L’hemodonació segueix els passos d’un ritual de pas. Consta de tres fases que cal superar amb èxit fins a completar l’extracció:

Primera fase de separació: Convertir-se en donant (qüestionari i entrevista mèdica)

Els participants esperen amb paciència el seu torn, sense presses. A mesura que arriben són atesos pels voluntaris de l’Associació de Donants o bé pel personal professional del Banc de Sang. Els animen a seure i a prendre alguna cosa (aigua). També els proporcionen informació sobre la donació. Cada candidat ha d’emplenar un qüestionari que conté 37 preguntes, de les quals 31 són sobre qüestions de salut. Anomenat també “formulari d’autoexclusió” segons el Ministeri de Sanitat d’Espanya. La resta de preguntes són variades. Una d’elles fa referència “si el Banc de Sang ha proporcionat informació escrita i comprensible sobre la donació de sang” a cada participant. Quatre fan referència a si s’ha viatjat o residit fora d’Espanya (concretant els països, si ha estat a Amèrica, o en el cas del Regne Unit durant el període comprès entre els anys 1980 i 1996), i per últim, una pregunta té relació directa amb l’activitat laboral o esportiva que es faci després de la donació (conducció de vehicles de transport públic, escalada...).

El personal mèdic sol·licita l'acreditació de la persona mitjançant DNI. També és vàlid mostrar el carnet de donant, sempre i quan s'acompanyi d'un document amb nom i fotografia de la persona (DNI, passaport, permís de residència o permís de conduir). El metge o metgessa revisa totes les respostes i en cas de dubte demana aclariments. També comprova el pols que sigui regular (entre 50-110 pulsacions/min), la pressió arterial i el nivell d'hemoglobina del donant. Depenent dels resultats obtinguts es podrà donar sang o no. En cas que tot sigui satisfactori, el personal sanitari explica algunes recomanacions a tenir en compte per després de la donació (hidratar-se bé i no fumar ni beure les dues hores següents a la donació), i lliura la primera part del qüestionari al participant (que conté les seves dades personals) juntament amb unes etiquetes amb el nom de la persona i codi de barres. Aquesta identificació mostra el reconeixement de l'estatus de donant per part de la institució. Finalment, el personal mèdic dóna permís per accedir a la sala de donació.

Segona fase liminar: Sala de donacions

És pròpiament la donació de sang. El donant accedeix a la sala de donació, tal i com es mostra a la imatge 8, on s'identifica davant del personal sanitari i lliura el qüestionari emplenat que conté les seves dades personals i la conformitat del metge o metgessa que l'ha entrevistat, juntament amb unes etiquetes identificatives, que serveixen per enganxar a la bossa de 450 cm³ i el tub d'assaig que conté la mostra de sang per analitzar al laboratori.

[Imatge 8]

Tot seguit, els infermers o infermeres li demanen amb quin braç vol fer la donació (dret o esquerre) i s'estira en una llitera (si ha anat a una unitat mòbil), o s'asseu en una butaca (si es troba en un centre fixe). A continuació, el personal sanitari fa els preparatius per a l'extracció segura amb material esterilitzat i d'un sol ús. Netegen i desinfecten amb alcohol la zona on es col·locarà la via intravenosa i col·loquen una goma que estreny la part superior del braç per afavorir la circulació de la sang i que l'extracció sigui ràpida. Després punxen el braç i comença la donació que té una durada aproximada entre 10 i 15 minuts. Per afavorir el reg sanguini es segueixen les indicacions del personal sanitari obrint i tancant lentament la mà del braç on té col·locada la via intravenosa. El donant pot observar com la bossa on es diposita la seva sang es va emplenant de mica en mica i com aquesta es va movent a poc a poc per evitar que les plaquetes s'uneixin entre elles. Fins que s'escolta l'alarma de la bàscula que indica que la bossa és plena –conté els 450 cm³ de sang. Tot seguit, els sanitaris abans de retirar l'agulla emplenen un tub d'assaig amb la sang del donant. Aquesta mostra serveix per verificar que tot sigui correcte, abans de processar i emmagatzemar la sang recollida. Li posen una etiqueta identificativa i li retiren l'agulla. Cada bossa de sang conté també una enganxina amb les dades personals de cada donant.

Si es detectés qualsevol anomalia segons paraules d'una infermera del Banc de Sang de Manresa "es faria una nova extracció de sang per comprovar-ho de nou. Si el resultat fos anormal o no es pogués fer perquè hi ha hagut algun problema amb la mostra o per qualsevol altra raó, la donació no es transfondrà". Les bosses de sang es guarden en caixes vermelles de plàstic col·locades de manera que, entre bossa i bossa, hi ha unes plaques metàl·liques que contenen un líquid (butadiol) que conserva la sang fins a un màxim de 24 hores.

Quan el donant ha acabat amb l'extracció alça el braç una vegada els sanitaris li han retirat l'agulla i posat una tireta. Amb l'altre braç fa pressió a la zona de la punxada per evitar l'aparició de morats. Al cap d'una estona pot incorporar-se i si no té cap molèstia o sensació de mareig passa a la següent fase.

Tercera fase d'Incorporació. Refrigeri, obsequi i recomanacions

Una vegada feta l'extracció cada donant abandona la sala de donacions i és convidat per l'equip del Banc de Sang i els voluntaris de l'Associació de Donants a escollir alguna beguda (sucs de fruita o aigua) i menjar (pastes dolces i salades) del refrigeri que té a la seva disposició (imatge 9). Si la campanya de recapte és una marató s'amplia l'oferta, és a dir, el participant hi troba més diversitat. Sol haver-hi coca, assortit d'embotits, xocolata, entrepans i altres begudes (coca-cola, orxata...). A més, es recomana als donants que una vegada han donat sang no facin esforços físics, sobretot durant les 24 hores següents, així com tampoc prendre begudes alcohòliques o fumar en les 2 hores següents, evitar llocs molt calorosos i hidratar-se bevent líquids durant els dos dies posteriors a la donació.

[Imatge 9]

Quant als obsequis també hi ha una gran diversitat. En dies assenyalats hi ha regals especials com l'ou de Pasqua (coincidint amb aquesta festivitat) o un llibre i una rosa per la Diada de Sant Jordi. L'agost de 2016 la unitat mòbil del Banc de Sang a Manresa va promocionar la campanya "Sang d'orxata" i en compensació a la donació lliuraven a cada donant un tiquet per anar a prendre's una orxata a un establiment de la ciutat. Van aconseguir en un sol mes 600 donacions. En conclusió, tot i que no hi ha una compensació econòmica per la sang recollida existeix un incentiu per captar i atraure als donants. Aquest element motivador pot ser des de menjar, entrades, roses, llibres, un estoig amb llavors per plantar, clauers, etc.

A la recerca de la millor sang

La donació de sang comporta una "selecció natural" dels candidats. El seu objectiu principal és la recerca de la millor sang. Es busca la qualitat de la sang; la "puresa" a través d'uns cossos sans i exempts d'"impureses". Aquesta qualitat dependrà de l'estat de salut dels donants.

Així, per exemple, el Banc de Sang i Teixits informa i recomana que no es pot donar sang en els supòsits següents:

- Ser portador del virus de la immunodeficiència humana (VIH) o virus de la sida.
- Haver-se injectat drogues (heroïna, hormones per augmentar la musculatura...) encara que hagi estat una sola vegada i hagi passat molt temps.
- Ser portador del virus de l'Hepatitis (B i C).
- Ser portador de la malaltia de Chagas o haver patit paludisme.
- Haver acceptat diners, drogues o algun altre tipus de pagament a canvi de mantenir relacions sexuals.
- Haver mantingut relacions sexuals en els darrers quatre mesos amb diferents parelles, amb alguna persona portadora del virus de la sida (VIH), amb alguna persona que canviï freqüentment de parella, hagi exercit la prostitució, o s'hagi pogut punxat drogues intravenoses.

En conclusió, la donació de sang és una qüestió de salut, tant pel donant com per al receptor d'una transfusió. S'exclou així la "sang contaminada" a la que feia referència Richard M. Titmuss al seu llibre *The Gift Relationship. From Human Blood to Social Policy* (1970), de pitjor qualitat, que utilitzada en transfusions va contagiar de malalties com el VIH o Hepatitis (B i C) causant una gran mortalitat de persones als Estats Units. Titmuss va ser el primer en debatre el sistema de recollida de sang; altruista o amb compensació econòmica, i diferenciava la pràctica que es duia al Regne Unit basada en la donació anònima i altruista (com l'intercanvi expressat en la *teoria del do* de Marcel Mauss), de millor qualitat i més segur per als receptors, a diferència del sistema de recollida als Estats Units regit per la mercantilització de la sang, és a dir, mitjançant un incentiu econòmic. En definitiva, Titmuss plantejava la dicotomia entre una "mercaderia" (*commodity*) o un "do" (*gift*).

A Espanya no es discrimina als donants per la seva orientació sexual. En altres països europeus, França¹⁶ per exemple, es prohibeix que donin aquells homes que mantenen relacions homosexuals.

En conseqüència, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) manifesta que aquest tipus d'exclusió permanent "pot estar justificada, ja que aquestes persones estan exposades a un risc elevat de contraure malalties infeccioses greus". Com a resultat, apareix novament l'antic fantasma dels anys 80. Els estigmes socials sorgits en aquella dècada retornen en ple segle XXI per atacar i condemnar la orientació sexual, com a éssers "impurs", impregnats d'interseccions i taxonomies, acusats per les seves pràctiques d'"identitat-risc", ja que a través dels fluids dels seus cossos "oberts" i "porosos" estan més predisposats a la contaminació, al contagi, a contraure malalties (de transmissió sexual com la sida, entre altres). Se'ls discrimina separant-los del seu dret de donar, perquè se'ls considera una "casta" perillosa, sense moralitat, i que convé evitar qualsevol tipus de contacte. La desconfiança i el dubte tornen a assetjar-los. La societat els condemna novament a la marginació i a l'exclusió social. Paradoxalment, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) no exclou a cap donant per raó de fenotipus, cultura, religió, gènere, orientació sexual, etc.

Per altra banda, la informació sobre la donació de sang que es troba disponible a la pàgina web de la Creu Roja Espanyola, organització que també promou la donació de sang, pot suscitar confusions, interpretacions errònies, i perpetuar estereotips.

En concret, s'hi formulen dues preguntes:

1) "Influeix el tipus de 'raça' a la donació de sang?"

Resposta: "No. La donació depèn de l'estat de salut de la persona que vulgui donar".

2) "Quines religions no accepten la donació ni la transfusió de sang?"

Resposta: "Només els Testimonis de Jehovà".

¹⁶ Extret de la notícia publicada al diari digital *El Mundo* el 29/4/2015: <http://www.elmundo.es/salud/2015/04/29/5540ab7f22601ddd648b457a.html>

Des d'una mirada antropològica aquestes dues qüestions conviden a la reflexió crítica i a la revisió del contingut publicat. De fet, es contradiu totalment amb l'eslògan de l'any 1945 consensuat a Luxemburg a través de la Federació Internacional d'Organitzacions de Donants de Sang (FIODS) i que defensa la igualtat entre les persones: "ni 'raça', ni religió, ni frontera".

Els estudis del Banc de Sang i Teixits, entre altres, posen de manifest que hi ha una tendència a classificar els donants segons el seu perfil sociodemogràfic. S'analitzen aspectes com: gènere, ingressos (classe social), estudis, edat, el nombre de vegades que donen... Aquestes interseccions classificatòries proporcionen una gran quantitat d'informació, però, realment és necessari? És rellevant? A qui li interessa? Lògicament al Banc de Sang i Teixits sí que li interessa ja que és una manera de conèixer com són els donants, les franges d'edat que més donen i amb quina freqüència. Però en realitat, el pacient que espera una transfusió de sang ni s'ho planteja. La seva màxima preocupació és la seva pròpia salut i les garanties d'èxit del tractament mèdic a seguir, en altres paraules, la seva vida.

Aquesta obsessió per classificar en categories, no és altra cosa que una invenció creada pels humans per marcar diferències (Stolcke, 1992). Les classificacions no són ni objectives, ni naturals, són artificials. Tal com Stolcke afirma, repetint una frase de Jean Pouillon extreta d' *Appartenance et identité*. *Le genre humain*: "no clasificamos porque hay cosas que clasificar, sino que al clasificar identificamos o inventamos elementos para hacerlo". En definitiva, són el producte d'una minoria que ostenta el poder i el control sobre la resta. Stolcke conclou que les categories innates no existeixen, i que els prejudicis i les discriminacions no són ni "normals" ni "naturals" sinó adquirits. A més, aquestes interseccionalitats poden canviar al llarg de la història i poden ser diferents en cada societat. Es refereixen a identitats, ambivalències, desigualtats, categories socials, categories lògiques i un gran etcètera.

La sang no es “barreja”. Com explica Françoise Héritier al llibre *Masculino / Femenino. El pensamiento de la diferencia* (1996) existeix la incompatibilitat de sangs entre les persones. De cada donant s’extreu una mostra de sang per al seu anàlisi, juntament amb una bossa que conté 450 cm³ d’aquest fluid, ambdues clarament identificades amb el nom de la persona. Els resultats s’envien mitjançant carta confidencial al cap de tres setmanes on s’informa dels resultats, si es presenta alguna anomalia o són satisfactoris. Si són òptims, la seva sang s’emmagatzemarà al Banc de Sang a l’espera d’un hospital que formuli la petició en nom d’un receptor, i que comparteixi el mateix grup sanguini (A, B, O, AB...) o semblant, i tinguin el mateix Rh (positiu o negatiu). Si per error es fes la transfusió a un pacient sense tenir en compte la taula de compatibilitats del sistema ABO (grup sanguini i Rh) les conseqüències serien fatals: provocaria la mort del pacient. Per això, quan es processa tota la sang recollida s’emmagatzema identificant cada bossa amb una etiqueta que conté el grup sanguini i Rh. Per extremar encara més totes les mesures de seguretat, abans de cada tractament mèdic o transfusió es porten a terme diferents proves creuades per tal de determinar que la sang del donant i del receptor siguin realment compatibles. Al capdavant, és la salut i la vida del pacient que estan en joc.

Transfusió de sang

El dimarts dia 15 de novembre de 2016 vaig visitar el Banc de Sang de Manresa situat a l’Hospital Sant Joan de Déu- Fundació Althaia a Manresa. M’esperava el coordinador de les campanyes de recapte de sang, que en un primer moment em va mostrar el laboratori on fan les proves creuades, és a dir, es fan diverses comprovacions de les mostres de sang del pacient (receptor) i del donant de manera que siguin compatibles (ABO i Rh). Em van presentar a una de les tècniques de laboratori que s’ocupa d’aquesta tasca i tot seguit, sense perdre temps, vam acompanyar a una infermera (que portava una bossa de sang dins una nevera tèrmica i un full de custòdia) fins a la planta on es troba ubicat el centre de dia, on hi ha diversos pacients, d’edat avançada.

La sala era espaiosa, lluminosa, amb diverses infermeres amunt i avall, i també algun metge. Els llits dels malalts estaven disposats en forma de renglera, l'un al costat de l'altre, separats per una cortina blanca per mantenir una certa "privacitat". Hi havia llits tant al costat dret de la sala com al costat esquerre, al bell mig un passadís ample per on els professionals mèdics transitaven, sense treva. Dins de l'espai reduït de cada "box" on es trobava cada malalt hi havia una cadira per les visites. Realment abans d'entrar en aquest recinte imaginava que cada pacient tindria una habitació individual, o si més no, compartida amb una altra persona. De seguida que vam arribar es va activar el protocol quant a la recepció de la bossa de sang amb el corresponent full de custòdia. L'infermera que acompanyàvem va lliurar-ho tot a la infermera responsable de la pacient receptora de la transfusió. La infermera va comprovar que la bossa de sang portés una enganxina identificativa amb el nom de la receptora i correspongués amb la seva pacient, així com els grups sanguinis del donant i receptora fossin compatibles. Tot seguit va procedir a signar el full de custòdia, indicant el dia i hora corresponents, i va fer un cribratge amb la sang de la bossa per tal de comprovar que realment no hi hagués cap anomalia i que la sang del donant fos compatible amb la de la pacient (O⁻). La senyora en qüestió, de 95 anys d'edat, estava acompanyada en aquells moments per un dels seus dos fills i la seva nora. El responsable del Banc de Sang va fer breument les presentacions (em va presentar com a una estudiant interessada en fer un treball sobre la donació de sang). Mentrestant la infermera sense perdre temps i amb acurada professionalitat feia les últimes comprovacions. Les proves una vegada més van ser correctes (imatge 10), tal i com s'esperava, i ben acabat va preparar la via intravenosa per poder fer la transfusió (imatge 11).

[Imatge 10]

[Imatge 11]

La bossa contenia només hematies. Segons ens va explicar el fill de la pacient, feia 15 dies de la última transfusió; li havien detectat amb les analítiques que estava baixa de ferro, motiu pel qual l'havien ingressada a l'hospital el passat mes de juny i des d'aleshores li havien anat fent regularment transfusions de sang per així poder recuperar-se de l'anèmia.

El fill de la receptora va demanar-nos si podia donar sang. Va confessar, però, que ja estava jubilat. El responsable del Banc de Sang li va respondre que l'edat permesa per donar és dels 18 als 65 anys, i excepcionalment, si es tracta d'un donant de tota la vida pot allargar la donació fins als 70 anys, sempre i quan la seva salut li ho permeti. També els va informar que els homes poden donar fins a 4 vegades l'any i les dones només 3 vegades. Els va explicar la necessitat de més donants, ja que els hospitals per poder garantir les transfusions i altres tractaments mèdics necessiten diàriament 1000 bosses de sang. En saber que eren de Solsona va explicar-los que aquesta localitat és una de les més participatives en els recaptos de sang, i que la clau de l'èxit és perquè tothom coneix a tothom, i alhora el boca-orella és el canal de comunicació entre els seus habitants. Preguntada a la infermera quina durada sol tenir una transfusió em va respondre que una hora i mitja aproximadament. Tot seguit, tant el full de custòdia com les proves fetes per la infermera van retornar al laboratori de la mà de la primera infermera. Un cop allà, es fa un registre de totes les transfusions fetes en un aplicatiu intern dins l'historial de cada pacient, incloent els resultats de les proves fetes (proves creuades i cribatge, és a dir, les fetes amb anterioritat a la transfusió, tant per part dels tècnics de laboratori com de la mateixa infermera de planta).

3.- RESULTATS ETNOGRÀFICS SOBRE NOCIONS I RAONS DE LES DONACIONS

Tal com ja s'ha esmentat al principi d'aquest capítol etnogràfic, les dades obtingudes en aquest treball han estat aconseguïdes en campanyes de donació a les poblacions de Torelló i Vic, així com també al Banc de Sang de Manresa gràcies al treball de camp i mitjançant la formulació de preguntes als donants. Bàsicament se'ls ha demanat quin va ser el primer motiu de la primera donació, per què segueixen donant i quin significat li atribueixen a la sang. També s'han fet preguntes als habitants de Torelló per saber què opinen sobre el tema, així com també s'han passat unes preguntes als estudiants de 3r i 4t d'ESO, Batxillerat i Cicles Formatius.

Donants de sang

A través de dues campanyes de donació (fetes una a Torelló i l'altra a Vic), i del treball de camp dut a terme al Banc de Sang de Manresa s'ha aconseguit accedir a un total de 151 donants de sang, dels quals 83 són homes (54,97%) i 68 són dones (45,03%). Segons el lloc de donació 49 persones corresponen a la unitat mòbil de Torelló (32,45%), 25 a la Universitat de Vic (16,56%) i 77 donants al Banc de Sang de Manresa (50,99%). Entre tots els "entrevistats"¹⁷ 7 manifesten ser donants universals (O⁻) que representen un 4,64% respecte el total, i una persona manifesta ser del grup AB (si el donant universal de sang és el grup O⁻, cal dir que el grup AB⁺ és el donant universal de plasma). Pel que fa a les edats dels participants, seguint les franges d'edat establertes pel Banc de Sang i Teixits, 42 són joves entre 18 i 25 anys (27,81%), 21 persones de 26 a 35 anys (13,91%), 60 persones entre els 36 i 55 anys (39,74%), 25 persones entre 56 i 65 anys (16,55%), i només 3 persones tenen més de 66 anys (1,99%).

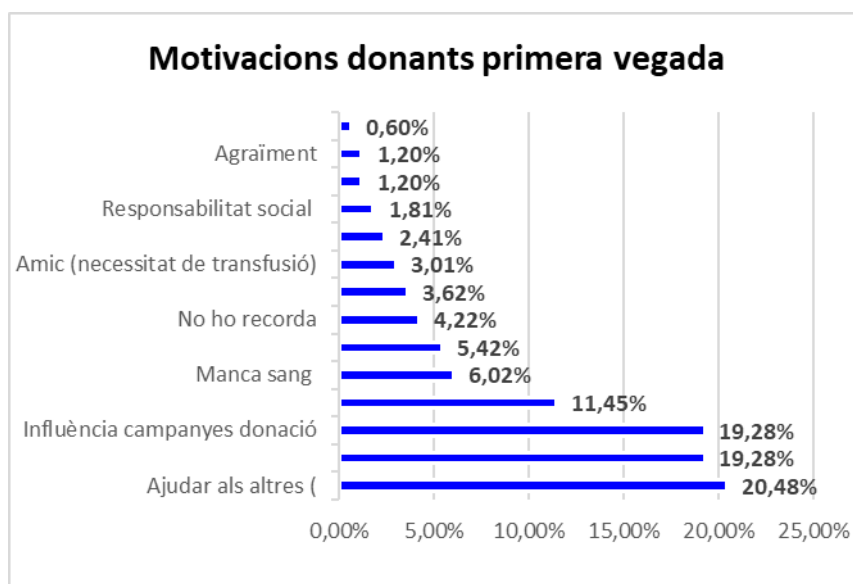
¹⁷ Aclarir que si bé en el text es parla d'entrevistats, en realitat se'ls hi van formular unes preguntes breus.

Els donants que van acompanyats de familiars o amics sumen un total de 66 persones (43,71%), respecte als 85 que hi van tot sols (56,29%). Els que donen sang per primera vegada són 19 persones (12,58%); 10 homes (6,62%) i 9 dones (5,96%).

Respecte a la primera pregunta “En la primera donació, quin va ser el motiu que va impulsar-lo a ser donant?” s’han obtingut 166 respostes (140 persones han respost un únic motiu, 9 han explicat dues raons, i 2 han donat tres motius):

Motivacions que van condicionar la primera donació			
1	Ajudar als altres (altruisme, solidaritat, generositat).	34	20,48%
2	Familiar (recomanació i/o necessitat de transfusió).	32	19,28%
3	Influència de les campanyes del Banc de Sang (anuncis, unitats mòbils a les universitats o a diverses localitats).	32	19,28%
4	Sense un motiu concret (“Sempre volia donar”).	19	11,45%
5	Manca sang (transfusions a malalts i ferits d’accident, operacions, tractaments mèdics, etc.).	10	6,02%
6	Per curiositat.	9	5,42%
7	No ho recorda.	7	4,22%
8	Salut pròpia (recomanació metge per “renovar la sang” o “netejar la sang”).	6	3,62%
9	Amic (necessitat de transfusió).	5	3,01%
10	“No suposa cap esforç” (“No costa res”).	4	2,41%
11	Responsabilitat social (“és un deure social”, “obligació”, “tothom ho hauria de fer, tothom hauria de ser donant”).	3	1,81%
12	Agraïment per haver salvat la vida (gràcies a una transfusió).	2	1,20%
13	Empatia o reciprocitat del “do” (“Potser jo la necessitaré en el futur”).	2	1,20%
14	Caducitat sang.	1	0,60%

[Taula 2]

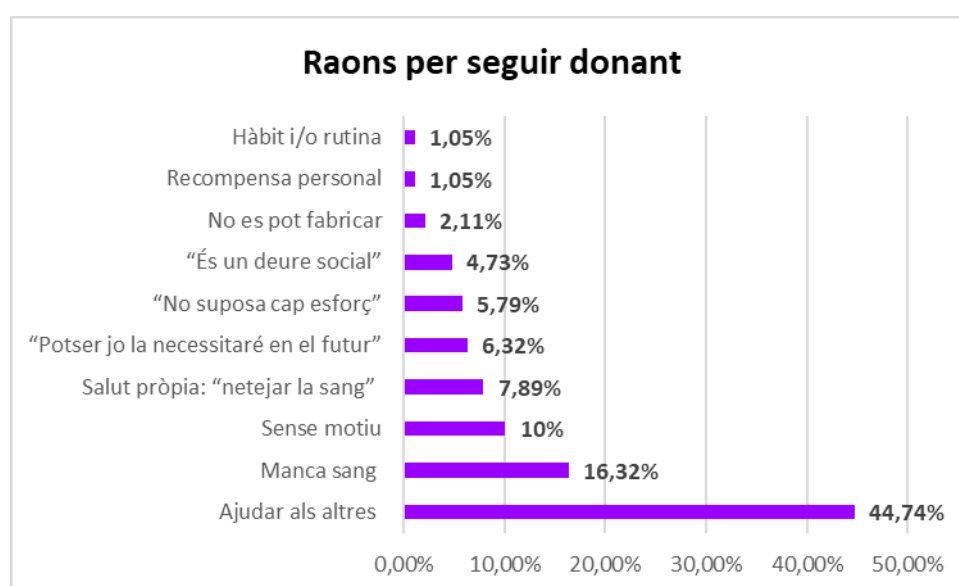
[Gràfica 8]

En la segona pregunta “Quin és el motiu pel qual ara vostè dóna?” (si bé aquesta pregunta no es formula als donants que fan la seva primera donació) s’observa que el pas del temps indica un canvi en la percepció de la donació de sang. És a dir, el motiu de la primera vegada es manté en alguns casos (per exemple, en el cas de persones que manifesten que sempre ho han fet per altruisme). Ara bé, altres motius han canviat. Els que tenien un familiar (o un amic) ingressat a l’hospital i que van necessitar una transfusió ara donen “per ajudar als altres” o “perquè manca sang”. Altres ho fan per un interès propi, afirmant que primer és “per la salut pròpia”, ja que “una vegada he donat em trobo millor, i si alhora puc ajudar encara millor”. Inclús en alguns casos es dóna per preinscripció mèdica: “des que dono ja no pateixo de migranyes” o “per regenerar la ‘sang bruta’ del cos... és com l’oli de les màquines, a la feina veig com s’ha d’anar canviant l’oli de la maquinària perquè funcionin bé; la sang és com l’oli de les màquines; el cos és una màquina perfecte!”. Aquesta definició del cos com una màquina perfecte recorda a la de René Descartes.

En total s’han obtingut 190 respostes (118 persones donen un únic motiu, 27 persones n’exposen dos, i 6 persones expliquen tres). Així doncs, els resultats obtinguts es mostren a la taula 3.

Raons per seguir donant			
1	Ajudar als altres (altruisme, solidaritat, generositat).	85	44,74%
2	Manca sang (transfusions a malalts i ferits d'accident, operacions, tractaments mèdics, etc).	31	16,32%
3	Sense motiu (no responen).	19	10%
4	Salut pròpia (recomanació metge per "renovar la sang" o "netejar la sang", "limpieza de sangre, limpieza corporal".	15	7,89%
5	Reciprocitat do ("Potser jo la necessitaré en el futur").	12	6,32%
6	"No suposa cap esforç".	11	5,79%
7	Responsabilitat social ("deure social", "obligació").	9	4,73%
8	No es pot fabricar.	4	2,11%
9	Recompensa personal.	2	1,05%
10	Hàbit i/o rutina.	2	1,05%

[Taula 3]

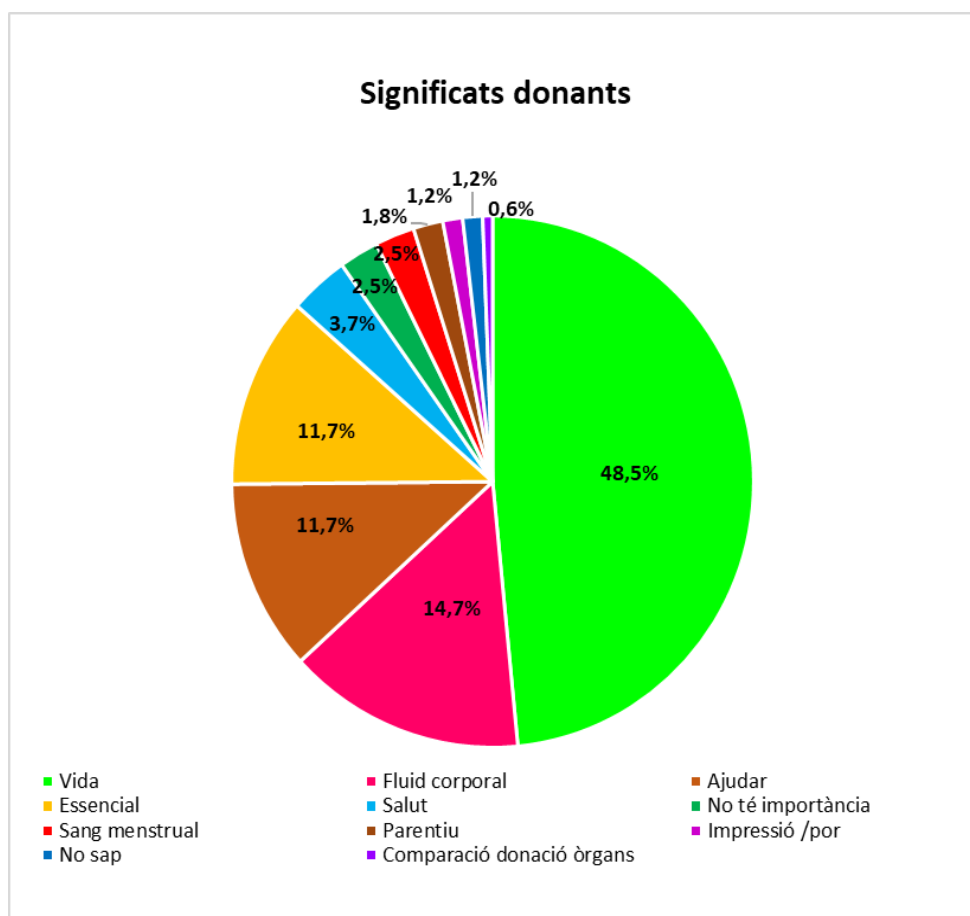

[Gràfica 9]

Pel que fa a la tercera pregunta "Quin significat té per a vostè la sang?", s'han obtingut 163 respostes (140 persones donen un sol significat, 10 exposen dos significats i 1 persona n'explica tres). Val a dir que aquesta pregunta ha sorprès una gran majoria d'"entrevistats".

Significats de la sang			
1	Vida: “és la vida”, “és el riu de la vida”, “com la benzina del motor d’un vehicle”, “és vital, com l’aigua, sinó no funcionem”, “l’aigua per les plantes i resta d’éssers vius”, “or vermell, sinó no vivim”, “el motor del nostre cos”, “sense ella no viuríem”, “és com l’oli de les màquines industrials”, “la sàvia dels arbres”, “vida i mort” (ambivalència), “és el riu físic del nostre cos i a la vegada és el riu espiritual”, “és el que et permet viure”, “sense sang no hi ha vida”, “una parte del cuerpo, es vida, crea vida y ayuda a mantenerla”, “es un instrumento vital para vivir, entendiendo ‘instrumento’ como a una maquinaria”.	79	48,46%
2	Fluid corporal: “corre per les venes”, “és un òrgan vital”, “és tot allò com una carretera per distribuir tots els nutrients i recollir el rebuig”, “a nivell anatòmic és ‘algo’ vital que necessitem com la resta de parts del cos”, “part del nostre cos que fabriquem”, “és un riu que alimenta els teixits del nostre cos, i és un regulador”, “transporta todos los alimentos y oxígeno por todas las células, es importante”.	24	14,73%
3	Poder ajudar a la gent (s’associa el concepte de sang amb la donació de sang): “Són 5 minuts i pots ajudar a algú i cal ser conseqüent, jo també la puc necessitar”, “salvar vides, col·laborar”, “és solidaritat”, “per donar vida, perquè de gent com jo en som pocs”, “és altruisme total sense esperar res a canvi”, “la sang s’associa a la vida, donar sang és donar vida, que és rebuda i ha de seguir donant-se. També pot associar-se a la mort”.	19	11,66%
4	És necessària / és essencial: “és allò bàsic que necessitem”, “una cosa molt important”, la sang com a essència: “amb la sang no hi ha diferències, tots som iguals”, “casi todo, imprescindible”.	19	11,66%
5	Salut: “és saludable per a un mateix”, “perquè m’havien dit que si donava sang ja no tindria més migranyes”, “per recomanació del metge”.	6	3,68%
6	No té cap importància i/o significat: “vivo con ella pero no le doy importancia, si puedo donar y sigo viviendo pues dono”; “no té cap significat, és part del nostre organisme”, “no té cap significat”.	4	2,45%
7	Regeneració de la sang: “significa varies coses: l’impacte i el color de la sang: de vida! Com el color de la regla, a l’inici té un color molt intens i després va canviant amb els dies”, teoria de la regeneració natural de la sang per part de les dones, explicada per dos homes: “la sang menstrual és una forma natural que tenen les dones per regenerar la sang, una sang que és bruta”, “les dones sense fer l’extracció de sang, experimenten la renovació de sang, mitjançant l’eliminació de sang d’una zona concreta a través de la menstruació. Així les dones la regeneren, i davant d’això el cos de l’home necessita regenerar més la sang i ho fa mitjançant la donació”.	4	2,45%
8	Parentiu: “Sang sentimental”, “la sang de la família”, “he vist que s’emportaven la bossa i allà hi portes la sang de la teva família... és com si t’agermanessis amb el món”.	3	1,84%
9	Impressió / por: “La primera impressió por, però és vida”.	2	1,23%
10	No sap / No respon.	2	1,23%
11	Comparació amb la donació d’òrgans.	1	0,61%

[Taula 4]

[Gràfica 10]

Altres dades complementàries i d'interès que s'han extret durant la investigació són les següents:

- 4 persones són donants de medul·la òssia i 4 s'ho estan plantejant de ser-ne (han demanat informació al mateix Banc de Sang de Manresa).
- 1 persona és donant d'òrgans.
- 2 homes acumulen un rècord en donacions. Un ha fet més de 100 donacions al llarg de la seva vida, i l'altre porta de moment 94 donacions.
- 8 persones són donants habituals de plasma, i 7 persones fan la seva primera donació de plasma a Manresa.
- 1 jove (O⁻) explica "te sobra y la puedes dar, no hay ningún problema. Es un servicio público, doy sangre gratis y recibo sangre gratis... tengo un 'don': si puedo ayudar no me cuesta nada".

- 1 jove que acompanyava a la seva mare justificava no poder perquè “la meua sang no és bona”. En una altra ocasió, una senyora deia que havia resultat exclosa per hemocromatosi (excés de ferro). I un altre noi que acompanyava a la germana mentre l’esperava em va dir “jo no puc donar”.

En tot el treball de recollida d’informació tres factors van resultar ser inhibidors de la donació. En primer lloc, la por a la punxada, mareig, veure sang. Hi ha 10 donants que confessen ser aprensius (6,62%), 8 dels quals diuen que és per la punxada (5,30%) i 2 en veure sang (1,32%). Malgrat així, segueixen donant “per ajudar els altres i perquè així em poso a prova”, donant a entendre que la causa s’ho mereix i esperant que algun dia deixin de ser-ho. En segon lloc, haver resultat exclòs alguna vegada, que en el cas dels “entrevistats” hi ha un total de 8 persones (5,30%), dels quals els motius són diversos: per tenir el nivell d’hemoglobina baix (2 persones), per excés de ferro a la sang (1 persona), per haver viatjat a l’estranger, a l’Àfrica (1 persona), per no tenir el pes requerit de 50 kgs (2 persones), per tenir la menstruació (1 persona) i per prendre un determinat medicament (1 persona). En tercer lloc, haver tingut alguna mala experiència d’haver donat o el tracte rebut, per exemple, sentir dolor per la punxada, aparició de morats, marejar-se, temps d’espera (més d’una hora i en repetides ocasions), etc. Per això els infermers “entrevistats” insisteixen que la primera vegada del donant “és molt important perquè si tot va bé, repetirà”. Bé, caldria afegir no només la primera sinó totes.

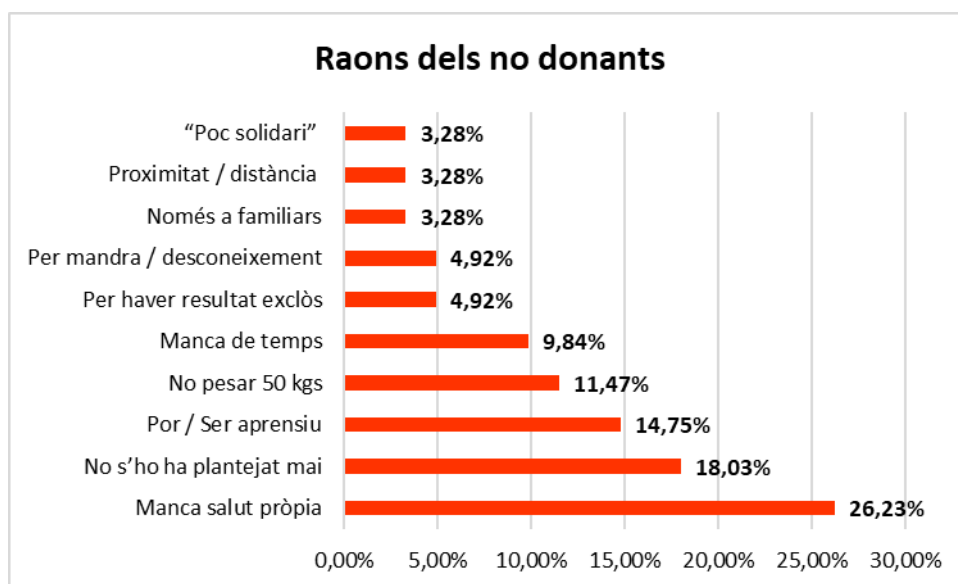
Població de Torelló

Pel que fa la fase de l’estudi que va girar entorn a la opinió i percepció dels habitants de Torelló sobre el concepte de sang, saber si són donants o no, i saber el motiu en ambdós casos, el total d’“entrevistats” va ser de 83 persones, 39 homes (46,99%) i 44 dones (53,01%). Segons la seva edat, podem distingir les següents franges: 5 persones de 18 a 25 anys (6,02%), 14 persones entre 26 a 35 anys (16,87%), 39 persones de 36 a 55 anys (46,99%), 23 persones entre 56 i 65 anys (27,71%), i 2 persones de més de 66 anys (2,41%).

Respecte del total 7 persones havien estat donants (8,43%) amb anterioritat (ara no poden per diversos motius), 24 són donants (28,92%) i 52 que no són donants (62,65%) –mai ho han estat. Els motius pels quals aquestes 7 persones no donen són diversos: 1 per manca de temps (treballa i no pot), 1 perquè “he perdut l’interès”, 5 per qüestions de salut. De donants universals (O⁻) hi ha 5 persones (6,02%), si bé d’aquests només 2 són donants i els altres 3 no donen per diversos motius: per anèmia (1), perquè no s’ho ha plantejat mai (1), per recel a la punxada i a la sang (1). Respecte a la família dels donants (en total 31), 20 informen que tenen familiars que sí són donants, 9 diuen que no en tenen cap, i 2 no ho saben. Pel que fa als no donants “entrevistats” (en total 52), 30 afirmen que tenen familiars donants, 17 que no en tenen cap, i 5 que no ho saben. En atenció a la pregunta “Per què dóna sang? (o per què no dóna?” per descobrir els motius dels donants i no donants s’han obtingut 97 respostes, 36 pel que fa a donants i 61 als no donants. La xifra de motius augmenta respecte al nombre total d’“entrevistats”, ja que 71 persones expressen un únic motiu, 10 persones donen dues respostes, 2 persones responen tres motius.

Raons dels donants			
1	Ajudar als altres (salut dels altres).	25	69,44%
2	Manca sang.	4	11,11%
3	Empatia (sentit reciprocitat “ara dono i un dia puc rebre”).	2	5,56%
4	Salut pròpia (“netejar la sang”).	2	5,56%
5	És un deure social.	2	5,56%
6	Influència campanyes del Banc de Sang i Teixits.	1	2,77%
Raons dels no donants			
1	Manca salut pròpia (hepatitis icterícia, diabetis, colesterol, talassèmia minor, anèmia, medicació, malaltia del cor, fibromialgia...)	16	26,23%
2	No s’ho ha plantejat mai.	11	18,03%
3	Por / Ser aprensiu.	9	14,75%
4	No pesar els 50 kgs.	7	11,47%
5	Manca de temps.	6	9,84%
6	Per haver resultat exclòs.	3	4,92%
7	Per mandra / desconeixement.	3	4,92%
8	Reaci a donar sang a altres (a excepció de familiars): “se la dono sólo a familiars”, “a desconeguts no, però sí a familiars”.	2	3,28%
9	Proximitat / distància del centre de donació o unitat mòbil.	2	3,28%
10	“Potser sóc poc solidari” / “He perdut l’interès”.	2	3,28%

[Taules 5 i 6]

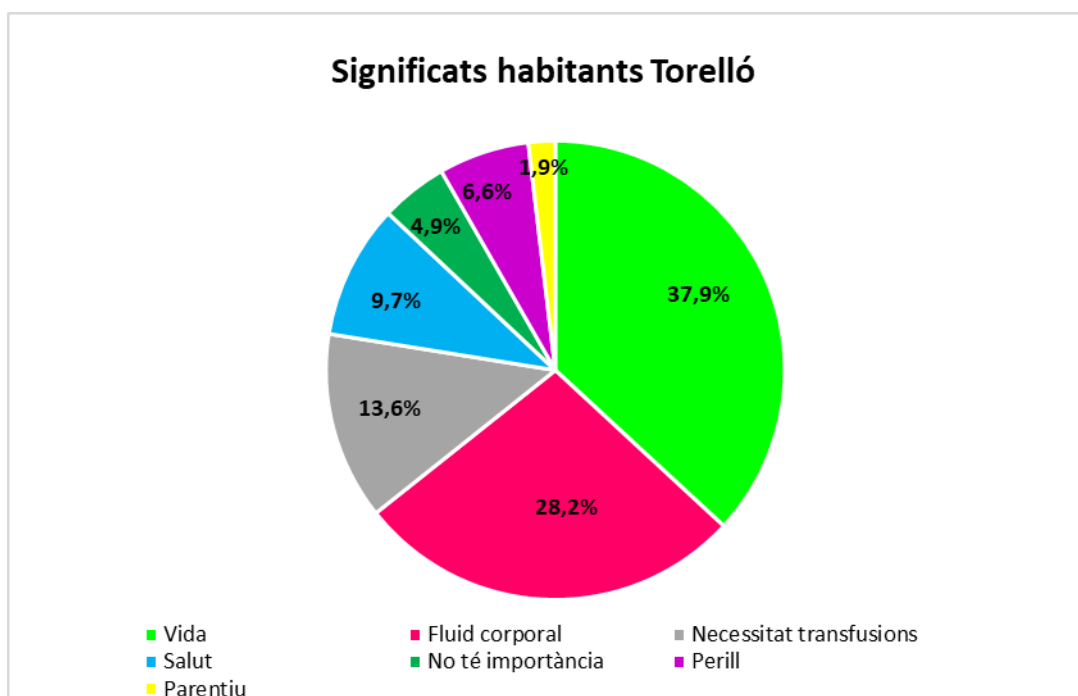
[Gràfica 12]

El sentiment de no poder ajudar en cas de necessitat a un familiar, és molt comú entre els no donants que voldrien donar però no poden. És el cas d'una senyora que tenia un familiar malalt i des de l'Hospital van demanar als familiars que donessin sang. Tothom va poder donar menys ella perquè té una malaltia que li ho impedeix (no concreta): "Em va saber greu no poder aportar el meu granet de sorra". Per a ella, la sang "és una cosa vital, per a la vida i per a un mateix, pels altres i per col·laborar amb els altres". Afirmar que "manca conscienciació i no val donar tiquets per un entrepà".

Pel que fa a la tercera pregunta "Quin significat té per a vostè la sang?" s'han obtingut 103 respostes (63 persones han donat una sola resposta i 20 n'han donat dues). A la taula 7 es mostren les diferents definicions segons els "entrevistats".

Significats de la sang			
1	Vida: “la sang és vida”, “sense sang no podem viure, és com l’aigua”, “sense ella no viuríem”, “són com les piles d’una ràdio”, “la sàvia dels arbres i les plantes”, “és el que et permet viure”, “és vida, és com la benzina dels cotxes, sinó no funciona el motor”, “és la vida, és necessària per viure, és l’essència, la VIDA en majúscules”, “si no hay sangre no vivimos, no hay nada”; “como el aceite que hace funcionar el motor del coche”; “bàsicament és vida i salut, ser un ésser viu, tenir vitalitat, poder fer coses, ajudar”.	39	37,86%
2	Fluid corporal: “bombeja el cor”, “fa funcionar el cos”, “és el taxista del cos”, “permet que estiguis de peu, conscient, permet que els nivells de glucèmia i colesterol estiguin compensats”, “fluid que transporta diferents substàncies com els glòbuls vermells”, “corre per totes les cèl·lules, glòbuls vermells per tot el cos”, “alimenta les cèl·lules i fa funcionar el cos, i a més, amb la sang es detecta tot”; “la sang és el que dóna vida al cos, sense sang no viuríem, fa bombejar el cor, té la capacitat de funcionar el cos. Gràcies a ella tot funciona: braços, cames; és el semàfor verd. Si està en vermell, malament”, “allò útil i biològic que necessitem”, “es el líquido que circula por el cuerpo que lleva los elementos buenos y malos por todas las células”, “és un medi que necessitem per viure que transporta tot el que es necessita al nostre organisme”.	29	28,16%
3	Necessitat per transfusions: “per compartir”, “manca sang”, “una oportunitat que se’t dóna”, “le doy mucha importancia porque mi padre tenía leucemia y la necesité”.	14	13,59%
4	Salut (en el sentit de millorar l’estat de salut d’algú altre): “una oportunitat que se’t dóna”, “els altres poden superar una malaltia o sobreviure”, “per trobar cures mitjançant la investigació”, “si estàs malament sí té importància, si estàs bé no en té”.	10	9,71%
5	No té cap importància i/o significat.	5	4,85%
6	Perill: “molt de respecte i nervis quan és dels altres, pot ser un perill si no està controlada” referint-se a un ictus, “si et fas un tall i se t’infecta la ferida pot ser un perill”, “impressiona, és molt exagerada i t’espantes si no saps d’on ve”, “impressió i respecte”, “la sang és vida. Pot tenir un sentit positiu, vida, i un sentit negatiu, en cas d’accidents de trànsit”.	4	6,56%
7	Parentiu: “és un vincle de parentiu”, “la sang és salvar vides, dar la sangre de tu familia”.	2	1,94%

[Taula 7]

[Gràfica 13]

Com a informació complementària destacar que hi ha 4 persones que manifesten ser donants d'òrgans, 2 dels quals són donants i els altres 2 no ho són. Com a curiositat també hi ha 1 persona que és donant de sang i manifesta haver resultat "exclosa per prendre un medicament, el trankimazin". La mateixa persona reflexiona sobre la donació d'òrgans i comenta "no sé per què sóc reàcia a donar els òrgans; el problema el tinc jo perquè l'he de resoldre jo mateixa, en canvi amb la sang no tinc problema en donar-la". Un senyor que amb anterioritat havia estat donant ara no pot perquè porta un marcapassos, el qual afirma "tampoc té sentit que un cop estem morts ens deixem cremar i en canvi no donem els òrgans". Una altra persona comenta que troba "exagerat que t'excloguin per haver mantingut relacions amb tres persones (en un període de quatre mesos), potser té una explicació raonable però que t'excloguin per la teva intimitat personal...trobo que són uns criteris molt estrictes". Una altra també es queixa del mateix, d'haver tingut tres relacions i haver resultat exclòs per aquest fet. La resposta del metge va ser contundent: havia d'esperar que passés un any. Era la seva primera vegada que anava a donar sang i davant el missatge taxatiu del metge no hi ha tornat més.

Ni hi vol tornar. Dues persones han estat excloses per tenir tatuatges. Dues més per viatjar a l'Àfrica. Una altra va resultar exclosa per consum de substàncies estupefaents. Dues persones han tingut una mala experiència i no han tornat més a donar. El fet d'haver-se d'esperar més d'una hora per donar i en més d'una ocasió també desmotiva al donant.

Quant a donants de medul·la òssia hi ha 1 persona que ho és (coincideix que és també donant de sang i d'òrgans, en canvi ningú a la seva família és donant), 1 persona que s'està plantejant de ser-ne, i 2 persones que manifesten que tenen algun familiar que és donant de medul·la.

Respecte al fet de ser aprensiu, 3 persones manifesten ser infermers, dels quals 2 són donants (un és aprensiu a la punxada i l'altre no), i una tercera no ho és. Manifesta que acompanya a la seva parella que sí és donant. Explica que "a la llarga el meu objectiu és aconseguir ser donant... a vegades ens reunim amb els companys i comentem que és curiós que nosaltres que som infermers i estem habituats a punxar, en canvi no ens agrada que ens punxin". Tant els donants com els no donants expliquen que a les respectives famílies hi ha persones que són aprensius i per aquest motiu no donen. En el cas dels familiars dels donants, destaca 4 casos de por a la punxada i 1 pel mareig. En el cas dels no donants, 4 casos de por a la punxada, 1 cas per mareig, i 3 casos en veure sang.

Preguntes als estudiants d'ESO (3r i 4t), Batxillerat i Cicles Formatius

Aquesta fase de la investigació comença amb el full de preguntes lliurades a dos centres educatius de Torelló per conèixer la opinió general dels joves sobre si la salut els preocupa, i en particular, quines percepcions tenen sobre la sang, experiència pròpia, grup sanguini o si saben què és una campanya de donació. En primer lloc, el nombre de participants és de 379 estudiants, 222 homes (58,58%) i 157 dones (41,42%).

No faig distinció d'edats perquè la majoria es troben entre els 14 i 17-18 anys, a excepció de dues classes de Cicles Formatius que són majors.

Pel que fa a la pregunta "Coneixes quin grup sanguini tens?" 120 persones (31,67%) afirmen que sí mentre que 259 persones el desconeixen (68,33%). Envers la qüestió "Tens alguna experiència relacionada amb la sang?", 282 persones responen afirmativament (74,40%) front a les 97 que neguen haver-ne tingut (25,59%). Potser no han entès prou la pregunta, d'aquí al resultat (qui més qui menys ha tingut alguna experiència personal amb la sang, una ferida, una analítica, una vacuna, etc.).

Sobre si "Et preocupa la teva salut?" una àmplia majoria, concretament 346 persones (91,29%) manifesten que "sí, és molt important tenir bona salut i estar sa", "sí, com tothom", "està clar que sí", "sí, sempre t'has de cuidar", "sí, però no la cuido molt", "sí, però no excessivament si em trobo bé", "lo normal", "sí, molt, i m'agradaria mantenir-la en bon estat", "sí, la salut és el més important de la vida", "sí, perquè si no tens bona salut et pots morir", "em preocupa però no en excés" [...]. Per contra, unes 27 persones (8,71%) manifesten que no els preocupa gens o ben poc: "més o menys", "no massa, la veritat," "no gaire" o senzillament responen rotundament amb un "no".

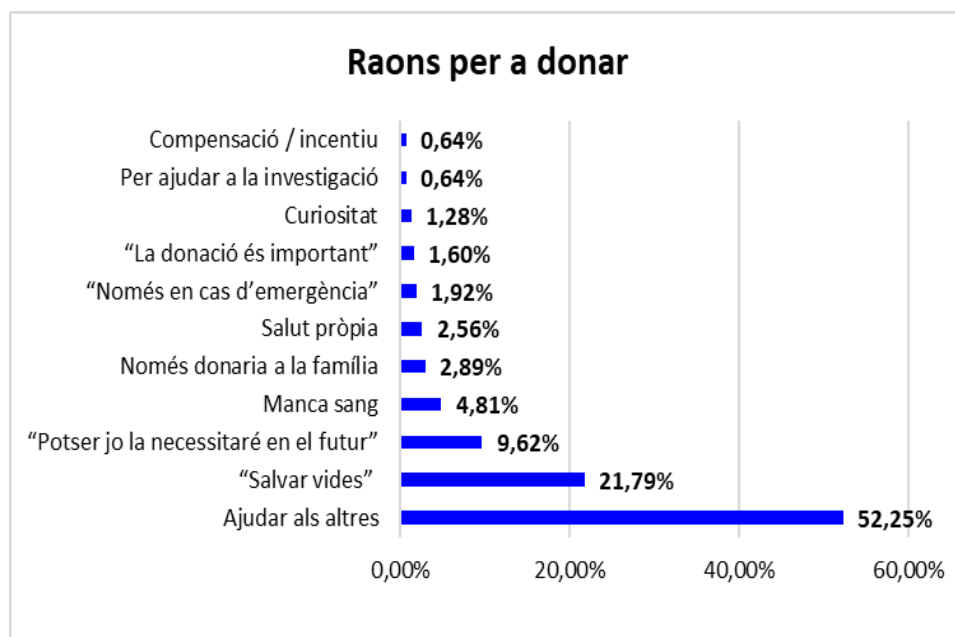
A la pregunta "Has presenciat o coneixes què és una campanya de donació de sang?", 324 persones manifesten que sí (85,49%), dels quals uns pocs manifesten que ho coneixen perquè han acompanyat als pares o germans, o han vist els anuncis per la TV o la pancarta publicitària penjada al barri prop d'on viuen. En canvi, 55 persones (14,51%) desconeixen què és.

Sobre si "En un futur, estaries disposat a donar sang? Per què?", unes 305 persones han respost que sí (80,47%), 64 que no (16,88%), 4 que no saben / no responen (1,06%) i 6 persones (1,58%) diuen que "depèn" ("de la situació", "si és un cas d'emergència", "de vida o mort", si es tracta "d'un familiar").

Respecte als motius s'han rebut 312 respostes dels que sí donarien en un futur (298 persones han donat un únic motiu i 7 persones dos). Respecte als no donants s'han comptabilitzat 67 respostes (61 han donat un sol motiu i 3 n'han exposat dos). Les raons dels donants (taula 8; gràfica 14) i no donants (taula 9; gràfica 15) són els següents:

Raons dels donants			
1	Ajudar als altres.	163	52,25%
2	"Salvar vides" (resposta freqüent entre els estudiants, segurament influència de l'eslògan publicitari del Banc de Sang i Teixits; vol dir el mateix que "ajudar als altres").	68	21,79%
3	Empatia / Reciprocitat: "Perquè si ara dono i en el futur en necessito agrairia que me'n donessin".	30	9,62%
4	Manca sang.	15	4,81%
5	Família: "Només donaria a algú de la família".	9	2,89%
6	Salut pròpia: "Perquè es regenera".	8	2,56%
7	Necessitat extrema: "Només en cas d'emergència".	6	1,92%
8	Importància: "La donació és important".	5	1,60%
9	Curiositat.	4	1,28%
10	Per ajudar a la investigació.	2	0,64%
11	Compensació / incentiu: "Perquè em donen un entrepà".	2	0,64%

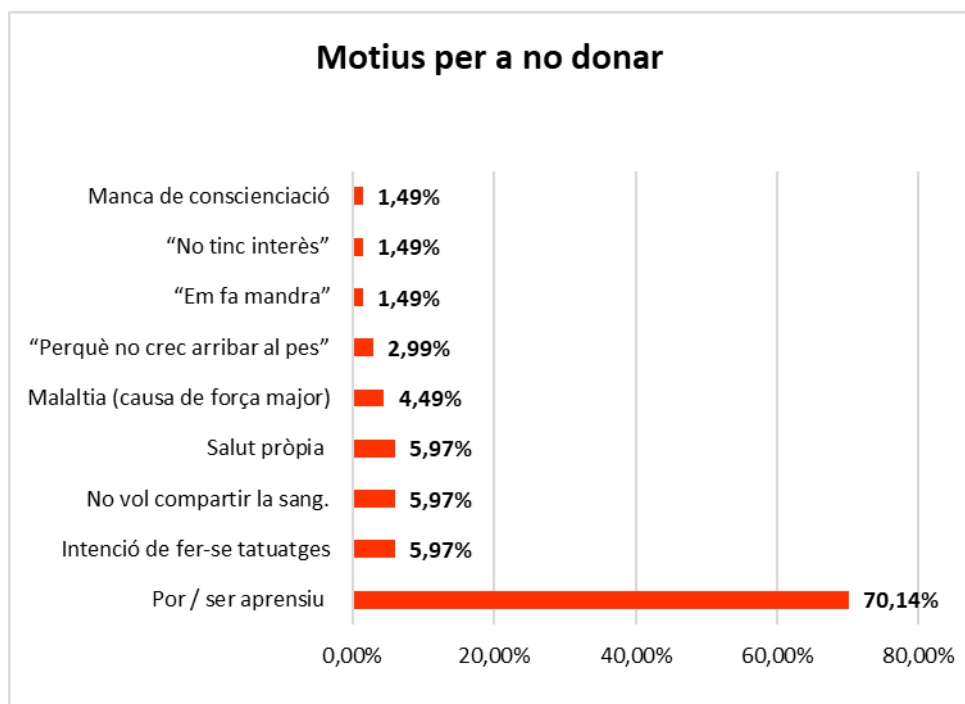
[Taula 8]

[Gràfica 14]

Raons dels no donants			
1	Por / ser aprensiu (principalment por a la punxada, 38 casos; fàstic o angúnia, 4 casos; sang, 2 casos; mareig; 3 casos).	47	70,14%
2	Tatuatge: Manifesta la intenció de fer-se un tatuatge i pensa que no podrà.	4	5,97%
3	Individualisme: No vol compartir la sang. "És meva".	4	5,97%
4	Salut pròpia ("Desconfiança en el mètode per no contagiar-me", "em fa por tenir anèmia", "no vull perdre sang".	4	5,97%
5	Malaltia: causa de força major. "Per malaltia no puc donar" (sense concretar).	3	4,49%
6	Pes: "Perquè no crec arribar al pes".	2	2,99%
7	Peresa: "Em fa mandra".	1	1,49%
8	Interès: "No tinc interès".	1	1,49%
9	Conscienciació: "No tinc consciència de donar".	1	1,49%

[Taula 9]

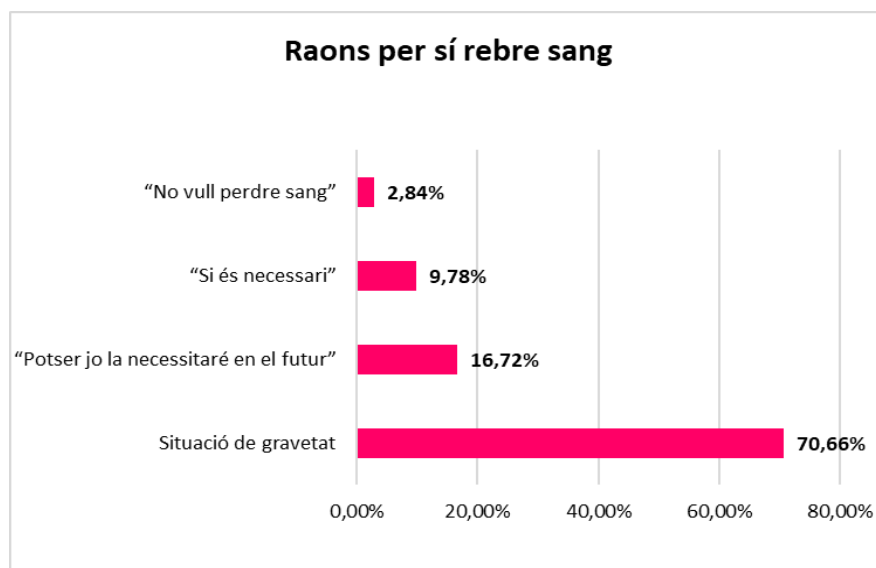

[Gràfica 15]

A la pregunta “I a rebre sang d’una altra persona?” unes 317 persones afirmen que sí (83,64%), i 32 que no voldrien rebre sang (8,44%) dels quals la majoria argumenten que els provoca “desconfiança” o “angúnia” pel fet de no saber la procedència de la sang. A més, d’entre els 379 estudiants 5 persones no responen (1,32%) i 25 persones puntualitzen que “depèn de la persona, si la coneix llavors sí”) que representen el 6,60%.

Raons per Sí rebre sang			
1	Situació de gravetat (“En cas de vida o mort”).	224	70,66%
2	Reciprocitat / empatia (“Perquè si l’he donada agraeixo que me’n donin”).	53	16,72%
3	Necessitat (“Si és necessari”).	31	9,78%
4	Pèrdua (“No vull perdre sang”).	9	2,84%

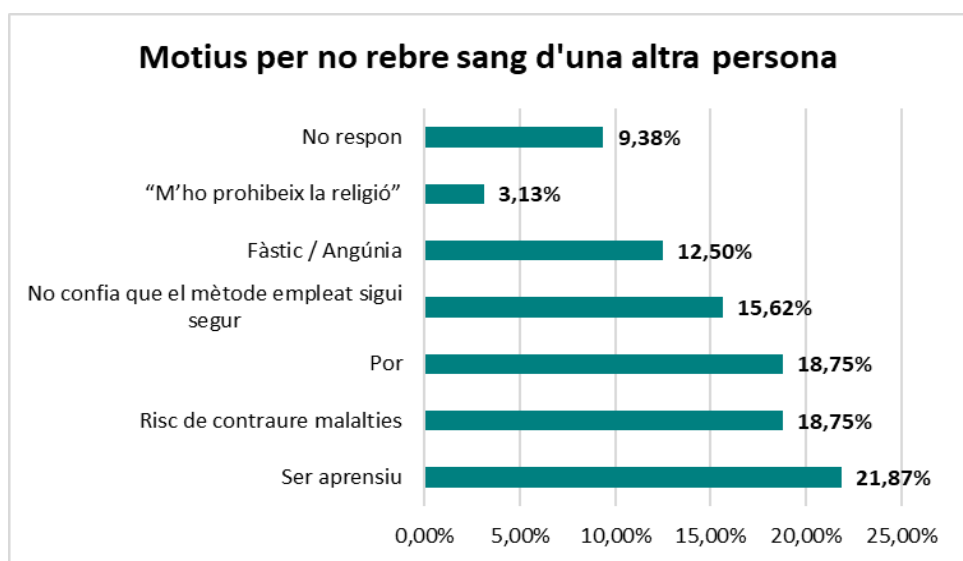
[Taula 10]

[Gràfica 16]

Raons per NO rebre sang			
1	Por / Ser aprensiu (punxada, mareig, sang).	7	21,87%
2	Risc de contraure malalties.	6	18,75%
3	Por.	6	18,75%
4	No confia que el mètode empleat sigui segur.	5	15,62%
5	Fàstic / Angúnia.	4	12,50%
6	"M'ho prohibeix la religió".	1	3,13%
7	No respon.	3	9,38%

[Taula 11]

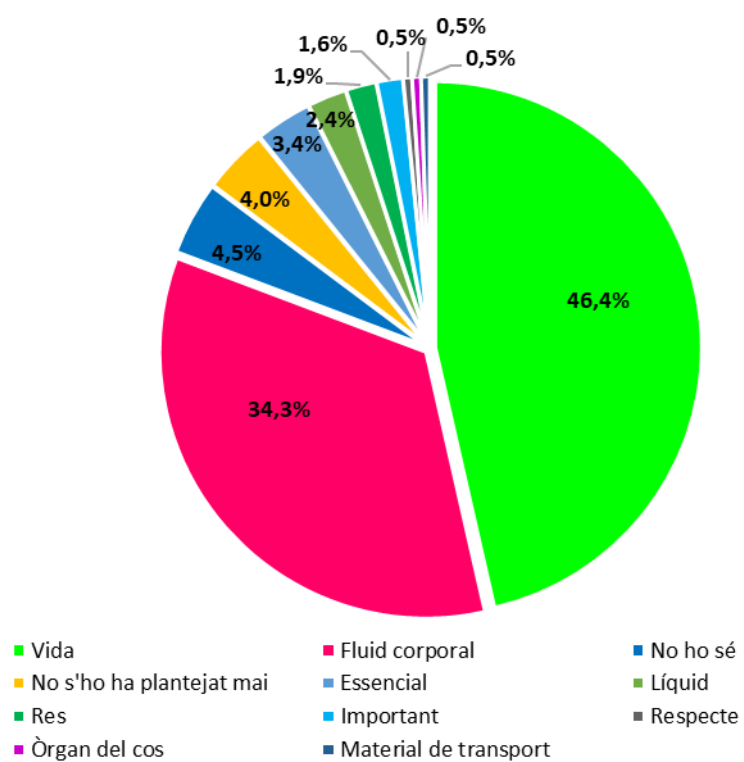
[Gràfica 17]

I finalment, a la pregunta "Què significa per a tu la sang?" com en els casos dels donants i dels habitants de Torelló la sang adquireix diversos significats, tal i com es mostra a la taula 12 i a la gràfica 18.

Significats de la sang			
1	Vida: “La vida”, “la vida i l’amor”, “senyal de lluita i vida”, “vida, identitat i diversitat”, “és essencial per la vida”, “el que ens permet viure”, “una necessitat per viure”, “la vida, perquè si no tens, no vius”, “part vital del nostre cos”, “una part molt important del nostre cos; la vida en estat líquid”, “que és vital”, “la meva vida, és essencial”, “el combustible de la vida”, “un fluid essencial per viure”.	176	46,44%
2	Fluid corporal: “És l’element que permet transportar l’oxigen als diferents òrgans del cos”, “la sang és un tipus de medi aquós que passa pel nostre cos i és necessari per sobreviure”, “tot el que fa arribar les proteïnes al nostre cos”, “teixit líquid que necessitem per viure i està impulsada pel cor”, “la sang és una substància líquida, que recorre pel cos d’un ésser viu; la seva representació és la de l'ànima engabiada dins del cos”, “el funcionament de l'aparell circulatori”, “part imprescindible del nostre cos, ja que porta oxigen i nutrients”, “és un fluid del cos”.	130	34,30%
3	“No ho sé”	17	4,48%
4	No s’ho ha plantejat mai	15	3,96%
5	Essencial / indispensable: “El més important”, “un component essencial del nostre cos”, “essencial”, “essencial perquè funcioni el cor”.	13	3,43%
6	Líquid: “Líquid important”, “líquid que dóna força i energia”, “és un líquid que ens ajuda a sobreviure”, “líquid”, “aigua vermella”.	9	2,37%
7	Res: “Per a mi la sang no significa res”, “res”.	7	1,85%
8	Important: “Part important de mi”, “és el que jo més aprecio i no m’arriscaria a tenir malalties per la seva manipulació”.	6	1,58%
9	“Respecte”	2	0,53%
10	“Òrgan del cos”	2	0,53%
11	“Material de transport”	2	0,53%

[Taula 12]

Significats estudiants de Torelló

[Gràfica 18]

4.- CONCLUSIONS I HIPÒTESIS

Per comprendre la donació de sang en un sentit ampli implica al mateix temps conèixer el sentit o significat que les persones atribueixen a aquest teixit corporal, la sang, siguin donants o no. Perquè la sang desperta diferents percepcions, sensacions i interpretacions en funció del context i societat; és un concepte polisèmic, i a casa nostra la decisió de fer-se donant depèn en gran manera de les vivències personals de cadascú i les idees que l'envolten. Les raons per donar són diverses, com també els motius per no donar. Tot dependrà del que li suggereix la sang i si decideix compartir aquest fluid amb la resta de persones o només amb els familiars.

En principi, no es fa negoci de la sang. A Espanya està prohibida la seva venda des de l'any 1985. Ara bé, comporta unes despeses (personal sanitari, equipament mèdic, elements de transport, manteniment, refrigeració, etc.) que són assumides directament per la Sanitat Pública. L'empresa catalana Grifols ha proposat en més d'una ocasió i insistit que es paguin als donants per obtenir així més quantitat de sang. En conseqüència, obra l'etern debat entre partidaris i detractors. Però immediatament algunes qüestions afloren sobre aquest tema. Si fins ara un receptor rep gratuïtament qualsevol hemoderivat, si s'arribés a pagar al donant, llavors el pacient i/o malalt també hauria d'abonar el tractament mèdic? La sang del donant universal tindria un preu més elevat que la resta de grups sanguinis? Què passaria llavors amb l'altruisme? Tenint en compte la situació actual de la Sanitat Pública, que malgrat les retallades segueix oferint un servei de qualitat, com faria front al pagament d'aquesta nova despesa? Més impostos? I per últim, si s'arriba a comerciar amb la sang, qualsevol part del cos també. El tràfic d'òrgans és el negoci d'algunes màfies en països asiàtics i costa combatre'l. Aleshores, si es legalitza el comerç de qualsevol component, teixit o òrgan humà, on està l'ètica?

L'hemodonació és la resposta davant una necessitat de sang, una manca d'aquest "*or vermell*" –com l'anomena un informant–, que necessita d'una regulació concreta i unes bones pràctiques de seguretat, per preservar i garantir la màxima qualitat i evitar així qualsevol contaminació o contagi, tant per a pacients com per als mateixos donants. L'Organització Mundial de la Salut vetlla per aquesta seguretat i qualitat, i també promou que la donació sigui "voluntària, anònima i no remunerada", com d'altres institucions: Creu Roja, Aliança Europea per a la Seguretat de la Sang (*European Blood Alliance, EBA*), Federació Espanyola de Donants de Sang (FEDSANG) i Federació Catalana de Donants de Sang (FCDS). Lamentablement, la història ha estat testimoni de fets desafortunats. Moltes persones s'han contagiats en una transfusió i les conseqüències han estat tràgiques. A través de sang infectada s'ha transmès i propagat malalties a persones, com va passar als Estats Units a finals dels anys seixanta. En conseqüència i per evitar mals majors, es busca la sang de millor qualitat. No val qualsevol. S'exclou, doncs, la "sang contaminada" a la que feia referència Richard T. Titmuss, infectada de malalties com l'Hepatitis i el VIH. Al cap i a la fi, estem parlant de salut, un bé molt preuat.

El Banc de Sang i Teixits és una empresa pública adherida al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya des de l'any 2005 que s'ocupa de la gestió de recollida de sang (entre altres teixits), anàlisi, processament, fragmentació dels components sanguinis (glòbuls vermells, plasma i plaquetes), emmagatzematge i conservació. Posteriorment distribueix a través dels centres hospitalaris aquesta sang "despersonalitzada" fins al seu destinatari final, un receptor anònim que la rebrà en forma de transfusió.

A més a més, una altra funció molt important del Banc de Sang és la promoció de l'hemodonació. Un clar exemple és el projecte educatiu "Aprèn, participa i dona" basat en la metodologia *aprenentatge-servei* de John Dewey que porta implementant-se des de l'any 2006 a les escoles i centres de secundària.

Dirigit als alumnes de 6 a 18 anys busca la seva complicitat perquè els ajudin en la difusió de les campanyes de donació a les respectives localitats, incrementant així el nombre de donacions, a més de conscienciar-los de la importància de la donació i la necessitat de sang en nombrosos tractaments terapèutics, i l'educació de valors socials. Com a objectiu final es pretén que els infants i joves incorporin aquesta activitat amb tota normalitat com qualsevol altra pràctica quotidiana.

La donació és un ritual de pas on els participants a través de diferents fases posen a prova el seu estat de salut davant la societat. És una selecció “natural” dels candidats. Si superen amb èxit les dues primeres fases (qüestionari i entrevista mèdica) podran completar la donació. Llavors, posen el seu cos al servei de la Biomedicina prestant voluntàriament el seu “do”. El donant regala anònimament i de forma altruista la seva sang a l'espera que sigui útil per a un receptor, tenint en compte la compatibilitat de grups sanguinis. Per això confia en la bona gestió del Banc de Sang i Teixits. Més tard o més d'hora hi haurà un receptor que rebrà una transfusió de sang i restarà agraït als serveis sanitaris i a aquell donant anònim. Un cop recuperat, serà convidat a retornar l'atenció rebuda mitjançant el seu “do”.

Per regular el procés de donació s'estableixen uns criteris de selecció de donants que són unificats a nivell europeu per tal de vetllar i garantir la qualitat i seguretat dels “productes sanguinis”, tal i com exigeix l'Organització Mundial de la Salut. Destaca el projecte DOMAINE de *Sanquin Blood Supply Foundation*, finançat pel fons europeu, que compta amb el suport de l'Aliança Europea per a la Seguretat de la Sang (*European Blood Alliance*, EBA). A l'Estat espanyol aquests criteris es troben recopilats en dos llibres sobre la promoció de l'hemodonació, editats per part del Ministeri de Sanitat i Consum els anys 2004 i 2006. Ambdues edicions fan referència a què “cada vegada aquests criteris són més estrictes”, per tant, es demostra que no són estàtics, sinó que poden canviar amb el temps.

A més, en aquests manuals es dóna indicacions als professionals responsables de la donació de com s'ha de procedir davant l'exclusió temporal i/o definitiva d'un donant, sobretot no descoratjar-los, animar-los a donar en el futur, o que facin difusió en el seu entorn més immediat (familiars, amics...). També els proporciona un llistat ordenat i extens d'aquelles malalties i medicaments (per ordre alfabètic) que poden ser motiu d'exclusió. És més, el qüestionari que el donant ha d'emplenar cada vegada que vol fer ús del seu "do" és definit pel mateix Ministeri de Sanitat i Consum com a "formulari d'autoexclusió". Sembla ser, segons el Ministeri, que el donant no resulta exclòs sinó que s'autoexclou. La paradoxa és que els mateixos informants quan parlen de la donació i no han resultat admesos afirmen "m'han exclòs" o "he estat exclòs" del procés. Per tant, hi ha una selecció dels candidats.

En vista d'això i dels resultats obtinguts en aquesta investigació puc concloure que si la donació ha disminuït no és perquè la gent sigui més o menys solidària, ja que com deia una infermera en referència a l'atemptat de l'11M "davant una emergència o una situació catastròfica és impressionant la reacció crítica i la resposta de tothom, tothom es mou". Una mestra de l'escola Fortià Solà de Torelló responsable de la difusió de la última campanya a Torelló, el 8 de juny d'enguany, em va explicar que quan el responsable del Banc de Sang i Teixits va visitar-los "ens va doldre saber que els ciutadans de Torelló no donaven sang". A les 19 hores hi havia una cua de més de 50 persones esperant poder donar. Un dels professionals que hi treballaven va reconèixer que no tenien "prou personal per atendre a tots els donants, hem fet curt". No s'ho esperaven. La gent formava una llarga cua i esperava pacientment el seu torn. Al final de la intensa jornada es va recollir 187 bosses de sang i van rebre 29 oferiments (nom amb què el Banc de Sang es refereix a aquelles persones que han intentat donar i no han pogut), per tant, un total de 216 persones van assistir a la campanya.

Com hem vist amb les aportacions dels informants es pot observar clarament que la sang és sinònim de “vida”, “és molt important”, la vida d'un mateix, la pròpia existència, “necessària” i “imprescindible”, en definitiva, “sense ella no viuríem”. Les metàfores utilitzades per descriure-la són diverses: com l'aigua, el combustible, l'oli, la sàvia dels arbres, les piles, un riu, un instrument, una eina, etc. Tot ve a representar, segons una visió més biològica, que és un mitjà de transport dels nutrients, cèl·lules, gasos (oxigen i diòxid de carboni), “a través de la sang es pot detectar tot”, qualsevol anomalia, deficiència o malaltia. És a dir, és un fluid biològic que circula pel cos (la segona definició més emprada pels participants), un teixit corporal que fascina, encurioseix, i alhora impressiona, provoca pànic i por com deia Jean-Paul Roux. No podem oblidar, si més no, que hi ha un petit percentatge de la població que no compartiria la seva sang amb ningú, tret dels seus familiars, o que no confia en el mètode de recollida, els genera desconfiança davant un possible “perill” o “risc” de contraure malalties. Cal tenir en compte també que per mantenir aquesta vida, la sang representa també una ambivalència: “la lluita entre la vida i la mort”. Davant una pèrdua a conseqüència d'un accident, una malaltia o operació quirúrgica és un component essencial per mantenir i “preservar la salut”.

Per tant, l'explicació a la situació actual de manca de donacions és més complexa del que vaig suposar en un primer moment. No té res a veure amb el que inicialment havia pensat. Molts donants han manifestat “fins que no et toca de prop no veus realment la necessitat” (de sang) referint-se que s'han fet donants a partir de la malaltia, accident o operació quirúrgica d'un familiar. O d'haver-ho patit en la pròpia carn. Una informant em va explicar que “quan tenia vint anys vaig patir un accident i em van fer una transfusió de sang... per això sóc viva, sinó no estaria aquí”. Una altra donant em va dir que “em van operar i vaig tenir una hemorràgia, i em van haver de fer una transfusió de dues bosses”, arran d'aquell fet manifesta es va fer donant “per retornar la que m'havien donat”. Un altre cas, el d'un donant universal, em va confessar que s'havia fet donant a partir de l'ingrés hospitalari del seu fill petit.

Es trobava ingressat a l'Hospital de la Vall d'Hebron i aleshores encara desconeixia quin grup sanguini tenia (un percentatge molt elevat dels estudiants "entrevistats" corrobora aquest fet) i la primera vegada va donar en aquest hospital "per matar el temps". Manifesta com algun altre donant ha insistit que "el desplaçament és incòmode, a més t'has d'esperar el dia que vénen (unitats mòbils) i potser aquell dia treballo i no em va bé". Per aquest motiu demana "més facilitats (per part del Banc de Sang i Teixits) perquè si vull donar ja sé on he d'anar però per comoditat prefereixo Torelló".

La "manca de temps" a què fan referència molts informants i algun infermer també és un condicionant. En general, podem dir que l'estil de vida de les persones ha anat canviant en els últims quinze anys. Es viatja molt més (Àfrica, Àsia, Amèrica...), amb la qual cosa segons el país de destí cal prèviament vacunar-se per prevenció de malalties (malària, ebola, paludisme...). Una informant resumia les tres vegades que havia anat a donar i havia resultat exclosa: *"per la regla, per un constipat i per una vacuna per viatjar a Kenya"*. Ara es conforma en acompanyar al seu marit que sí és donant. Un altre informant, un jove colombià que acompanyava a dos amics a una campanya de donació a la Universitat de Vic va explicar-me que "no he donado hoy porque hace dos años fui a ver mi familia (a Colòmbia) y me han dicho que tengo que esperar tres años porque tengo todavía los anticuerpos".

Un altre canvi d'estil de vida és la moda de les modificacions corporals (increment de tatuatges i pírcings). Alguns estudiants manifesten la intenció de fer-se un tatuatge, i en conseqüència, amb aquesta decisió creuen que ja no podran donar mai. Aquesta idea només és certa si el tatuatge es troba localitzat a la zona de la via intravenosa (en aquest cas, no es podrà donar mai). En la resta, caldrà esperar quatre mesos per a poder donar.

No podem deixar de banda els factors inhibidors que influeixen en la donació. Són el ser aprensiu (punxada, mareig, sang), el fet d'haver resultat exclòs o haver passat per una mala experiència. Aquestes tres situacions queden demostrades amb els relats dels mateixos professionals que treballen al Banc de Sang i Teixits. Un altre factor a tenir en compte és el fet que alguns "entrevistats" manifesten que no volen compartir la seva sang amb ningú, "és meva", a excepció dels seus familiars. Altres participants diuen que "falta consciència" i que "hauria de fomentar-se des de l'escola com qualsevol altra activitat", i reclamen "més implicació de les institucions" i "més anuncis publicitaris".

Però a més dels condicionants esmentats anteriorment el factor clau i determinant és la pròpia salut de les persones. D'aquí l'ús del "formulari d'autoexclusió" per seleccionar els millors candidats, "es treballa amb gent sana" segons paraules de dos infermers. La salut no és estable, és un bé molt preuat i encara que alguns no li donin cap importància altres reconeixen que "no li donem el valor que té, pensem que sempre tindrem sang... quan et fas mal et surt sang, no som un recipient tancat". Hi ha persones que voldrien donar i no poden arran d'una malaltia, una operació quirúrgica (portar marcapassos), prendre's determinat medicament, patir alguna malaltia de la sang (anèmia, talassèmia minor, hepatitis icterícia) o haver patit hepatitis de petit i no tenir seqüeles. En tots aquests casos no poden donar. En canvi, altres que gaudeixen de bona salut donarien però no arriben al pes dels 50 kgs. Aquest fet és molt freqüent en les dones, com també que estiguin per sota del nivell d'hemoglobina requerit. Tampoc poden donar. Tenir la pressió arterial massa baixa o massa alta pot ser motiu per resultar exclòs.

Altres tenen la sensació de tenir la sang "bruta", "impura", com feia referència Mary Douglas: "no he donat mai perquè com que fumo i bec... penso que la meva sang no és bona. També per mandra i desconeixement." Aquesta percepció contrasta amb la de molts donants que ho fan per la pròpia salut.

És a dir, perceben la donació com una neteja del seu propi cos, un recurs eficaç per dur a terme l'eliminació d'aquesta "sang bruta". Argumenten que són donants precisament per "regenerar / renovar la sang". El cas més famós és el del guitarrista Keith Richards, del grup *Rolling Stones*, addicte a l'heroïna, que viatja fins a Suïssa per seguir un tractament de neteja de sang amb una durada de tres dies.

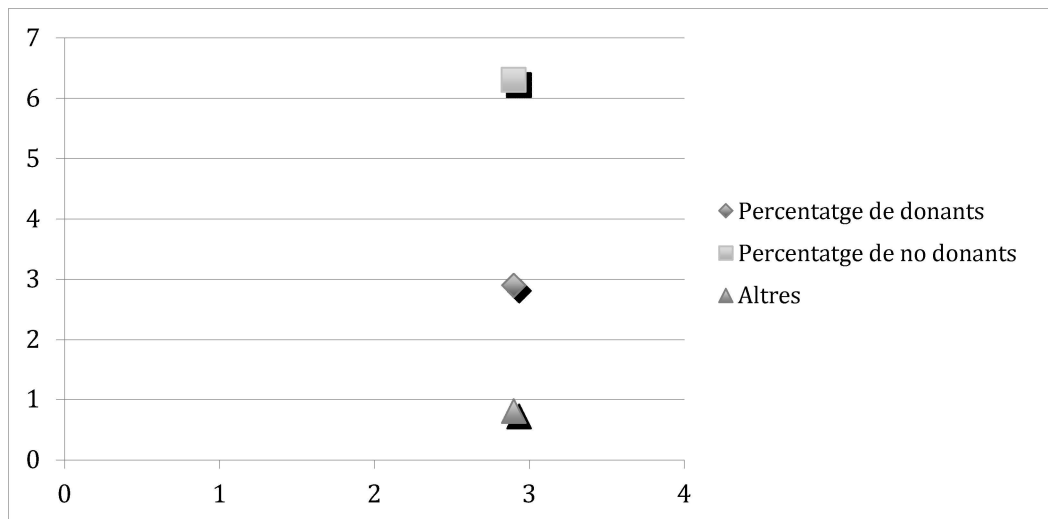
En definitiva, podem concloure que no hi ha un únic motiu que expliqui la davallada de les donacions. Les causes principals serien els canvis en els estils de vida actuals, viatjar a l'estranger i increment de modificacions corporals: tatuatges i pírcings; manca de temps; manca de conscienciació (que justificaria el projecte educatiu "Aprèn, participa i dóna"); i els criteris de selecció dels donants emprats en el "formulari d'autoexclusió" i que mesuren no sols la salut de la persona sinó també estils de vida i possibles pràctiques de risc.

Tot i així està contrastada una predisposició de la població a donar sang, especialment entre els joves (80,47%), encara que les dades recollides evidencien que entre la població de Torelló el percentatge real de donants és d'un 28,92% front el 62,65% de no donants. I, en general, les idees relacionades amb la sang estan significades principalment pel fet que és un element vital, que promou la vida (entre els donants un 48,46% de les respostes; entre la població de Torelló, un 37,86%; i entre els joves; el 46,44%), encara que moltes respostes afegixen una explicació biològica (14,73%, 28,16%; 34,30%, respectivament).

Significats de la sang		
Col·lectiu	Element vital: "Vida"	Fluid corporal
Donants de sang	48,46%	14,73%,
Població de Torelló	37,86%	28,16%;
Estudiants de Torelló	46,44%	34,30%,

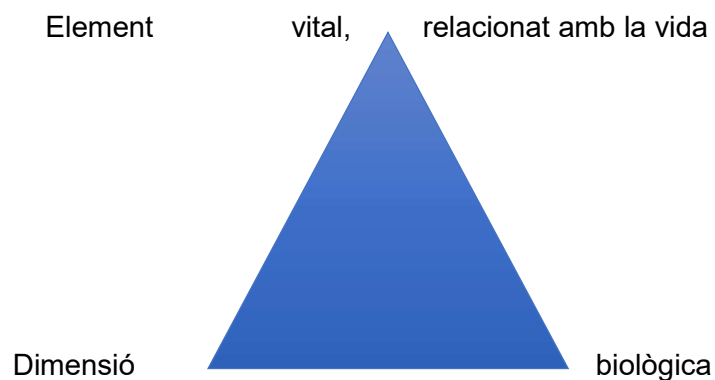
[Taula 13]

En un futur es podria reconduir aquest estudi centrant especial interès en els receptors, ja que hi ha pocs estudis que dediquin una especial atenció a les persones que alguna vegada han rebut una transfusió i la previsió del Banc de Sang és que cada vegada es necessiti més sang a conseqüència en part dels nombrosos tractaments terapèutics que es fan. També un altre interès seria la persistent investigació per trobar un substitut a la sang. Tot i semblar una història de ciència-ficció la veritat és que el Banc de Sang ja ha portat a terme diversos experiments. No hauríem de sorprendre'ns ja que el segle XXI és l'era dels *ciborgs* on els avenços tecnològics demostren la capacitat de millorar i perfeccionar el cos humà.

[Gràfica 19]

La noció de sang

5.- REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- **Llibres, capítols de llibre i articles**

BURITICÁ ZULUAGA, Diego A. "El concepto de persona humana en la tradición cristiana y su progresión hasta el personalismo". Medellín (Colombia), Cuestiones Teológicas, Vol. 41, nº 96, 2014, pp. 467-493.

CAMPORESI, Piero. *Il sugo della vita. Simbolismo e magia del sangue*. Milano: Garzanti Editore, 1997.

CARSTEN, Janet. "Substance and relationality: blood in contexts". *The Annual Review of Anthropology*, 2011, pp. 19-35.

DOUGLAS, Mary. *Pureza y peligro. Un análisis de los conceptos de contaminación y tabú*. Madrid: Siglo XXI, 1973 [1966].

DUMONT, Louis. *Homo Hierarchicus. Ensayo sobre el sistema de castas*. Paris, Gallimard, 1971 [1966].

ESCRIBANO, Xavier. "Fenomenología y antropología de la corporalidad en Bernhard Waldenfels". *Universitat Internacional de Catalunya, Revista Ética & Política*, 2011, nº 1, pp. 86-98.

FORTES, Meyer. On the concept of the Person among the Tallensi. In: *La Notion de Personne en Afrique Noire*. Paris: CNRS, 1973, pp. 283-319.

FOUCAULT, Michel. *Surveiller et Punir*. Paris, Gallimard, 1973.

FRUTOS, M.A. "Concienciación para la donación". Málaga: Nefrología, Vol. XIX. nº 4, 1999.

GADEBUSCH BONDIO, Mariacarla. *Blood in History ang Blood Histories*. Firenze: Edizioni del Galluzzo, "Micrologus' Library" nº 13, 2005.

GÓMEZ CARDONA, Liliana. "Una perspectiva antropológica de la transfusión sanguínea. Proyecto de doctorado en un contexto de diversidad socio-cultural". *Universidad de Montreal*, 2007, pp. 1-16.

GÓMEZ-LEAL, Álvaro. "Evolución del concepto de la sangre a través de la historia". *Revista Biomed*, 1994, nº 5, pp. 161-169.

GÓNGORA-BIACHI, Renán A. "La sangre en la historia de la humanidad". *Revista Biomed*, 2005, nº 16, pp. 281-288.

GRÍFOLS ESPÉS, Joan. *Cómo promocionar la donación de sangre*. Barcelona: Artes Gráficas Vera-Cruz, 1991.

GUIXOT REINA, Virgínia. *Democracia, ciudadanía y educación. Una mirada crítica sobre la obra pedagógica de John Dewey*. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva, Serie "Monografías", 2003.

HÉRITIER, Françoise. *Masculino/ Femenino. El pensamiento de la diferencia*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996.

JIMÉNEZ HERNÁNDEZ, A.J. "Blood donation". *Gazeta de Antropología*, 2000, pp. 1-67.

LA FONTAINE, J.S. Person and Individual: some Anthropological Reflections. In: Carrithers, Michael et al, orgs. *The Category of the Person – Anthropology, Philosophy, History*. Cambridge, Cambridge University Press, 1985, pp. 123-140.

LE BRETON, David. *Antropología del cuerpo y modernidad*. Buenos Aires: Ediciones Nueva Visión, 2012.

LE BRETON, David. *La sociología del cuerpo*. Buenos Aires: Ediciones Nueva Visión, 2002.

LEENHARDT, Maurice. *Do Kamo. La persona y el mito en el mundo melanesio*. Barcelona: Editorial Paidós, 1997 [1940].

LEENHARDT, Maurice. *La persona a les societats primitives*. Barcelona: Editorial Icaria, Col·lecció "Breus Clàssics d'Antropologia", 1995 [1940].

LEVINA, Marina. *Pandemics and the media*. New York: Peter Lang. "Global crises and the media series", nº 12, 2015.

MARTÍ, Josep. *La cultura del cos*. Barcelona: Editorial UOC. Col·lecció "Vull saber", 2008.

MARTÍ, Josep; AIXELÀ, Yolanda. "La presentació social del cos". *Quaderns*, 2010, nº 26, pp. 5-15.

MARTIN SANTANA, Josefa; BEERLI PALACIO, Asunción. "El comportamiento del donante de sangre desde la perspectiva del marketing social: factores determinantes de la predisposición a donar". *Revista Española de Investigación de Marketing ESIC*, Vol. 12, n.º 1, 2008, pp. 27-41.

MAUSS, Marcel. Sobre una categoría del espíritu humano: la noción de persona y la noción del "yo". En MAUSS, Marcel. *Sociología y antropología*, Madrid: Editorial Tecnos, 1979 [1971], pp. 307-333.

MAUSS, Marcel. *Ensayo sobre el don. Forma y función del intercambio en las sociedades arcaicas*. Buenos Aires: Katz Editores, 2009 [1925].

MEYERSON, Ignace. Préface. In: MEYERSON, Ignace, org. *Problèmes de la Personne*. Paris, Mouton, 1973, pp. 7-10.

MOULINIÉ, Véronique. *La chirurgie des âges. Corps, sexualité et représentations du sang*. Paris: Maison des sciences de l'homme, "Collection Ethnologie de la France" nº 18, 1998 [1996].

PUIG, Josep Maria. *Educación Moral y Cívica*. Madrid: Transversales. Ministerio de Educación y Ciencia, 1992.

PUIG, Josep Maria; DE LA CERDA, Maribel; ESCOFET, Anna; FREIXA, Montserrat; GÓMEZ LÓPEZ, Sílvia; LÓPEZ MARGALL, Ariadna; MARTÍN, Xus; PÁEZ, Mireia; RÍOS, Merche; SÁNCHEZ-VALVERDE, Carlos. *Compromís cívic i aprenentatge a la universitat. Experiències i institucionalització de l'aprenentatge servei*. Barcelona: Graó, 2012.

PUIG, Josep M; GRAELL, Mariona; CORTEL, G. "Blood donation and citizenship education. An approach from service learning and the Theory of Don". *Universidad de Salamanca*, Teor.educ, 2014, pp. 141–162.

RODRÍGUEZ VILLANUEVA, Julia. *Planificación de la hemodonación*. Granada: SETS (Sociedad Española de Transfusión Sanguinea), 1994.

ROUX, Jean-Paul. *La sangre. Mitos, símbolos y realidades*. Barcelona: Ediciones Península. Col·lecció "Historia, Ciencia, Sociedad" nº 219, 1990 [1988].

RUSSELL BERNARD, H. *Métodos de investigación en Antropología. Abordajes cualitativos y cuantitativos*. Madrid: Altamira, 2006 [1995].

SARASOLA, José Luis. "Solidaridad y voluntariado: una visión crítica". *Universidad "Pablo de Olavide" de Sevilla, Revista Comunicar* nº 15, 2000, pp. 99-103.

SEEGER, Anthony; DAMATTA, Roberto e VIVEIROS DE CASTRO, Eduard B.A. "Construcción de persona en sociedades indígenas brasileiras". *Boletín del Museo Nacional, Rio de Janeiro* nº 32, 1979, pp. 2-19.

STEINER, Rudolf. *El significado oculto de la sangre*. Barcelona: Ediciones Obelisco, 2011 [1922].

TITMUSS, Richard M. *The Gift Relationship. From Human Blood to Social Policy*. Middlesex (England): Penguin Books, 1970.

TURNER, Victor. Los Símbolos en ritual Ndembu. En TURNER, Victor. *La selva de los símbolos*. Madrid: Siglo XXI, 2008 [1980], pp. 21-53.

TORREGO GRAÑA, J. F. "Sangre y cuerpo. Arte, religión e individuo". En *Arteterapia: Papeles de arteterapia y educación artística para la inclusión social*, nº 6. Madrid: UCM, 2011, pp. 237-251.

VAN GENNEP, Arnold. *Los ritos de paso. Estudio sistemático de las ceremonias de la Puerta y del Umbral, de la hospitalidad, de la adopción, del embarazo y del parto, del nacimiento, de la infancia, de la pubertad, de la iniciación, de la ordenación, de la coronación, del noviazgo y del matrimonio, de los funerales, de las estaciones, etc.* Madrid: Taurus, 1986 [1909].

VERNANT, Jean-Pierre. Aspects de la Personne dans la Religion Grecque. In: MEYERSON, Ignace, org. *Problèmes de la Personne*. Paris: Mouton, 1973, pp. 23-37.

VEYNE, Paul. L'individu dans la Cité. In: *Sur l'Individu*. Paris: Seuil, 1987, pp. 20-37.

- **Revistes i dossiers**

DIPUTACIÓ DE BARCELONA (Àrea d'Igualtat i Ciutadania). Reflexions en femení: "Cos i identitat de gènere". Barcelona, nº 27, 2010.

WORLD HEALTH ORGANIZATION. "Universal Access to Safe Blood Transfusion". Geneva (Switzerland), 2008.

WORLD HEALTH ORGANIZATION. "Screening Donated Blood for Transfusion-Transmissible Infections. Recommendations". Geneva (Switzerland), 2010.

WORLD HEALTH ORGANIZATION. "The Clinical Use of Blood. Handbook". Geneva (Switzerland), 2002.

MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO. "Promoción de la donación de sangre. Libro I". Madrid, 2004.

MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO. "Promoción de la donación de sangre. Libro II. Criterios básicos para la selección de donantes de sangre y componentes". Madrid, 2006.

MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO. “Manual Procedimientos Operativos Europeos. Metodología para la elaboración de procedimientos normalizados acordes con las buenas prácticas en el ámbito de la calidad y seguridad de la sangre”. Madrid, 2008.

MINISTERIO DE SANIDAD, POLÍTICA SOCIAL E IGUALDAD. “Manual de Gestión de Donantes. Proyecto DOMAINE”. Madrid, 2011.

- **Recursos audiovisuales**

Video: Conte “La història dels superherois de la sang”

<<https://www.youtube.com/watch?v=G1O30Bknq2o>>

Video: Banc de cordó umbilical “He donat un somni”

<<https://www.bing.com/videos/search?q=video+de+la+catlin+banc+de+sang&view=detail&mid=2570AFE2361734CF3AAE2570AFE2361734CF3AAE&FORM=VIRE>>

Documental Medicina de Guerra: “El Oro Rojo” (Philippe Baron, França, 2015)

<http://www.documaniatv.com/historia/medicina-en-guerra-el-oro-rojo-video_849a95688.html>

Documental de TVE “Cíborgs muy humanos” (Manuel Muñoz Monterde, Espanya, 2012)

<<http://www.rtve.es/television/20120611/documentos-tv-ciborgs-muy-humanos/534009.shtml>>

- **Pàgines web consultades**

Banc de Sang i Teixits:

<http://www.bancsang.net/es_index/>

Creu Roja Espanya:

<<http://www.donarsangre.org/>>

Organització Mundial de la Salut (OMS):

<<http://www.who.int/es/>>

Federación Internacional de Organizaciones de Donantes de Sangre (FIODS):

<<http://www.fiods-ifbdo.org/>>

Federació Catalana de Donants de sang:

<<http://www.donantsdesang.cat/>>

Federación Española de Donantes de Sangre:

<<http://donantesdesangre.net/menu.htm>>

Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat:

<<https://www.msssi.gob.es/>>

Revista de Dirección General de Tráfico (DGT):

<<http://revista.dgt.es/es/>>

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)

< <https://www.idescat.cat/>>

La Vanguardia:

<<http://www.lavanguardia.com/>>

El Periódico:

<<http://www.elperiodico.com/es/>>

El País

<<https://elpais.com/>>

El Mundo:

<<http://www.elmundo.es/>>

Diari Més:

<<http://www.diarimes.com/>>

Notícies RTVE:

<<http://www.rtve.es/>>

República:

<<http://www.republica.com/>>

Annex

NOCIÓ DE PERSONA

La noció de persona és variable culturalment, tal com es dona a conèixer a través de l'antropologia i l'etnografia. Va ser Marcel Mauss, qui va iniciar l'estudi de la noció de la persona en Antropologia, anant en contracorrent de la influència de la noció de col·lectiu de Durkheim (1912). Mauss (1938) va posar èmfasi en aquest noció més focalitzada a la part més micro o individual de la societat. I en un article realment molt interessant fa un repàs sobre com s'ha gestat la noció de persona a Occident. Afirmar que tal com entenem la noció de persona ara és el resultat d'una lenta evolució conceptual que s'ha fet al llarg dels segles. Ara bé, l'article de Mauss no recull el que succeeix a partir dels anys 60 ja al segle XX quan es sobredimensiona el cos de tal manera, que acaba convertint-se en un *alter ego*, tal com ho denomina Le Breton (1992), potser per efectes dels avenços en la biomedicina i tota una nova estètica expressada en el *body art* i més enllà, com si fos independent del que es considera persona. El que si s'ha gestat en l'actualitat és tot un camp d'estudi sobre la corporalitat que veurem en el següent apartat.

Tal com argumenta Mauss en el seu article "Une catégorie de l'esprit humain: la notion de personne, celle de 'moi'" (1938). A l'antiga Grècia s'utilitzaven unes màscares en les representacions teatrals anomenades *prosopo* (o *prosop*) que servien per amagar la cara de l'actor i permetre augmentar el seu to de veu. Com a resultat, el *prosop* vindria a ser aquella *persona* que representa un rol en la societat. A aquesta noció, entre els clàssics llatins i grecs (II a. C. i IV d. C.) s'afegeix un sentit moral, jurídic, de ser conscient, independent, autònom, lliure, responsable. Per altra banda, els cristians desplacen el sentit moral de la persona i la transformen en una entitat metafísica. El dogma cristològic, on Jesús és el fill de Déu, la seva persona té dues naturaleses, una humana i una altra divina. Basili de Cesarea o conegut com a Basili el Gran (330-379) utilitza la paraula persona distingint entre *hypostasis* i *ousia* per a comprendre el que es coneix com al *misteri trinitari*.

El dogma trinitari cristià, és a dir, la *Santíssima Trinitat*, és la creença d'un sol Déu que es troba en tres persones: *Pare, Fill i Esperit Sant*. A l'època medieval les bases del cristianisme estan plenament assentades en la creença de l'existència de persona com a identitat de tres persones divines. Per a Boeci (480-525) la persona és l'essència, mentre que per a Ricard de Sant Víctor (?-1173) és pròpiament l'existència. Sant Tomàs d'Aquino (1225-1274) no aporta cap definició al respecte, si bé –tot i que avala en principi la definició de Boeci– manifesta que aquest concepte és més ampli i hauria d'incloure l'essència racional (Ratzinger, 1976; citat per Buriticá Zuluaga, 2014: 473-474).

El Renaixement obre les portes a una nova concepció del món, l'*Humanisme*, basat en la recuperació dels antics clàssics de Grècia i Roma, i reivindica l'home com a persona, fent una reinterpretació de la tradició cristiana. Aquesta nova manera de pensar es manifesta en les obres dels grans pensadors de l'època i també en l'art. El seu eix central és "l'home com a ésser racional i sensitiu" (Díaz Novoa, 2009; citat per Buriticá Zuluaga, 2014: 474). Això vol dir que la persona s'entén com a individu, com a subjecte creador (no tant sols Déu). Gràcies a la seva capacitat racional l'home és un ésser superior que el diferencia de la resta d'animals. Giovanni Pico Della Mirandola (1463-1494) és un dels humanistes més destacats i aporta el component de *dignitat* de la persona, és a dir, "l'home és l'únic ésser amb poder i capacitat d'arribar a ser el que vulgui", ja que a diferència de la resta d'animals disposa de llibertat per escollir el seu destí (Papacchini, 1997; citat per Buriticá Zuluaga, 2014: 477). En aquest línia, es troba la cèlebre afirmació de René Descartes (1596-1650): "Penso, per tant, existeixo". En altres paraules, el subjecte cartesià es defineix com a "un individu racional, unitari i autònom" (citat per Leenhardt, 1995: 35). A diferència de l'època medieval, el subjecte de la modernitat esdevé "el jo, l'esperit de consciència com a principi determinant del món del coneixement o de l'acció" (Abbagnamo, 1994; citat per Buriticá Zuluaga, 2014: 477).

Tanmateix, la noció de persona hauria de rebre una altra transformació en el segle XIX, identificant-se amb el coneixement d'un mateix (el *jo*), amb la consciència psicològica.

Més endavant, a principis del segle XX es produeixen tres moviments (marxisme, positivisme i capitalisme) que reflexionen sobre la noció de persona i cadascun d'ells li atorgaran un sentit diferent. El capitalisme, basat en la producció (la fàbrica) s'expansiona a partir de la Revolució Industrial i s'imposa com a model econòmic d'èxit a tot Europa. Aquest moviment "defensa la llibertat de l'individu en la seva capacitat de producció i d'acumulació de capital", si bé en la realitat es demostra que la societat cada vegada és més desigual, on impera la "lleï del més fort" (Burgos, 2000; citat per Buriticá Zuluaga, 2014: 480). Amb el marxisme, Karl Marx (1818-1883) critica durament el capitalisme i aposta per la seva abolició, ja que considera que és un sistema desigual, que fomenta la misèria, la marginació i l'explotació de les persones. Introdueix el concepte d'*home alineat*, per a referir-se al treballador que deixa de ser persona per convertir-se en mà d'obra al servei del mercat productiu, de les màquines. El positivisme inicialment arrenca amb el creixent entusiasme per la contribució de l'home, tant en la ciència com en el progrés. A partir de la Revolució Industrial sorgida primer a Anglaterra, comença una nova etapa d'avanços tecnològics i científics, on la ciència s'especialitza segons la seva àrea d'estudi (Física, Geometria, Matemàtiques...), i els descobriments i resultats aportats per les ciències naturals, en concret la Biologia, exerceixen una gran influència a les ciències humanes. Tot i així, un cop acabada la Segona Guerra Mundial, es produeix un descontentament general ocasionat per les conseqüències tràgiques que han comportat els mateixos avanços científics i tecnològics.

CONCEPTUALITZACIÓ DEL COS HUMÀ

Les societats occidentals han mostrat sempre interès, curiositat, preocupació i domini pel cos humà. Des del camp de la medicina, la religió, la política, l'art, la literatura... Tot el llegat que hem heretat a Occident de les grans civilitzacions més properes, Grècia i Roma, ens proporcionen un gran coneixement i interpretació sobre quin era el seu concepte de cos. O d'altres, per exemple, l'antic Egipte. Però no són els únics. Més enllà del Pacífic, al continent americà, els inques, maies i asteques també tenien la seva particular percepció del cos. Hi hauria, doncs, una gran infinitat d'exemples, ja que el món és extens i està compost per una pluralitat de cultures. Unes titllades injustament com a "primitives" i d'altres "modernes". Certament no hi ha ni cultures superiors ni cultures inferiors, si bé en l'actualitat perduren algunes ideologies que propugnen el contrari. Ningú ostenta la veritat absoluta. Totes les interpretacions de la realitat són manifestacions d'interès i d'estudi per a l'antropologia, totes elles igualment vàlides. Així doncs, a conseqüència de la gran diversitat de cultures podem afirmar que cadascuna té la seva pròpia concepció de la corporeïtat i li atorga un tractament diferenciat en funció de la seva relació amb la naturalesa i l'univers, entre els individus i el sistema de jerarquia social, i la influència derivada del contacte amb altres comunitats. Entorn al cos giren pràctiques diverses que es manifesten dia rere dia a través de costums, tradicions, creences, conductes, rituals... i també en l'art. És en aquest sentit, que es pot parlar de la *polisèmia del cos* (2012: 21-27), ja que a través d'ell interactuen natura i cultura, societat i individu, i també aspectes simbòlics i psicològics (Le Breton, 2002: 35, 97, 99; Martí, 2008: 11-14). Le Breton destaca l'existència de les *teories del cos*, és a dir, aquelles representacions relacionades amb "ànima-cos-pensament, psique-soma, entre altres" (2002: 65).

Per començar, citar a Reischer i Koo (2004) que descriuen el cos com a un *element simbòlic* i ple de significats socials, és a dir, el cos és “com un text que pot ser llegit i interpretat”, però que a més té un paper actiu dins de la societat (citats per Martí i Aixelà, 2010: 11).

Bernhard Waldenfels (1934), juntament amb Maurice Merleau-Ponty (1908-1961), encapçalen el corrent de pensament conegut com a *fenomenologia de la corporeïtat*, on a través del cos es produeix l'intercanvi entre natura i cultura; és l'intermediari amb el món, els altres i amb si mateix (citats per Escribano, 2011: 89). Waldenfels defineix la *fenomenologia de la corporeïtat* com una “fenomenologia de l'existència corporal o fenomenologia existencial que inclou el cos, la llibertat i els altres”. Per tant, s'introdueix el concepte de *memòria del cos*, que és la “consciència de la identitat personal” (citats per Escribano, 2011: 90). Tant Waldenfels com Merleau-Ponty aposten per una *ampliació del raonament*, que inclou l'experiència del propi cos, *existència encarnada*, és a dir, la subjectivitat o la *corporeïtzació de la consciència*. En relació a aquesta consciència, Edmund Husserl (1974) fa una distinció entre el cos entès com a part física o material (anomenat *Körper*) i el cos experimentat interiorment (anomenat *Leib*), és a dir, les sensacions que experimenta un cos a partir dels sentits (citats per Escribano, 2011: 86-88).

A partir d'aquesta existència corporal diversos autors com Jean-Paul Sartre, Maurice Merleau-Ponty, Gabriel Marcel, Marcel Proust, Emmanuel Levinas o Paul Ricoeur debaten aquesta qüestió. Merleau-Ponty centra l'estudi en el cos i l'esperit. Per a aquest autor desapareix aquella idea del segle XIX en què el cos era un conjunt de mecanismes. Manifesta que en el segle XX se supera la línia divisòria entre el cos (materialisme) i l'esperit (espiritualisme), i la vida de l'ésser humà els engloba a tots dos dins la mateixa corporalitat, convertint-se en un *cos animat* (citats per Escribano, 2011: 91). Altres autors també tracten el concepte de *cos animat*.

Helmuth Plessner, Adolf Portmann o Arnold Gehlen fan referència a un cos que té unes característiques biològiques, però alhora que posseeix una “vida sensitiva, afectiva, intel·ligent, artística, simbòlica i espiritual” (citat per Escribano, 2011: 92). Per tant, la conclusió resultant és que el cos és un *microcosmos*, tal i com afirma Mary Douglas.

D'altra banda, hi ha el que afirma Marcel Mauss que introdueix el concepte de *tècniques corporals* l'any 1934 (citat per Le Breton, 2002: 41-45, 51). La gestualitat i altres *tècniques corporals* ens ajuden a comunicar-nos, expressar els nostres sentiments, socialitzar-nos i formar part d'un col·lectiu (Le Breton, 2002: 46-49, 53-57). A més, les *tècniques corporals* són clars distintius per a la identificació i pertinença a un grup social determinat. Constitueix el que es coneix com a *presentació social del cos* (Martí i Aixelà, 2010: 5-6). A més, agrupa les normes socials referents a un col·lectiu (*cultura somàtica*), i que en determinades ocasions, el subjecte pot rebel·lar-se contra el poder de les institucions utilitzant el cos com a símbol de protesta, l'anomenada *societat somàtica* (Turner, 1984; Vandekerckhove, 2002; citats per Martí i Aixelà, 2010:11). Martí i Aixelà a l'article “La presentació social des cos” posen de manifest l'interès de l'antropologia en el segle XIX pel cos humà arran de la seva complexitat i dicotomia entre *natura-cultura* (Turner, 1991; citat per Martí i Aixelà, 2010: 5). El cos és “un producte directe de valors socials i culturals” (Csordas, 1999; citat per Martí i Aixelà, 2010: 5). A més, cal recordar que el cos és el canal de comunicació i interacció amb els altres, a través del qual es manifesta la “identitat individual i social” (Goffman, 1987; citat per Martí i Aixelà, 2010: 5).

Autors com Mary Douglas o Pierre Bourdieu tractaren de superar aquesta dicotomia entre natura i cultura, que partia de la influència derivada del naturalisme i establia una base biològica o *pre-social*, és a dir, “la persona com un producte del seu cos”, la qual cosa generà diversos estudis de mesura i comparació per intentar trobar una explicació a les diferències socials i culturals (Martí i Aixelà, 2010: 7).

Per exemple, Mary Douglas a *Natural Symbols* exposa l'existència d'un *cos social* que condiciona la manera com es percep un individu, *cos físic* (Douglas, 1970; citat per Martí i Aixelà, 2010:8), mostrant que la cultura té un pes molt important sobre els individus. En aquest línia, Françoise Loux afirma que el “cos és natura i cultura”, superant aquella idea inicial que el cos actuava com a enllaç entre l'una i l'altra. Així doncs, “les dades biològiques del cos són en sí mateixes actes culturals” (Loux, 1984; citat per Martí i Aixelà, 2010: 7-8).

D'altra banda, John O'Neill (1985) argumenta un model basat en cinc cossos: *cos social, polític, mèdic, consumidor i del món*. Si bé, el model que ha generat més influència entre els investigadors és el proposat per Nancy Sheper-Hughes i Margaret M. Lock, que fusiona la proposta de Mary Douglas i de John O'Neill, afirmant l'existència de tres cossos: *cos individual* (vivències que experimenta cada subjecte), *cos social* (elements del cos com la llet o la sang que actuen com a símbols naturals i adquireixen un pes social per estar vinculats al gènere, parentiu, entre altres) i *cos polític* (capacitat d'una minoria per controlar i disciplinar). És Michel Foucault qui desenvolupa la idea de *biopoder*, és a dir, el *cos individual* que es veu sotmès i dominat pel *cos social* (citat per Escribano, 2011: 93-94), és a dir, el control de la vida de les persones a partir del control dels seus cossos. Els tres interactuen entre sí i determinen la *presentació social del cos* (Martí i Aixelà, 2010: 8-9).

Per tal de superar la naturalització del cos, es va generar tota una literatura que apropiava el cos més a la cultura que a la natura. Simone de Beauvoir va posar sobre la taula la qüestió de gènere a partir de l'estudi del cos. El seu treball va causar un gran impacte en afirmar “que no es naixia dona, sinó que es feia dona”. A partir d'aleshores nombrosos antropòlegs centren el seu interès en el gènere. Verena Stolcke (1992) remarca la distinció entre *sexe* (categoria biològica) i *gènere* (categoria social), i afirma que “la biologia no és destí d'un determinat gènere”.

Kay Martin i Voorhies (1978) defineix el gènere com “una construcció social”. MacCormack (1998) postula que “els sexes no són pura biologia”. Butler (2006) explica que els processos socials i les normes culturals influencien el gènere i la sexualitat de l'individu, i recupera la idea que el “món social es troba al cos”, afirmació compartida per David Le Breton i que podem trobar a l'obra de Nancy Sheper-Hughes i Margaret M. Lock. Françoise Héritier al llibre *Masculino / Femenino. El pensamiento de la diferencia* (1996) estudia els components del cos (sang, llet, esperma), la capacitat de reproducció dels homes i les dones, i els humors corporals. Posa especial èmfasi que “la diferència dels sexes es troba en el cos i en el seu funcionament fisiològic” (citada per Martí i Aixelà, 2010: 9), fet que determina i atribueix uns rols diferents per a cada sexe. Remarca que aquest fenomen no pot generalitzar-se a totes les societats, i conclou que la subordinació femenina no és una qüestió universal.

Per concloure aquest apartat, Josep Martí al llibre *La cultura del cos* fa una anàlisi sobre el concepte del cos i la preocupació per la imatge corporal a les societats occidentals en l'època actual. Explica la dicotomia entre *tenir un cos* i *ser un cos* (2008: 8, 14). D'aquesta distinció també en parla David Le Breton a *La sociologia del cos* (2002: 33) i a *Antropologia del cos i modernitat* (2012: 46). Ambdós coincideixen que la percepció del cos és una construcció simbòlica i social, per la qual cosa la seva interpretació serà diferent en cada cultura (Martí, 2008: 10-11; Le Breton, 2002: 30).

Martí afirma que el cos és el mitjà de comunicació amb els altres; la imatge que volem projectar a l'exterior. Donar una bona imatge, tenir cura del propi cos. És la posada en escena de l'aparença (Martí, 2008: 16-17, 25). Neix el narcisisme, el culte a la pròpia imatge (Le Breton, 2002: 60-61, 81-82, 87, 89; Martí, 2008: 15-28). Com a resultat, es parla del *capital-aparença* (Le Breton, 2002: 82) o *capital corporal* (Martí, 2008: 54).

Això explicaria la proliferació en els últims anys de centres lucratius de bellesa i d'oci (*spa*, gimnasos) o l'ús de *modificacions corporals* (tatuatges, pírcings, escarificacions), per seguir la moda o un senyal d'identitat pròpia (Martí, 2008: 29-51). És el que es coneix segons Shilling (1994) com a *individualització del cos*, provocant un augment de l'individualisme i consumisme (Lipovetsky l'anomenarà la *societat de consum*). Segons Martínez Hernáez (2002) seria conseqüència del *capitalisme tardà* (citat per Martí i Aixelà, 2010: 10), en una societat immersa sota la influència de les xarxes socials, la publicitat, el mercat de la imatge i diferents tractaments per la cura del cos (Le Breton, 2002: 31, 64), oposats entre si. En conseqüència, es desprèn que l'individu posseeix un *cos perdut*, a mans de la biomedicina, i té un coneixement vague de la seva corporeïtat i forma part d'una *comunitat perduda* (Le Breton, 2012: 84-85, 90). Però també el seu cos ha caigut en mans del mercat.

ALTRES MODALITATS DE RECAPTE DE SANG

A més de l'extracció de sang hi ha altres modalitats de recapte. Amb la donació s'aprofiten tres components de la sang: plasma, glòbuls vermells i plaquetes. Per això el Banc de Sang i Teixits insisteix que “Amb cada donació es poden salvar 3 vides”, perquè els tres elements es processen i s'emmagatzemen per separat. Però, existeix un mètode revolucionari, l'afèresi, que permet separar els components de la sang a mesura que es van extraient. Es tracta d'un separador cel·lular, una màquina que disposa d'una centrifugadora i separa el plasma (plasmafèresi) o les plaquetes (plaquetoafèresi) del donant i li retorna la resta de components al seu cos, només amb una sola punxada al braç. A l'interior del separador cel·lular hi ha una bàscula que pesa la quantitat extreta, i avisa fent sonar una alarma quan s'ha arribat a la quantitat desitjada.

Aquesta modalitat de donacions ha estat impulsada pel mateix Banc de Sang i Teixits a partir de l'any 2015, ja que per donar abast als hospitals catalans “es necessiten aproximadament unes 10.000 bosses de plasma”. A la imatge 12 s'observen dues mostres de plasma extret a dos amics. El de color més ataronjat indica més presència de lípids (no s'utilitzarà en cap transfusió perquè segons la infermera és de “mala qualitat”).

[Imatge 12]

És per això que els Bancs de Sang s'han equipat de separadors cel·lulars per fer aquest tipus de recapte. En el cas del Banc de Sang de Manresa a més de les extraccions de sang (450 cm³), disposa d'un sol aparell per fer les extraccions de plasma. Dels 5 litres de sang que tenim al cos, 3 són de plasma. El plasma és la part líquida de la sang, d'un color groguenc. Està format per aigua i proteïnes, entre les quals destaquen els anticossos i els factors de coagulació. Les persones que tenen tendència a presentar anèmia, i que per tant no poden fer donacions de sang, per contrapartida sí poden donar plasma, perquè la persona conserva els glòbuls vermells i la recuperació és quasi immediata. La quantitat màxima de plasma que es pot extreure d'una persona és de 600 cm³ (molt superior als 250 cm³ de plasma que s'obtenen en una donació de sang). Aquesta quantitat de 600 cm³ dependrà del sexe i del pes de cada donant. És a dir, no a tothom se li extreu el mateix volum. Per saber quina quantitat de plasma es pot recollir hi ha una fórmula matemàtica estandarditzada:

HOME: $\text{kgs} \times 66 \times 0,13$

DONA: $\text{kgs} \times 60 \times 0,13$

La mateixa màquina té incorporada una bàscula i té introduïda aquesta fórmula. Per tant, el personal sanitari afegeix el pes de la persona i automàticament la màquina li calcula la quantitat màxima de plasma que cal extreure. El procés de donació de plasma, a diferència de l'extracció de sang té una durada superior, de 40 a 45 minuts aproximadament. Cal tenir en compte, però, que depenent del nivell d'hemoglobina, si és molt alt, llavors l'extracció trigarà més estona. Per això, les mateixes infermeres que treballen al Banc de Sang de Manresa aconsellen que el donant disposi d'una hora de temps lliure per fer aquest tipus de donacions, ja que a més d'emplenar el qüestionari i l'entrevista, cal preparar la màquina abans de començar l'afèresi. A més, només disposen d'un sol separador cel·lular, i per tant, des del Banc de Sang amb seu a Barcelona es programa un calendari d'hores concertades per tota la setmana (per cada hora hi ha apuntada una persona interessada en plasmafèresi).

Habitualment l'afèresi es porta a terme en els centres de donació (Banc de Sang). Però si hi ha una llista d'interessats es pot demanar de fer-la en una unitat mòbil que es desplaci a una localitat concreta. Només afegir que no tothom pot ser donant de plaquetes o plasma. Segons paraules de les infermeres del Banc de Sang de Manresa "cal tenir unes bones venes", és a dir, "que no siguin primes". Per tant, que siguin gruixudes i ben visibles.

Medul·la òssia

El Banc de Sang de Manresa busca donants de medul·la òssia. També anomenat moll de l'òs, que es troba a l'interior dels ossos. És el lloc on es generen les cèl·lules mare de la sang. Actualment el Banc de Sang i Teixits de Catalunya manté un conveni amb la Fundació Josep Carreras per a trobar nous donants de medul·la òssia. En primer lloc, s'informa a les persones interessades del procediment a seguir, se'ls facilita un full a emplenar amb les dades personals i si manifesten la seva conformitat, se'ls extreu una mostra de sang per determinar si aquests nous donants són compatibles o no. Mitjançant l'anàlisi es verifica si aquella persona és un donant de medul·la compatible. Segons el Banc de Sang i Teixits "cada any unes 5.000 persones són diagnosticades de leucèmia a Espanya". Però no només el trasplantament de medul·la òssia és una alternativa per superar aquest tipus de càncer, sinó també aquest teixit és important per totes aquelles persones que pateixin altres malalties de la sang. A més, segons el Banc de Sang "tres de cada quatre malalts no disposaran d'un donant familiar compatible". Així doncs, segons aquesta empresa pública de La Generalitat els candidats ideals de medul·la òssia són preferiblement homes entre 18 i 35 anys, si bé qualsevol persona que tingui bona salut d'entre 18 i 55 anys pot també ser donant.

ETNOGRAFIA. RELATS DELS DONANTS AL BANC DE SANG A MANRESA

[Entrevistada 1. Dia: 27/03/2017]

[...] “mi marido y mi padre eran donantes, por eso quería ser donante”, referint-se a la primera vegada que va donar. “No había motivo ninguno. Nos sobra, se fabrica sola”. Demanat per quin motiu ha seguit donant argumenta “para ser donante”. Per a ella la sang significa: “Da vida, para las personas que la necesitan como yo (no precisa si ella va necessitar transfusió) o que puedan necesitarla algun día”.

[Entrevistada 2. Dia: 27/03/2017]

Argumenta que no havia donat abans “por el tiempo, siempre quería donar pero no encontraba el momento oportuno”. Motiu: “para ayudar”. Significat: “no tiene significado”, “para ayudar, vivo con ella (sangre) pero no le doy importancia; si puedo donar y sigo viviendo, pues dono”.

[Entrevistat 3. Dia: 29/03/2017]

Explica que la primera vegada que va donar sang va ser a l'exèrcit professional a Tenerife, “al cuartel”, va ser perquè “había una necesidad de sangre”. Manifesta que avui ha vingut perquè els del Banc de Sang (Barcelona) el van avisar si volia fer la donació de plasma. El motiu pel qual ha seguit donant sang és: “para colaborar”. Significat: “vida, como si fuera gasolina para el motor”.

[Entrevistat 4. Dia: 29/03/2017]

[...] Motiu: “m'ho van proposar a l'escola fa un any d'això i avui és la segona vegada que dono”. En demanar-li el significat de la sang argumenta que “són 5 minuts i pots ajudar a algú; cal ser conseqüent: jo també la puc necessitar... per a algú que hagi tingut un accident”.

[Entrevistada 5. Dia: 30/03/2017]

Avui és la primera vegada que dóna. Motiu: “ayudar a alguien que lo necesita”. Significat sang: “la vida de una persona”.

[Entrevistat 6. Dia: 3/04/2017]

Explica que la primera vegada va veure “un bus per la Diada de Sant Jordi a Igualada i em van regalar un llibre”. Manifesta que “fa falta, no costa res”, per això ha continuat donant. Pel que fa al significat de la sang confessa que no s’havia plantejat mai el significat de la sang. “No té cap significat, és part del cos... (rectifica i diu) organisme”.

[Entrevistat 7. Dia: 3/04/2017]

La primera vegada va donar a “una unitat mòbil a Montbui, però no recordo el motiu”. Segueix donant “perquè hi hagi reserva, fa falta, i per si mai m’hi trobés” (de la necessitat d’una possible transfusió). Significat: “Vida, sense sang no hi ha vida”.

[Entrevistat 8. Dia: 3/04/2017]

Explica que va patir un accident, en conseqüència “prenia molts medicaments... a través del contacte amb un naturista d’Andorra em va aconsellar que regenerés la sang per tal de netejar i així millorar la meua salut”. Confessa que és aprensiu a les punxades. Compara el seu cos amb la maquinària: “neteja el motor brut”. Reconeix “no fer-ho per altruisme”. També explica que en alguna ocasió l’han rebutjat per tenir la pressió alta. “Veia la brutícia de les màquines quan feia el manteniment de la maquinària (a la feina) i pensava que el meu cos estava igual, també brut”.

[Entrevistat 9. Dia: 5/04/2017]

“Vaig veure que en necessiteu 10.000 (bosses), Déu meu!”. Referint-se a les donacions de plasma. Motiu: La primera vegada que va donar va ser per “solidaritat, poder ajudar”. Per aquest mateix motiu ha seguit donant. Es fa fotos del seu braç connectat a la màquina que li fa l’extracció de plasma i ho penja a les xarxes socials del Banc de Sang i al Facebook particular per als seus amics “per crear consciència”. Manifesta que a vegades no ha pogut donar. Comenta a la infermera dels morats que li han sortit normalment després de donar sang. Significat: “La sang és vida. Donar sang és donar vida”.

[Entrevistat 10. Dia: 7/04/2017]

La primera donació “va ser a l’escola dels nens. Ho pensava des de feia temps però em vaig decidir en aquell moment a ser donant”. Explica que hi havia una unitat mòbil. Ha seguit donant perquè “la sang no es pot fabricar, si puc... pues...”
Significat: “En quin sentit és la pregunta? La sang és la vida!”.

PREGUNTES ALS PROFESSIONALS DEL BANC DE SANG I TEIXITS

L'equip professional que he entrevistat el formen 12 persones, 8 homes i 4 dones, els quals han estat entrevistats a diferents llocs: al Banc de Sang de Manresa (2 persones) i a les unitats mòbils de Torelló (5 persones) i Gironella (5 persones). Tenen edats i antiguitat a l'empresa diferents. També donen diversos significats a la sang i només 5 d'ells manifesten ser donants (1 metge, 2 infermers, 1 administrativa i 1 transportista), 2 no han donat mai a la seva vida (1 transportista i 1 infermera) i 5 havien donat anteriorment però per diverses causes ara no donen (1 metgessa, 2 infermers, 1 administratiu i 1 transportista).

L'experiència acumulada treballant en la donació de sang és diferent segons cada persona, com també la seva edat, si bé no té una relació directa. Per exemple, el que té més antiguitat (25 anys) és un infermer que sempre ha treballat en l'àmbit sanitari. Va començar amb només 18 anys. Per a ell la sang, després de rumiar-se una bona estona la pregunta que li formulava "Què significa per a tu la sang?" responia "és una necessitat per poder salvar vides, poder fer operacions, transfusions..." Confirma que anteriorment "havia estat donant però ara fa molts anys que no". No explica més.

En canvi, la que té menys experiència professional és una infermera jove que només fa un any i mig que treballa amb les unitats mòbils. Comenta que abans "havia estat 4 mesos a planta" (així es refereixen el fet de treballar a l'hospital). Pel que fa al significat que dóna a aquest teixit "és vida la sang, és un fluid molt important, cal ser-ne conscient de cuidar-se un mateix i donar-ne als altres". Manifesta que mai ha donat perquè "tinc l'hemoglobina baixa i em marejo. I sóc vegetariana!". Referint-se a la seva feina confessa "aquí es treballa amb gent sana, a diferència de quan treballava a l'hospital... és menys estressant, però la responsabilitat hi és igualment!".

Per com ho explica es dedueix que la seva feina ara és molt més gratificant que abans perquè a més “hi ha bon ambient entre els companys”.

Aquest comentari de “gent sana” també ho explica un altre company, que sí és donant i fa 11 anys que treballa amb la donació de sang. A més d'exposar la mateixa evidència “aquí es treballa amb gent sana”, en demanar-li pel significat comenta “per a mi la sang és un mitjà, el meu lloc de treball, i un medi de vida per la seva utilitat, la importància i necessitat de la donació de sang”. Recorda com “una vegada una noia era la seva primera vegada i tot anava bé, però de sobte va començar a plorar i va explicar-li la seva experiència, que un familiar seu va necessitar transfusió de sang i poc després va morir. Recordo que em vaig emocionar.”

Un metge també fent memòria dels seus 15 anys d'experiència amb la donació de sang (10 al Banc de Sang i Teixits i 5 a l'Hospital Sant Pau) afirma que és donant de sang, de plasma i de plaquetes. Explica que molts dels que acaben els estudis d'infermeria fan pràctiques treballant al Banc de Sang (per aprendre a punxar en unitats mòbils i/o centres de donació). Però a més d'aquests joves, també hi ha “gent veterana”, amb molts anys d'experiència amb la donació. Per a ell “sense la sang no viuríem, la sang és la vida”. Explica que és molt emotiu veure i escoltar “quan algú ha perdut un familiar, marit, muller... han anat poc després a donar sang, i veus que tenen els ulls plorosos... Tot i el dolor troben el moment per ajudar als altres”. Argumenta que és donant perquè “no hi ha un substitut de la sang, sense sang no hi hauria tractament per als malalts, i a més, per fer una bona obra”.

En aquesta mateixa línia, un administratiu que porta 6 anys treballant pel Banc de Sang, que havia estat donant però ara no pot donar arran d'una medicació que pren (no especifica quina), explica que el seu treball permet “una experiència que fa valorar la tasca de la donació de sang, l'altruisme, la persona que t'agraeix la donació perquè un familiar seu va viure uns mesos més o li va salvar la vida”.

No és el fet de treballar amb “gent sana” com deien els companys, sinó també es té en compte que “hi ha bon ambient de treball” i a més, la recompensa personal, fruit dels donants que corroboren que la seva tasca és imprescindible i valuosa.

Comparant la definició del metge anterior, un altre homòleg, en aquest cas una metgessa, dóna una definició més biològica i/o biomèdica: “es la parte líquida del cuerpo que se necesita para el transporte de los nutrientes y oxígeno, para eliminar toxinas pasando por el hígado, elimina el dióxido de carbono”. Treballa a les unitats mòbils des de fa 4 anys i anteriorment havia estat donant, però ara no pot (tampoc explica el motiu).

Una altra infermera que sí és donant explica que “la sang és vida”. Sempre ha treballat en la donació de sang (acumula 12 anys d'experiència). Manifesta que “hi ha diferents perfils de donants, gent que és molt altruista, la gent que ho fa perquè algú ha tingut una necessitat i un tercer (tipus de donant) ho fan per la seva salut”. Tot té a veure amb “la manera de ser de cadascú, els nostres pensaments, gent que ho donarà tot, gent més sentimental que per algú es fa donant i el que és més egoista”.

El cinquè infermer, jove, treballa amb la donació de sang des de fa 4 anys. Abans era donant. “La primera vegada a la universitat, sempre he donat a la facultat... però des del 2013 que va ser la última vegada”. Actualment no dóna. Argumenta que no ho fa per “manca de temps i a més, ho has de fer fora de la feina, no a la unitat mòbil”. Per a ell “és un ‘producte’ que no es pot fabricar i és vital i necessari per a les persones”. Comenta que fa poc va tenir “una experiència negativa, estava a la Vall d'Hebron i hi havia ingressada una menor que va necessitar 18 bosses de sang. Atesa per 3 persones (entre les quals ell mateix), a més de tot un equip mèdic de moltes persones” (sense concretar). Continua explicant amb resignació i tristesa que la nena va morir: “molt esforç i al final no ha estat possible salvar-la”.

L'altra administrativa defineix la sang com la "vida, tu et mous per la sang". Envers al seu currículum explica que "des del 2002 va entrar al Banc de Sang, de pràctiques". Per tant, 15 anys d'experiència. Explica que "davant una emergència o una situació catastròfica és impressionant la reacció crítica i la resposta de tothom, tothom es mou". Posa com a exemples d'aquesta capacitat de reaccionar en massa els atemptats de l'11M (fet que va provocar un col·lapse de gent als Bancs de Sang perquè hi anaven a donar sang) i la mobilització de tot un poble per un nen que pateix leucèmia. Manifesta que sí és donant i només fa donacions internes. "No costa res i veus la necessitat de sang que fa molta falta". Finalitza dient que "no coneixia abans el Banc de Sang fins que no hi vaig treballar".

Per últim, i no ho he fet a consciència, resten 3 persones, tots ells homes i que treballen com a transportistes (s'ocupen del transport de la sang. Un d'ells fa la recollida pels diversos Bancs de Sang de la zona que podríem anomenar Catalunya Central (Manresa, Terrassa, Granollers...) fins a l'edifici central del Banc de Sang i Teixits de Barcelona (*Edifici Doctor Frederic Duran i Jordà*). Fa un llarg itinerari cada dia arribant una mica abans de les 20 hores (sol arribar a les 19:45 hores, ja que l'horari de tancament dels centres de donació és a les 20 hores) i arriba al seu domicili sobre les 23 hores. Porta desenvolupant aquesta feina nou anys. Per a ell "la sang és la vida". Explica amb tristesa i dolor que el seu pare va morir l'any passat. "Tenia leucèmia, i jo com a transportista del Banc de Sang m'ocupava de portar-li les cèl·lules i plaquetes a Can Ruti on estava ingressat". No és donant.

Un altre transportista més jove explica, sense dubtar, que la sang és "vida". Manifesta que abans era donant "perquè feia falta i per altruisme". Però malauradament no va donar més arran d'una "mala experiència" (no concreta tampoc, però s'observa que està afectat i té els ulls com plorosos).

Finalment, un tercer transportista confirma que és donant i té 20 anys d'antiguitat fent la mateixa feina. També defineix la sang com “vida”, sense pensar-s’ho dues vegades. També ressalta la importància de la sang al cos “porta oxigen, totes les vitamines, proteïnes, és tot la sang!”. Comenta que amb tots aquests anys ha vist en primera persona l’evolució de la donació de sang: “com va canviant la donació de sang amb el temps, la mobilitat (transport), eines, informació, procés de donació (referint-se al processament i fragmentació dels components sanguinis), les camilles abans pesaven molt, la bàscula que mesurava la sang era unes peses romanes... tot ha canviat, tot ha evolucionat per a millor”.

	Donants	Havia estat donant	No donants
Homes	3	4	1
Dones	2	1	1
Total	5	5	2

[Taula 14]

MODEL PREGUNTES ESTUDIANTS ESO (3r i 4t), BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

DONACIÓ DE SANG

Edat.....

Sexe

☐ H

☐ D

1.-Què significa per a tu la sang?

2.- Coneixes quin grup sanguini tens?

☐ Sí

☐ No

3.-Tens alguna experiència relacionada amb la sang?

4.- Et preocupa la teva salut?

5.- Has presenciat o coneixes què és una campanya de donació de sang?

6.-En un futur, estaries disposat a donar sang?

☐ Sí

☐ No

Per què?

7.- I a rebre sang d'una altra persona?

[Imatge 12]

IMATGES PROGRAMA “APRÈN, PARTICIPA I DÓNA” A L’ESCOLA *FEDAC GIRONELLA* (BERGUEDÀ)

[Imatge 13]

[Imatge 14]

[Imatge 15]

[Imatge 16]

[Image 17]

Cartell publicitari del Banc de Sang i Teixits utilitzat per la promoció de l'hemodonació a Gironella:

Ajuda'ns a salvar vides

**VINE A
DONAR
SANG**

FEDAC GIRONELLA
SALA POLIVALENT

DILLUNS 15 de MAIG

DE 15 a 19.30 h

Tu ets la peça que ens falta!

BANC DE SANG
i TEIXITS
Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

FUNDACIÓ EDUCATIVA
FEDAC
GIRONELLA

  @donarsang
 facebook.com/donarsang
donarsang.gencat.cat

[Imatge 18]

[Imatge 19]

[Imatge 20]

MATERIAL DEL BANC DE SANG I TEIXITS DE CATALUNYA

Formulari d' "autoexclusió" per a la selecció dels donants:

Moltes gràcies per donar sang

Cada dia calen 1.000 donacions per atendre totes les persones que necessiten sang a Catalunya

LLEGEIXI AQUESTA INFORMACIÓ ABANS D'EMPLENAR EL QÜESTIONARI

La sang, una possible via de transmissió de malalties infeccioses

La sang compleix algunes funcions vitals de l'organisme, però pot ser **vehicle de transmissió d'agents patògens** (bacteris, virus i paràsits) responsables de nombroses malalties com l'hepatitis, la sida, la malaltia de Chagas i la sífilis.

Per evitar transmissions, els bancs de sang practiquem **anàlisis** molt sensibles per detectar la presència de patògens. Però no sempre aquestes anàlisis permeten detectar-los. Per això, és **MOLT IMPORTANT** que les persones que **poden ser portadores d'alguns d'aquests patògens NO DONIN SANG**.

NO DONI SANG si es troba en alguna de les situacions següents:

- És portador del **virus de la immunodeficiència humana (VIH)** o **virus de la sida** o creu que podria ser-ho.
- És portador d'alguns dels **virus de l'hepatitis (B o C)** o creu que podria ser-ho.
- S'ha injectat **drogues** (heroïna, hormones per augmentar la musculatura, etc.) algun cop a la seva vida, encara que hagi estat tan sols una vegada i fa molt de temps.
- Ha acceptat alguna vegada diners, drogues o un altre tipus de pagament a canvi de mantenir **relacions sexuals**.
- Ha mantingut, en els darrers 4 mesos, **relacions sexuals** amb: **diferents parelles**, alguna persona portadora del **virus de la sida (VIH)**, alguna persona que canvia **freqüentment** de parella, alguna persona que hagi pogut punxar-se **drogues intravenoses**, alguna persona que exerceixi o hagi exercit la **prostitució**.

La correcta selecció dels donants és responsabilitat del Banc de Sang i Teixits, que ha d'establir els criteris i facilitar la informació necessària a totes les persones que desitgen donar sang, però també és **responsabilitat del donant**. **Vostè pot col·laborar amb nosaltres per aconseguir la màxima seguretat de la sang destinada a atendre correctament els malalts que necessiten una transfusió.**

La donació de sang **no és un mètode adequat per conèixer el seu estat de salut o per fer-se unes anàlisis de sang**. Si és això el que vol, cal que:

- Consulti amb el seu metge de capçalera.
- Truqui al telèfon d'informació confidencial de la sida: **900 212 222**

DONACIÓ DE SANG I BIOBANC

Consento que:

1. Se'm faci l'extracció de sang per al tractament de malalts.
2. En cas que no es puguin emprar per a la finalitat anterior, la sang i/o els seus components es conservin, mantenint-ne l'anonimat, en el Biobanc que el Banc de Sang i Teixits té reconegut, per tal que es puguin aplicar a activitats de recerca biomèdica autoritzades que tinguin per objectiu fer progressar el coneixement de la prevenció, el diagnòstic, el pronòstic i/o el tractament de malalties, i també la millora dels sistemes de control biomèdic.
3. De manera excepcional, si no s'utilitzen per a les finalitats anteriors, la sang i/o els seus components es destinaran a activitats de docència i/o a l'elaboració d'elements de diagnòstic i teràpia, per part del mateix Banc de Sang i Teixits o altres organitzacions o entitats.

Declaro que:

1. He rebut informació complementària i entenedora referent a:
 - La naturalesa de la sang i els seus components, els mecanismes de la donació i els beneficis que se'n deriven.
 - Els motius que justifiquen la necessitat de ser explorat, les causes d'exclusió i de rebuig de la sang obtinguda i la importància del consentiment.
 - La possibilitat de suspendre o extingir la donació, en qualsevol moment, i de revocar el consentiment per conservar-ne el producte o aplicar-lo a tasques de recerca, si és el cas.
 - El compromís que es garantirà la traçabilitat de la donació i que se m'afiarà la informació que s'obtingui de les anàlisis, si és important per a la meua salut.
 - La importància que informi de qualsevol malaltia posterior a la donació que pugui comprometre l'ús de la sang.

2. He entès la informació i m'han estat contestades satisfactoriament les preguntes que, si és el cas, he plantejat.
3. És cert i veridic tot el que he fet constar al qüestionari que he emplenat.
4. Comc que la donació de sang és voluntària i altruista i que, en conseqüència, no rebré cap compensació econòmica ni de cap tipus; tampoc en el cas que investigacions autoritzades amb el producte de la donació puguin generar beneficis.

TRACTAMENT DE DADES PERSONALS

Consento que:

1. El BST pugui utilitzar les meves dades personals per comunicar-me tota la informació que consideri d'interès sobre la donació de sang.
2. El BST faciliti les meves dades a empreses dedicades a la promoció de la donació, sempre en compliment dels requeriments legals.

Declaro que:

1. He estat informat, en compliment del que és obligatori, que les meves dades personals s'incorporaran, tal com és necessari, al Fitxer del Registre de Donants de Sang de Catalunya que gestiona el Banc de Sang i Teixits i del qual és titular la Direcció General d'Ordenació i Regulació Sanitàries del Departament de Salut, amb la finalitat imprescindible de regir adequadament el procés de donació i d'aplicació d'hemoderivats.
2. Se m'ha garantit que les dades es conservaran confidencialment, sotmeses a mesures de seguretat d'alt nivell, sens perjudici de les excepcions que estableixen les lleis.
3. Assumeixo que, sempre que vulgui, em podré adreçar al responsable del fitxer (Banc de Sang i Teixits, Pg. Teulet, 116. 08005 Barcelona. Tel. 93 557 35 00) a fi d'exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició, d'acord amb els termes normatius aplicables.

Recomanacions per després de donar sang

No es retiri la tireta fins a un mínim de **2 hores després**

No faci esforços físics importants, sobretot amb el braç punxat, durant les properes **24 hores**

No prengui begudes alcohòliques ni fumi durant les properes **2 hores**

Begui abundants líquids durant les properes **24-48 hores**

Eviti molt calor. Millor zones fresques i fresques. Eviti llocs assolellats, ventilades i fresques.

També li aconsellem que:

- Torni a l'activitat normal al més aviat possible. És millor caminar que relaxar-se assegut en una cadira.
- Incorpori elements salats a la seva dieta durant 24-48 hores.
- Si en retirar la tireta sagna una mica, pressioni el braç durant 3-5 minuts.

Si en algun moment té sensació de mareig:

- Estiri's a terra i demani ajuda a les persones que tingui al voltant.
- No faci esforços per quedar-se dret.
- Un cop estirat, posi les cames en alt per afavorir la circulació.
- Pot creuar els turmells i, en tandes de 5 segons, contraure i relaxar la musculatura de cames i natges.
- El mareig passarà en una estona.

Si ha de fer-se una analítica durant els propers dies, expliqui-li al metge que ha donat sang perquè pugui interpretar correctament els resultats.

En cas que tingüés alguna molèstia o ens volgués comunicar algun suggeriment pot dirigir-se a qualsevol dels nostres **centres fixos de donació** o contactar amb nosaltres al **Servei d'Atenció al Donant 93 557 35 00** o escrivint-nos a **atencioaldonant@bst.cat**

Per a més informació:

93 557 35 00
donarsang.gencat.cat

BANC DE SANG
I TEIXITS

[Imatge 22]

Número donació

Escriui en majúscules

Nom	
Cognoms	
Data naixement	DNI
Adreça	
Codi postal	
Població	
Telèfon fix	Mòbil
E-mail	
Sexe	☐ Home ☐ Dona

Condicions bàsiques per a la donació	SÍ NO
Té més de 18 anys i pesa 50 quilos o més?	☐ ☐
Es troba bé de salut?	☐ ☐
Si és dona, està embarassada o ho ha estat en els darrers 6 mesos?	☐ ☐
País de naixement	
Del donant	
De la mare	
Data de l'últim viatge al país de naixement	

Triï una opció

Com desitja que l'informem de les campanyes?	☐ Telèfon fix	☐ Mòbil	☐ Correu postal	☐ E-mail
Idioma preferit:	☐ Català	☐ Castellà		

Abans de signar, emplenï el qüestionari del revers

DONACIÓ DE SANG I BIOBANC

Consento que:

- Se'm faci l'extracció de sang per al tractament de malalts.
- En cas que no es puguin emprar per a la finalitat anterior, la sang i/o els seus components es conservin, mantenint-ne l'anonimat, en el Biobanc que el Banc de Sang i Teixits té reconegut, per tal que es puguin aplicar a activitats de recerca biomèdica autoritzades que tinguin per objectiu fer progressar el coneixement de la prevenció, el diagnòstic, el pronòstic i/o el tractament de malalties, i també la millora dels sistemes de control biomèdic.
- Se'm mostri l'evolució, si no s'utilitzen per a les finalitats anteriors, la sang i/o els seus components es destinarà a activitats de docència i/o a l'elaboració d'elements de diagnòstic i teràpia, per part del mateix Banc de Sang i Teixits o altres organitzacions o entitats.

Declaro que:

- He rebut informació complementària i entenedora referent a:
 - La naturalesa de la sang i els seus components, els mecanismes de la donació i els beneficis que se'n deriven.
 - Els motius que justifiquen la necessitat de ser explorat, les causes d'exclusió i de rebuig de la sang obtinguda i la importància del consentiment.
 - La possibilitat de suspendre o extingir la donació, en qualsevol moment, i de revocar el consentiment per conservar-ne el producte o aplicar-lo a tasques de recerca, si és el cas.
 - El compromís que es garantirà la tracabilitat de la donació i que se m'oferirà la informació que s'obtingui de les anàlisis, si és important per a la meua salut.
 - La importància que informi de qualsevol malaltia posterior a la donació que pugui comprometre l'ús de la sang.
- He entès la informació i m'han estat contestades satisfactoriament les preguntes que, si és el cas, he plantejat.
- Es cert i verídic tot el que he fet constar al qüestionari que he emplenat.
- Com que la donació de sang és voluntària i altruista i que, en conseqüència, no rebré cap compensació econòmica ni de cap tipus; tampoc en el cas que investigacions autoritzades amb el producte de la donació puguin generar beneficis.

TRACTAMENT DE DADES PERSONALS

Consento que:

- El BST pugui utilitzar les meves dades personals per comunicar-me tota la informació que consideri d'interès sobre la donació de sang.
- El BST faci les meves dades a empreses dedicades a la promoció de la donació, sempre en compliment dels requeriments legals.

Declaro que:

- He estat informat, en compliment del que és obligatori, que les meves dades personals s'incorporen, tal com és necessari, al llibre del Registre de Donants de Sang de Catalunya que gestiona el Banc de Sang i Teixits i del qual és titular la Direcció General d'Ordenació i Regulació Sanitàries del Departament de Salut, amb la finalitat imprescindible de registrar adequadament el procés de donació i d'aplicació d'hemoderivats.
- Se m'ha garantit que les dades es conservaran confidencialment, sotmeses a mesures de seguretat d'alt nivell, sense perjudici de les excepcions que estableixen les lleis.
- Assumixo que, sempre que vulgui, em podré adreçar al responsable del llibre (Banc de Sang i Teixits, Pg. Jauiet, 116. 08005 Barcelona. Tel. 93 557 35 00) a fi d'exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició, d'acord amb els termes normatius aplicables.

Nom i cognoms del donant

Signatura

A emplenar pel responsable de l'entrevista

Número de donant		
Data d'extracció		
Codi col·lecta	Tipus donació	
Pes	Hb	TA
Pols	Tipus bossa	
CIP (Codi de la Targeta Sanitària de Catalunya)		
Resp. Infermeria		
Observacions		

Considero que el donant és:

- ☐ **NO APTÉ** (se li han explicat els motius)
- ☐ **APTÉ amb anàlisi UNIVERSAL**
- ☐ **APTÉ amb anàlisi UNIVERSAL + CHAGAS**

Nom i cognoms de la persona responsable de l'entrevista

Signatura

[Imatge 23]

Comprensió del fullet informatiu sobre la donació de sang	sí no	En els darrers 6 mesos	sí no
El banc de sang li ha proporcionat informació escrita i comprensible sobre la donació de sang? _____	☐ ☐	Ha viatjat fora d'Espanya? _____	☐ ☐
<i>(si té cap dubte, faci les preguntes que consideri pertinents als professionals que l'atendran)</i>		On? _____	
Precaució per a les properes 12 hores		En alguna ocasió, en el transcurs de la seva vida	
Ha de realitzar alguna activitat laboral o esportiva perillosa (escafandisme, escalada...) o bé conduir un vehicle de transport públic? _____	☐ ☐	Ha residit fora d'Espanya? _____	☐ ☐
		On? _____	
Trobar-se en llista d'espera		Ha viatjat a Amèrica? _____	☐ ☐
Està actualment en llista d'espera per a una consulta o exploració mèdica? _____	☐ ☐	On? _____	
Medicació		Ha viscut més d'un any –sumant tots els períodes de permanència– al Regne Unit (Anglaterra, Gal·les, Escòcia, Irlanda del Nord, Illes del Canal, Illa de Man) durant el període de 1980 a 1996? _____	☐ ☐
Està prenent o ha pres, en els darrers dies, algun medicament? _____	☐ ☐	Ha estat exclòs com a donant? _____	☐ ☐
Ha pres alguna vegada Avidart®, Duagen®, Proscar®, Propecia®, Finasterida®, Eucoprost® o Ativol® (Finasteride) per un problema de pròstata/alopecà? _____	☐ ☐	Ha tingut alguna malaltia greu que hagi exigít control mèdic periòdic? _____	☐ ☐
Ha pres alguna vegada Neotigason®, Roacutan®, Tigason® o Isotrex® per problemes de pell? _____	☐ ☐	Ha patit hepatitis, icterícia o problemes de fetge? _____	☐ ☐
En les darreres 2 setmanes		Ha patit alguna malaltia infecciosa com ara paludisme (malària), malaltia de Chagas, leishmaniosi, mononucleosi infecciosa, tuberculosi, sífilis o gonorrea, entre d'altres? _____	☐ ☐
Ha tingut febre acompanyada de mal de cap i malestar general? _____	☐ ☐	Ha tingut alguna malaltia greu de pulmó, cervell, ronyó, tiroide, aparell digestiu o en altres localitzacions? _____	☐ ☐
Ha visitat el dentista? _____	☐ ☐	Ha tingut problemes de cor o de la tensió arterial (pressió sanguínia)? _____	☐ ☐
En el darrer mes		Ha sofert episodis repetits de crisis epilèptiques, convulsions o síncope? _____	☐ ☐
Ha rebut alguna vacuna? _____	☐ ☐	Pateix diabetis tractada amb insulina? _____	☐ ☐
Ha estat en contacte amb alguna persona que tingues una malaltia infecciosa contagiosa? _____	☐ ☐	Ha tingut algun tipus de càncer? _____	☐ ☐
En els darrers 4 mesos		Ha sofert alguna malaltia o reacció al·lèrgica greu? _____	☐ ☐
Ha fet alguna consulta a un metge o ha estat hospitalitzat? _____	☐ ☐	Ha tingut algun problema hemorràgic o alguna malaltia de la sang com ara anèmia o excés de glòbuls vermells? _____	☐ ☐
Ha estat sotmès a una endoscòpia: colonoscòpia, gastroscòpia, rectoscòpia o altres? _____	☐ ☐	Ha rebut alguna transfusió de sang o de factors de la coagulació? _____	☐ ☐
Ha estat tractat amb acupuntura realitzada amb material que no és d'un sol ús? _____	☐ ☐	Ha rebut hormona de creixement d'origen humà (abans de 1987)? _____	☐ ☐
S'ha fet un tatuatge i/o pírcing? _____	☐ ☐	Ha rebut algun òrgan o teixit (duramàter, còrnia, altres...)? _____	☐ ☐
Ha tingut contacte amb la sang d'una altra persona per punxada accidental o esquitxada? _____	☐ ☐	Vostè o algú dels seus familiars pateix o ha patit encefalopatia espongiforme (la malaltia de Creutzfeldt-Jakob)? _____	☐ ☐
Ha conviscut o ha mantingut contacte íntim amb algú que tingues hepatitis, icterícia o fos portador del virus de l'hepatitis? _____	☐ ☐	Ha tingut o té infecció pel virus limfotròfic humà (HTLV-I/II)? _____	☐ ☐
Ha estat sotmès a una intervenció quirúrgica? _____	☐ ☐		

[Imatge 24]

Nombre de donacions a Catalunya (anys 2013-2016):

Dades facilitades pel Banc de Sang i Teixits de Catalunya

YDONACIO	2016			
Donacions		SEXE		
DESCRIPCIO_POBLACIO	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	171	260	431
Total Torelló		171	260	431

YDONACIO	2016			
Donacions		SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	2747	3305	6052
	Donacions plasma	69	73	142
Total Osona		2816	3378	6194

YDONACIO	2016			
Donacions	Donacions	SEXE		
CATALUNYA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
	Donacions sang	112481	130541	243022
	Donacions plasma	3047	5428	8475
	Total Catalunya	115528	135969	251497

[Taula 15]

YDONACIO	2016
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
DESCRIPCIO_PC	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	16	17	33
		2) Entre 26 i 35 anys	23	22	45
		3) Entre 36 i 55 anys	73	129	202
		4) Entre 56 i 65 anys	57	80	137
		5) Mes de 65 anys	2	12	14
	Total donacions sang		171	260	431
Total Torelló			171	260	431

YDONACIO	2016
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	535	332	867
		2) Entre 26 i 35 anys	316	397	713
		3) Entre 36 i 55 anys	1284	1767	3051
		4) Entre 56 i 65 anys	558	719	1277
		5) Mes de 65 anys	54	90	144
	Total donacions sang		2747	3305	6052
	Donacions plasma	1) Entre 18 i 25 anys	4	2	6
		2) Entre 26 i 35 anys	5	12	17
		3) Entre 36 i 55 anys	49	46	95
		4) Entre 56 i 65 anys	10	12	22
		5) Mes de 65 anys	1	1	2
	Total donacions plasma		69	73	142
Total Osona		2816	3378	6194	

YDONACIO	2016
COMARCA	(Todas)
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
CATALUNYA	Donacions sang	0) Menys de 18 anys	1		1
		1) Entre 18 i 25 anys	19190	14924	34114
		2) Entre 26 i 35 anys	16568	16412	32980
		3) Entre 36 i 55 anys	55134	72440	127574
		4) Entre 56 i 65 anys	19343	23779	43122
		5) Mes de 65 anys	2245	2986	5231
	Total donacions sang		112481	130541	243022
	Donacions plasma	1) Entre 18 i 25 anys	154	236	390
		2) Entre 26 i 35 anys	299	518	817
		3) Entre 36 i 55 anys	1825	3492	5317
		4) Entre 56 i 65 anys	660	1030	1690
		5) Mes de 65 anys	109	152	261
	Total donacions plasma		3047	5428	8475
	Total Catalunya		115528	135969	251497

[Taula 16]

YDONACIO	2015			
Donacions		SEXE		
DESCRIPCIO_POBLACIO	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	186	281	467
Total Torelló		186	281	467

YDONACIO	2015			
Donacions		SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	2697	3400	6097
	Donacions plasma	61	47	108
Total Osona		2758	3447	6205

YDONACIO	2015			
Donacions	Donacions	SEXE		
CATALUNYA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
	Donacions sang	113086	134543	247629
	Donacions plasma	2528	5123	7651
	Total Catalunya	115614	139666	255280

[Taula 17]

YDONACIO	2015
EDAT	(Todas)

Donacions			SEX		
DESCRIPCIO_PC	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	19	16	35
		2) Entre 26 i 35 anys	27	24	51
		3) Entre 36 i 55 anys	89	144	233
		4) Entre 56 i 65 anys	48	86	134
		5) Mes de 65 anys	3	11	14
	Total donacions sang		186	281	467
Total Torelló		186	281	467	

YDONACIO	2015
EDAT	(Todas)

Donacions			SEX		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	501	336	837
		2) Entre 26 i 35 anys	350	410	760
		3) Entre 36 i 55 anys	1303	1851	3154
		4) Entre 56 i 65 anys	507	732	1239
		5) Mes de 65 anys	36	71	107
	Total donacions sang		2697	3400	6097
	Donacions plasma	1) Entre 18 i 25 anys	8	2	10
		2) Entre 26 i 35 anys	5	8	13
		3) Entre 36 i 55 anys	37	30	67
		4) Entre 56 i 65 anys	10	6	16
		5) Mes de 65 anys	1	1	2
	Total donacions plasma		61	47	108
Total Osona		2758	3447	6205	

YDONACIO	2015
COMARCA	(Todas)
EDAT	(Todas)

Donacions		SEXE			
TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona Home		Total general	
CATALUNYA	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	17907	14627	32534
		2) Entre 26 i 35 anys	16559	17560	34119
		3) Entre 36 i 55 anys	56868	75284	132152
		4) Entre 56 i 65 anys	19682	24199	43881
		5) Mes de 65 anys	2070	2873	4943
	Total donacions sang		113086	134543	247629
	Donacions plasma	1) Entre 18 i 25 anys	108	212	320
		2) Entre 26 i 35 anys	201	504	705
		3) Entre 36 i 55 anys	1587	3354	4941
		4) Entre 56 i 65 anys	557	918	1475
		5) Mes de 65 anys	75	135	210
	Total donacions plasma		2528	5123	7651
Total Catalunya		115614	139666	255280	

[Taula 18]

YDONACIO	2014			
Donacions		SEXE		
DESCRIPCIO_POBLACIO	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	221	296	517
Total Torelló		221	296	517

YDONACIO	2014			
Donacions		SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	3018	3725	6743
Total Osona		3018	3725	6743

YDONACIO	2014			
Donacions	Donacions	SEXE		
CATALUNYA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
	Donacions sang	111924	135998	247922
	Total Catalunya	111924	135998	247922

[Taula 19]

YDONACIO	2014
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
DESCRIPCIO_PC	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	12	16	28
		2) Entre 26 i 35 anys	24	23	47
		3) Entre 36 i 55 anys	110	164	274
		4) Entre 56 i 65 anys	68	85	153
		5) Mes de 65 anys	7	8	15
	Total donacions sang		221	296	517
Total Torelló			221	296	517

YDONACIO	2014
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	513	365	878
		2) Entre 26 i 35 anys	371	470	841
		3) Entre 36 i 55 anys	1478	2047	3525
		4) Entre 56 i 65 anys	598	764	1362
		5) Mes de 65 anys	58	79	137
	Total donacions sang		3018	3725	6743
Total Osona			3018	3725	6743

YDONACIO	2014
COMARCA	(Todas)
EDAT	(Todas)

Donacions			SEXE		
	TIPUSDONACIOID	TRAMDESC	Dona	Home	Total general
CATALUNYA	Donacions sang	1) Entre 18 i 25 anys	16121	13894	30015
		2) Entre 26 i 35 anys	16430	18020	34450
		3) Entre 36 i 55 anys	56145	76049	132194
		4) Entre 56 i 65 anys	20460	24466	44926
		5) Mes de 65 anys	2768	3568	6336
	Total donacions sang		111924	135997	247921
Total Catalunya			111924	135997	247921

[Taula 20]

YDONACIO	2013			
Donacions		SEXE		
DESCRIPCIO POBLACIO	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
Torelló	Donacions sang	206	288	494
Total Torelló		206	288	494

YDONACIO	2013			
Donacions		SEXE		
COMARCA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
OSONA	Donacions sang	2816	3537	6353
Total Osona		2816	3537	6353

YDONACIO	2013			
Donacions	Donacions	SEXE		
CATALUNYA	TIPUSDONACIOID	Dona	Home	Total general
	Donacions sang	115165	138511	253676
	Total Catalunya	115165	138511	253676

[Taula 21]

Nombre de donacions a Torelló (anys 2010-2016):

Dades facilitades pel Banc de Sang de Manresa

Comarca	Població\Donat	Datos	2010	2011	2012	2013	Total general
Osona	Alpens	Cuenta de Cole	1	2	2	1	6
		Suma de Real\	23	44	31	16	114
	Balenya	Cuenta de Cole	6	6	5	3	20
		Suma de Real\	188	169	141	88	586
	Calldetenes	Cuenta de Cole	3	3	3	3	12
		Suma de Real\	91	108	85	75	359
	Centelles	Cuenta de Cole	6	8	8	8	30
		Suma de Real\	633	677	673	660	2.643
	Folgueroles	Cuenta de Cole	4	4	3	3	14
		Suma de Real\	88	85	81	92	346
	Gurb	Cuenta de Cole	2	2	2	1	7
		Suma de Real\	102	95	82	43	322
	Lluçà	Cuenta de Cole	1	1			2
		Suma de Real\	14	10			24
	Manlleu	Cuenta de Cole	14	13	9	9	45
		Suma de Real\	778	806	818	787	3.189
	Montesquiu	Cuenta de Cole	1				1
		Suma de Real\	11				11
	Olost	Cuenta de Cole	2	2	2	2	8
		Suma de Real\	70	64	79	70	283
	Prats de Lluçan	Cuenta de Cole	3	3	3	2	11
		Suma de Real\	230	250	261	172	913
	Roda de Ter	Cuenta de Cole	5	5	6	4	20
		Suma de Real\	229	315	422	341	1.307
	Rupit i Pruit	Cuenta de Cole	2	2	1	1	6
		Suma de Real\	35	33	23	24	115
	Sant Bartomeu	Cuenta de Cole	2	2	1	1	6
		Suma de Real\	33	34	17	31	115
	Sant Boi de Llu	Cuenta de Cole	1	1	1	1	4
		Suma de Real\	15	22	31	35	103
	Sant Hipòlit de	Cuenta de Cole	4	3	3	3	13
		Suma de Real\	222	261	258	266	1.007
	Sant Julià de V	Cuenta de Cole	3	3	3	3	12
		Suma de Real\	130	115	147	153	545
	Sant Martí de G	Cuenta de Cole	2	2	2	1	7
		Suma de Real\	42	42	44	23	151
	Sant Pere de T	Cuenta de Cole	3	3	3	3	12
		Suma de Real\	117	102	98	121	438
	Sant Quirze de	Cuenta de Cole	3	4	3	3	13
		Suma de Real\	98	109	100	110	417
	Sant Vicenç de	Cuenta de Cole	3	3	3	3	12
		Suma de Real\	100	122	138	135	495
	Santa Eugènia	Cuenta de Cole	3	3	3	2	11
		Suma de Real\	77	91	76	49	293
	Santa Eulàlia d	Cuenta de Cole	2	2	2	2	8
		Suma de Real\	43	30	60	44	177
	Santa Maria de	Cuenta de Cole	3	2	2	1	8
		Suma de Real\	60	25	49	20	154
	Seva	Cuenta de Cole	2	2	2	1	7
		Suma de Real\	38	34	33	15	120
	Taradell	Cuenta de Cole	6	5	4	5	20
		Suma de Real\	252	301	252	297	1.102
	Tona	Cuenta de Cole	7	7	7	5	26
		Suma de Real\	337	391	437	319	1.484
	Torelló	Cuenta de Cole	11	11	13	9	44
		Suma de Real\	589	603	626	420	2.238
	Vic	Cuenta de Cole	52	41	36	31	160
		Suma de Real\	1.370	1.386	1.392	1.372	5.520

[Taula 22]

ANY					
Comarca\Dona	Poblacio\Donac	Datos	2013	2014	Total general
		Suma de Real\	59	39	98
	Calldetenes	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	51	63	114
	Centelles	Cuenta de Cole	4	4	8
		Suma de Real\	467	468	935
	Folgueroles	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	64	52	116
	Gurb	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	43	41	84
	Manlleu	Cuenta de Cole	5	4	9
		Suma de Real\	546	438	984
	Olost	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	37	36	73
	Prats de Lluçan	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	97	96	193
	Roda de Ter	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	276	235	511
	Sant Hipòlit de	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	96	78	174
	Sant Julià de V	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	58	40	98
	Sant Martí de C	Cuenta de ColectaID\Donacion		1	1
		Suma de Real\Donacions		13	13
	Sant Pere de T	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	91	104	195
	Sant Quirze de	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	69	74	143
	Sant Vicenç de	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	120	118	238
	Santa Eugènia	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	30	28	58
	Santa Eulàlia d	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	24	21	45
	Taradell	Cuenta de Cole	4	3	7
		Suma de Real\	245	270	515
	Tona	Cuenta de Cole	4	3	7
		Suma de Real\	254	263	517
	Torelló	Cuenta de Cole	6	6	12
		Suma de Real\	189	294	483
	Vic	Cuenta de Cole	17	17	34
		Suma de Real\	582	624	1.206
Cuenta de ColectaID\Donacions Osona			63	60	123
Suma de Real\Donacions Osona			3.398	3.395	6.793

[Taula 23]

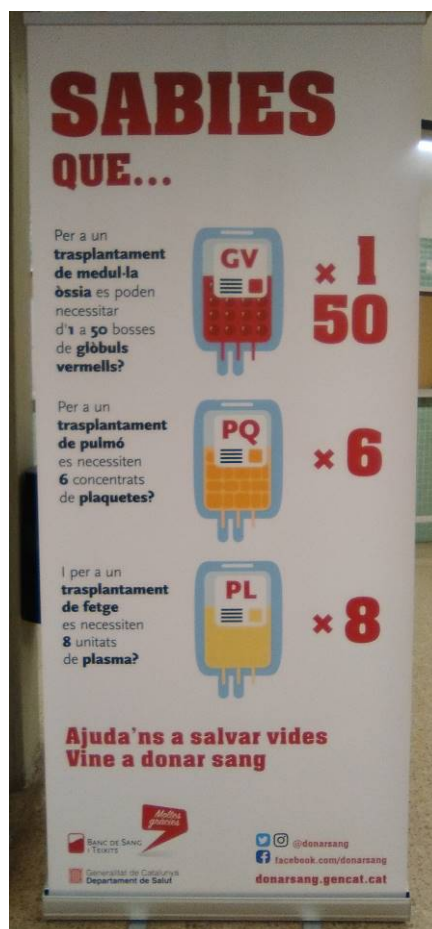
ANY					
Comarca\Donat	Població\Donat	Datos	2016	2015	Total general
Osona	Alpens	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	20	21	41
	Balenyà	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	107	129	236
	Calldetenes	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	79	91	170
	Centelles	Cuenta de Cole	8	8	16
		Suma de Real\	632	656	1.288
	Folgueroles	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	97	95	192
	Gurb	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	74	74	148
	Manlleu	Cuenta de Cole	9	9	18
		Suma de Real\	574	651	1.225
	Olost	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	73	87	160
	Prats de Lluçan	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	250	265	515
	Roda de Ter	Cuenta de Cole	5	5	10
		Suma de Real\	293	339	632
	Rupit i Pruit	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	19	10	29
	Sant Bartomeu	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	26	22	48
	Sant Boi de Llu	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	36	32	68
	Sant Hipòlit de	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	240	218	458
	Sant Julià de V	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	130	150	280
	Sant Martí de C	Cuenta de ColectaID\Donacion		1	1
		Suma de Real\Donacions		8	8
	Sant Pere de T	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	124	118	242
	Sant Quirze de	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	135	99	234
	Sant Vicenç de	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	136	167	303
	Santa Eugènia	Cuenta de Cole	3	3	6
		Suma de Real\	69	105	174
	Santa Eulàlia d	Cuenta de Cole	2	2	4
		Suma de Real\	64	57	121
	Santa Maria de	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	20	20	40
	Seva	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	16	24	40
	Taradell	Cuenta de Cole	4	4	8
		Suma de Real\	283	278	561
	Tona	Cuenta de Cole	5	5	10
		Suma de Real\	387	375	762
	Torelló	Cuenta de Cole	11	11	22
		Suma de Real\	431	467	898
	Vic	Cuenta de Cole	48	39	87
		Suma de Real\	1.724	1.509	3.233
	Viladrau	Cuenta de Cole	1	1	2
		Suma de Real\	13	30	43
Cuenta de ColectaID\Donacions Osona			133	125	258

[Taula 24]

Revista “DONAR”:

[Imatge 25]

[Imatge 26]

El conte “Els superherois de la sang”:

[Imatge 27]

[Imatge 28]

ALTRES MATERIALS I NOTÍCIES

≡

EL PAÍS

🇪🇸

Materia

DÍA MUNDIAL DEL SIDA >

Cerca de 50 países impiden a los hombres homosexuales donar sangre

Alemania, Francia, Colombia o EEUU prohíben a los gays donar sangre por temor al vih
Grupos LGTB lanzan una campaña contra la Media Luna Roja turca por rechazar sangre de donantes gays

f

🐦

🔄

💬 159

👍

✉

💬

FERMÍN GRODIRA

1 DIC 2014 - 11:36 CET

[Imatge 29]

[+ A mi lista](#) [★ A mis favoritos](#) [Suscribirse](#) [Embeber](#) [Recomendar](#) [Twitter](#)

La noche temática - Oro rojo

28 ene 2016

En junio de 1944, los aliados desembarcaron en la costa de Normandía. Transportaban neveras que contenían miles de litros de un preciado fluido: la sangre humana. Ésta será la mayor operación de transfusión de sangre de la historia. Por primera vez, una extraordinaria logística permite el transporte de cientos de miles de litros
[... ver más sobre "La noche temática - Oro rojo"](#)

[Imatge 30]

- 141 -

